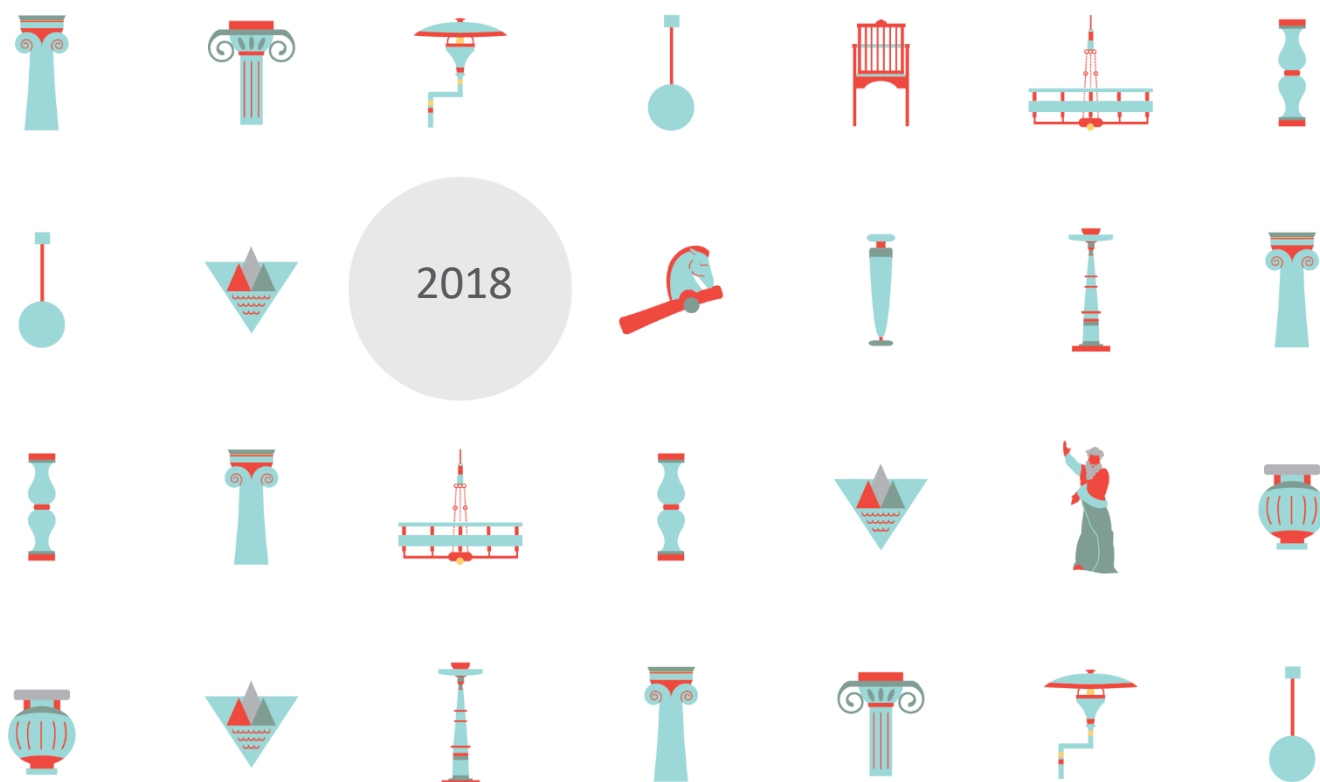

RAZISKAVA SLOVENSКИH SPECIALNIH KNJIŽNIC

RAZISKAVA SLOVENSКИH SPECIALNIH KNJIŽNIC

Izvedba: Pripravila Delovna skupina za področna strokovna priporočila za specialne knjižnice pri Nacionalnem svetu za knjižnično dejavnost, Ministrstvo za kulturo

Člani Delovne skupine: dr. Alenka Kavčič Čolić (vodja), mag. Angela Čuk, mag. Tjaša Obal, mag. Helena Pečko Mlekuš, dr. Luka Šušteršič, Maja Vavtar, Igor Zemljič in Katja Kranjc (od maja do septembra 2017)

Jezikovni pregled: Urška Drofenik

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

Zanjo: Martina Rozman Salobir

Ljubljana 2018

Brezplačno

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=295594496

ISBN 978-961-6551-88-5 (pdf)

Način dostopa (URL):

https://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/studije/raziskava_specialnih_knjiznic.pdf

<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-QK1R3XNF>

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 (CC BY 4.0).

© 2018, Narodna in univerzitetna knjižnica

KAZALO VSEBINE

KAZALO VSEBINE	3
KAZALO SLIK	5
KAZALO TABEL	5
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	7
UPORABLJENA TERMINOLOGIJA	8
IZVLEČEK	10
ABSTRACT	10
1 UVOD.....	11
2 PREGLED LITERATURE	12
2.1 ZNAČILNOSTI SODOBNIH SPECIALNIH KNJIŽNIC	14
2.2 PROFIL SPECIALNEGA KNJIŽNIČARJA.....	17
3 RAZISKAVA SLOVENSКИH SPECIALNIH KNJIŽNIC.....	19
3.1 METODOLOŠKI PRISTOP.....	19
4 REZULTATI RAZISKAVE	25
4.1 NAMEN, POSLANSTVO IN CILJI SPECIALNE KNJIŽNICE	25
4.2 POLOŽAJ SPECIALNE KNJIŽNICE V MATIČNI ORGANIZACIJI	28
4.2.1 DOJEMANJE VLOGE SPECIALNEGA KNJIŽNIČARJA V MATIČNI ORGANIZACIJI IN POMENA NJEGOVE DEJAVNOSTI.....	28
4.2.2 STATUS SPECIALNEGA KNJIŽNIČARJA V MATIČNI ORGANIZACIJI	31
4.2.3 SODELOVANJE VODIJ SPECIALNIH KNJIŽNIC Z VODSTVOM MATIČNE ORGANIZACIJE	32
4.3 FINANCIRANJE IN PRORAČUN SPECIALNIH KNJIŽNIC	34
4.4 NAČRTOVANJE, POROČANJE IN EVALVACIJA SPECIALNIH KNJIŽNIC.....	38
4.5 KNJIŽNIČNI DELAVCI	41
4.5.1 RAZVOJ KADROV V SPECIALNIH KNJIŽNICAH	44
4.5.2 PROFIL SPECIALNEGA KNJIŽNIČARJA	48
4.6 KNJIŽNIČNE STORITVE.....	51
4.6.1 BIBLIOGRAFSKA OBDELAVA GRADIVA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH.....	58
4.6.2 IZPOSOJA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH.....	58
4.6.3 ORGANIZACIJA PRIREDITEV V SPECIALNIH KNJIŽNICAH	60
4.6.4 IZOBRAŽEVANJE UPORABNIKOV V SPECIALNIH KNJIŽNICAH	61
4.6.5 UPORABA SPECIALNIH KNJIŽNIC.....	62
4.7 KNJIŽNIČNA ZBIRKA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH	64
4.7.1 PRIRAST KNJIŽNIČNEGA GRADIVA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH	65
4.7.2 ODHODKI ZA NAKUP GRADIVA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH	66
4.7.3 NAROČENE SERIJSKE PUBLIKACIJE V SPECIALNIH KNJIŽNICAH.....	67
4.7.4 UPORABA GRADIVA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH	68
4.8 PROSTORI IN OPREMA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH	69

5	REZULTATI ANKETE ZA VODILNE DELAVCE MATIČNIH ORGANIZACIJ	72
	5.1 INFORMACIJSKE POTREBE VODSTVA MATIČNE ORGANIZACIJE	72
	5.2 POMEN SPECIALNIH KNJIŽNIC V MATIČNI ORGANIZACIJI	73
	5.3 USKLAJENOST POSLANSTVA IN CILJEV SPECIALNIH KNJIŽNIC S POSLANSTVOM IN CILJI MATIČNE ORGANIZACIJE	74
	5.4 FINANCIRANJE SPECIALNIH KNJIŽNIC	74
	5.5 ZAPOSLOVANJE V SPECIALNIH KNJIŽNICAH	74
	5.6 RAZVOJ KADROV V SPECIALNIH KNJIŽNICAH	75
	5.7 UPORABA SPECIALNIH KNJIŽNIC S STRANI VODSTVA MATIČNE ORGANIZACIJE	75
	5.8 EVALVACIJA DELOVANJA SPECIALNIH KNJIŽNIC	76
6	RAZPRAVA.....	77
7	LITERATURA	82
	7.1 CITIRANI VIRI	82
	7.2 UPORABLJENI VIRI	84
PRILOGA 1	VPRAŠALNIK ZA VODJE SPECIALNIH KNJIŽNIC.....	86
PRILOGA 2	VPRAŠALNIK ZA DIREKTORJE MATIČNIH ORGANIZACIJ SPECIALNIH KNJIŽNIC.....	96
PRILOGA 3	PRIKAZ GRAFIKONOV PO POSAMEZNIH PODROČJIH DELOVANJA SPECIALNIH KNJIŽNIC.....	102
	1. AKTIVNI ČLANI	102
	2. OBRATOVALNI ČAS NA LETNI RAVNI.....	103
	3. PRIHODKI S STRANI MATIČNE ORGANIZACIJE	104
	4. VSI PRIHODKI	105
	5. REDNO ZAPOSLENI	106
	6. ZAPOSLENI PO PODROČJIH SPECIALNIH KNJIŽNIC (V EPZ)	107
	7. ZAPOSLENI STROKOVNI DELAVCI	108
	8. IZOBRAŽEVANJE ZAPOSLENIH (V URAH)	109
	9. ŠTEVILO UDELEŽENCEV IZOBRAŽEVANJ	110
	10. ODHODKI V EUR ZA IZOBRAŽEVANJE ZAPOSLENIH V SPECIALNIH KNJIŽNICAH	111
	11. BIBLIOGRAFSKA OBDELAVA GRADIVA.....	112
	12. ŠTEVILO IZPOSOJENIH ENOT GRADIVA	113
	13. MEDKNJIŽNIČNA IZPOSOJA	114
	14. ORGANIZACIJA PRIREDITEV	115
	15. UDELEŽENCI IZOBRAŽEVANJ, ORGANIZIRANIH V SPECIALNIH KNJIŽNICAH	116
	16. PRIRAST NASLOVOV KNJIŽNIČNEGA GRADIVA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH.....	117
	17. ODHODKI SPECIALNIH KNJIŽNIC ZA NAKUP GRADIVA	118
	18. TEKOČE NAROČENI NASLOVI SERIJSKIH PUBLIKACIJ V SPECIALNIH KNJIŽNICAH	119
	19. UPORABA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH	120
	20. NETO UPORABNA POVRŠINA SPECIALNIH KNJIŽNIC	121

KAZALO SLIK

Slika 1. Število specialnih knjižnic glede na različne vire podatkov	20
Slika 2. Število anketnih vprašalnikov, ki so jih izpolnili vodje specialnih knjižnic	24
Slika 3. Vizija in poslanstvo v specialnih knjižnicah	26
Slika 4. Vloga anketiranih vodij specialnih knjižnic v matični organizaciji – skupaj vsi odgovori anketirancev	30
Slika 5. Prihodki specialnih knjižnic s strani matične organizacije	34
Slika 6. Vsi prihodki specialnih knjižnic	35
Slika 7. Redno zaposleni v specialnih knjižnicah	41
Slika 8. Zaposleni v specialnih knjižnicah (v EPZ)	42
Slika 9. Zaposleni strokovni delavci v specialnih knjižnicah	43
Slika 10. Izobraževanje zaposlenih v specialnih knjižnicah (v urah)	46
Slika 11. Število zaposlenih v specialnih knjižnicah, ki so se udeležili različnih vrst izobraževanj ...	47
Slika 12. Odhodki v EUR za izobraževanje zaposlenih (brez specialnih knjižnic s področja zdravstva)	47
Slika 13. Najpomembnejše veščine in znanja v specialni knjižnici po mnenju anketiranih vodij specialnih knjižnic	48
Slika 14. Dejavnosti, ki jih specialni knjižničarji pogosteje izvajajo v specialni knjižnici	53
Slika 15. Odstotek časa specialnih knjižničarjev za opravljanje različnih nalog	57
Slika 16. Bibliografska obdelava gradiva v specialnih knjižnicah	58
Slika 17. Izposoja v specialnih knjižnicah	59
Slika 18. Medknjižnična izposoja v specialnih knjižnicah	60
Slika 19. Organizacija prireditev v specialnih knjižnicah	61
Slika 20. Udeleženci izobraževanj, organiziranih v specialnih knjižnicah	62
Slika 21. Primerjava števila aktivnih članov po posameznih področjih delovanja specialnih knjižnic	63
Slika 22. Primerjava števila ur odprtosti po posameznih področjih delovanja specialnih knjižnic ...	64
Slika 23. Prirast naslovov knjižničnega gradiva v specialnih knjižnicah	65
Slika 24. Odhodki specialnih knjižnic za nakup gradiva	66
Slika 25. Tekoče naročeni naslovi serijskih publikacij v specialnih knjižnicah	67
Slika 26. Uporaba knjižničnega gradiva v specialnih knjižnicah	68
Slika 27. Neto uporabna površina specialnih knjižnic	71
Slika 28. Uporaba specialnih knjižnic s strani vodstva matične organizacije	76

KAZALO TABEL

Tabela 1. Odgovori na statistični vprašalnik Centra za razvoj knjižnic v obdobju 2007-2016	20
Tabela 2. Normaliziran seznam specialnih knjižnic od leta 2007 do 2016.....	22
Tabela 3. Odgovori vodij specialnih knjižnic glede javne objave vizije in poslanstva knjižnice	26
Tabela 4. Odgovori vodij specialnih knjižnic glede razumljivosti vizije in poslanstva specialne knjižnice	27
Tabela 5. Strateški cilji anketiranih specialnih knjižnic.....	27
Tabela 6. Odgovori vodij specialnih knjižnic glede razumljivosti strateških ciljev matične organizacije	28
Tabela 7. Vloga specialne knjižnice v matični organizaciji po področjih specialnih knjižnic	29
Tabela 8. Vloga specialnih knjižnic v matični organizaciji	30
Tabela 9. Status specialne knjižnice v matični organizaciji – povzetek odgovorov na anketni vprašalnik	31
Tabela 10. Status specialnih knjižnic v matični organizaciji	31

Tabela 11. Pričakovanja vodstva matične organizacije glede delovanja specialnih knjižnic	32
Tabela 12. Članstvo vodje specialne knjižnice v kolegiju vodstva matične organizacije	33
Tabela 13. Vpliv matične organizacije na delovanje specialne knjižnice.....	33
Tabela 14. Pravno-formalni status specialne knjižnice v matični organizaciji	33
Tabela 15. Viri financiranja knjižnične dejavnosti v matični organizaciji.....	36
Tabela 16. Primerjava specialnih knjižnic glede na obseg knjižnične zbirke, sredstva za nakup gradiva in število zaposlenih	36
Tabela 17. Samostojnost specialnih knjižnic pri razporejanju proračunskih sredstev	37
Tabela 18. Sredstva v letnem proračunu specialnih knjižnic za izvajanje osnovnih storitev knjižnice	37
Tabela 19. Usklajevanje proračuna specialnih knjižnic s proračunom matične organizacije.....	37
Tabela 20. Sredstva za zaščito, varovanje in popravilo poškodovanega knjižničnega gradiva v letnem proračunu specialnih knjižnic	38
Tabela 21. Postopek načrtovanja v specialnih knjižnicah.....	39
Tabela 22. Vključenost specialnih knjižnic v procese načrtovanja matične organizacije	39
Tabela 23. Evalvacija delovanja specialnih knjižnic	39
Tabela 24. Ugotovitve specialnih knjižnic glede učinkov njenega delovanja	40
Tabela 25. Finančno vrednotenje prispevka specialnih knjižnic matični organizaciji.....	40
Tabela 26. Število zaposlenih v specialnih knjižnicah	42
Tabela 27. Vpliv števila zaposlenih delavcev na nemoteno izvajanje knjižnične dejavnosti	43
ah	44
Tabela 29. Sodelovanje vodje specialne knjižnice pri odločanju o kadrovskem načrtu knjižnice	44
Tabela 30. Sodelovanje zaposlenih v specialnih knjižnicah v strokovnem in raziskovalnem procesu	45
Tabela 31. Usposabljanje zaposlenih v specialnih knjižnicah	45
Tabela 32. Podpora vodstva matične organizacije izobraževanju specialnih knjižničarjev.....	45
Tabela 33. Oblike podpore vodstva matične organizacije izobraževanju specialnih knjižničarjev ...	46
Tabela 34. Mnenje specialnih knjižničarjev o pomembnosti osebnostnih lastnosti/sposobnosti specialnega knjižničarja	49
Tabela 35. Dejavnosti, ki jih specialni knjižničarji izvajajo v specialnih knjižnicah.....	52
Tabela 36. Odstotek časa, ki ga delavci specialnih knjižnic porabijo za različne dejavnosti	54
Tabela 37. Povprečje odstotkov porabljenega časa za različne dejavnosti v specialnih knjižnicah....	56
Tabela 38. Neprekinjeno omogočanje storitev z oddaljenim dostopom v specialnih knjižnicah	57
Tabela 39. Načrtovanje prostorov specialnih knjižnic	69
Tabela 40. Zagotavljanje pogojev za varovanje in ohranjanje v specialnih knjižnicah	69
Tabela 41. Zagotavljanje pogojev za prostorsko širitev specialnih knjižnic	70
Tabela 42. Zagotavljanje pogojev uporabo elektronskih informacijskih virov	70
Tabela 43. Zagotavljanje IKT infrastrukture v specialnih knjižnicah	70
Tabela 44. Vzdrževanje prostorov in opreme specialnih knjižnic.....	71
Tabela 45. Prispevek specialnih knjižnic k razvoju organizacije	73
Tabela 46. Financiranje specialnih knjižnic	74
Tabela 47. Kadrovska politika v specialnih knjižnicah	75

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

ARL – Ameriško združenje znanstvenih knjižnic

COBIB.SI - vzajemna bibliografsko-kataložna baza podatkov

COBISS.SI - Kooperativni online bibliografski sistem in servisi Slovenije

COLIB.SI - baza podatkov slovenskih knjižnic, ki sodelujejo v sistemu COBISS.SI

DEFF – Strategija Danske elektronske znanstvene knjižnice (Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek)

EPZ – ekvivalent polne zaposlitve

IKT – informacijska in komunikacijska tehnologija

INDOK – informacijsko-dokumentacijska služba

IZUM – Institut informacijskih znanosti, Maribor

NSKD – Nacionalni svet za knjižnično dejavnost pri Ministrstvu za kulturo

NUK – Narodna in univerzitetna knjižnica

UPORABLJENA TERMINOLOGIJA

Aktivni uporabnik	Član knjižnice, ki je vsaj enkrat v letu obiskal knjižnico oz. na daljavo koristil njene storitve.
Dokumentacijska dejavnost	Dejavnost, ki se ukvarja z zbiranjem dokumentov, njihovim dokumentiranjem in oblikovanjem informacijskih virov/zbirk (Kanič, Leder, Ujčič, Vilar in Vodeb, 2009)
Evalvacija	Ocenjevanje uspešnosti, učinkovitosti, uporabnosti in relevantnosti neke storitve, opreme ali prostorov (po ISO 11620); Sklop vseh aktivnosti, s katerimi se spremlja izvajanje načrtov o delovanju določene specialne knjižnice in rezultatov njenega delovanja. Bistveni del procesa evalvacije je (o) vrednotenje (ocena) ugotovljenega stanja in načrtovanje ukrepov za izboljšave ter razvoj. Vrednotenje temelji na ustreznih merilih in kriterijih. Evalvacija se lahko izvaja v obliki samoevalvacije ali zunanje evalvacije. (Po Strokovni, 2012, str. 5).
Informacijska dejavnost	Dejavnost, ki se ukvarja z zbiranjem, izbiranjem, obdelavo, hranjenjem in posredovanjem informacij (Kanič et al., 2009)
Informacijsko-dokumentacijska dejavnost	Informacijska in dokumentacijska dejavnost
Informacijski vir	Vir informacije. Obsega vse vrste knjižničnega gradiva in še druge vire, (npr. spletni viri), ne glede na medij (rokopisno, tiskano, filmsko, elektronsko in tudi druge vrste).
Kakovost	Zmožnosti oziroma značilnosti proizvoda ali storitve določene specialne knjižnice, da lahko zadovolji izražene ali neizražene potrebe svojih uporabnikov.
Kazalec	Numerična, simbolična ali verbalna označba, ki jo uporabimo za kvantitativno ali kvalitativno predstavitev dejavnosti (dogodkov, predmetov, oseb), z namenom, da bi ocenili njeno vrednost (po ISO 11620). V strokovnih standardih je izraz kazalec uporabljen za poimenovanje absolutnih kvantitativnih števil, izraz kazalnik pa za vrednosti, ki jih dobimo z izračunavanjem različnih razmerij med vrednostmi kazalcev (Po Strokovni, 2012, str.).
Knjižnična dejavnost	Zajema knjižničarsko, informacijsko, komunikacijsko, raziskovalno, kulturno in izobraževalno delo knjižnic (po Kanič et al., 2009)
Knjižnična politika	Ureditev določenega področja delovanja knjižnice kot dogovorjen način ravnanja in način uravnavanja odnosov med posamezniki ter specialno knjižnico. Vsebuje načela, pravila in postopke. Politika je lahko opredeljena v posebnem dokumentu.
Knjižnična zbirka	Vse gradivo oziroma dokumenti, ki jih knjižnica nudi svojim uporabnikom. Lahko jih hrani sama ali pa omogoča dostop na daljavo in si je zagotovila pravico dostopa do njih vsaj za določeno časovno obdobje. (po ISO 16439:2014)
Knjižnični delavci	Osebe, ki so zaposlene v knjižnici v rednem delovnem razmerju za določen oziroma za nedoločen čas, s polnim ali skrajšanim delovnim časom (BibSist, 2017).
Knjižnično gradivo	Tiskani, zvočni, slikovni, elektronski ali kako drugače

	tehnično izdelani zapisi, ki jih zbirajo in javnosti posredujejo knjižnice ter so namenjeni za potrebe kulture, izobraževanja, raziskovanja in informiranja, v lasti knjižnice oziroma v knjižnici. Knjižnično gradivo so tudi rokopisi in drugo neobjavljeno gradivo (tipkopisi, elektronski zapisi in podobno), ki je prav tako namenjeno potrebam kulture, izobraževanja, raziskovanja in informiranja.
Kompetenca	Sklop znanj, veščin, sposobnosti, osebnostnih lastnosti, vrednot itd., ki se uporabljajo pri različnih dejavnostih in vplivajo na razlike v kakovosti opravljene dejavnosti. (Terminološki, 2011, str. 23)
Matična organizacija	Organizacija, katere del je specialna knjižnica. Matična organizacija je navadno ustanovitelj in glavni sofinancer specialne knjižnice.
Odpri dostop	Sistem, ki vsem uporabnikom z dovoljenjem avtorjev omogoča prost in neomejen dostop, možnost kopiranja, uporabe, razširjanja in predelave avtorskih del, shranjenih v repozitoriju. (po Strokovni, 2012)
Repozitorij	Računalniška aplikacija, ki omogoča upravljanje, shranjevanje ter dostop do digitalnih dokumentov in njihovih metapodatkov.
Samoevalvacija	Evalvacija, ki jo opravlja specialna knjižnica sama, z namenom ovrednotenja svojih rezultatov (dosežkov) in priprave ter izvedbe ukrepov za nadaljnji razvoj svojih dejavnosti.
Strokovni knjižnični delavci	Delavci, ki imajo formalno izobrazbo s področja bibliotekarstva ali informacijskih znanosti (diplomirani bibliotekarji) ter tisti delavci, ki imajo formalno izobrazbo z drugih področij in opravljen bibliotekarski izpit (diplomirani priučeni bibliotekarji).
Strokovni standard	Dogovorna pravila, smernice oziroma priporočila za opravljanje dejavnosti in doseganje optimalnih rezultatov na posameznem strokovnem področju.
Uporabnik	Fizična ali pravna oseba, ki uporablja gradivo, storitve, prostore in opremo knjižnice.
Uspešnost delovanja	Procesi, ki se izvajajo v specialni knjižnici ter njihova naravnost k doseganju poslanstva in zastavljenih ciljev. V tem smislu razumemo uspešnost delovanja kot stopnjo uspešnosti doseganja zastavljenih ciljev, ki jo ugotavljamo s pomočjo različnih mer oziroma kazalcev. Standard SIST ISO 11620 določa, da izraz zajema uspešnost knjižnice pri izvajanju storitev ter njeno učinkovitost pri razporejanju in izrabi vloženih virov. (Po Strokovni, 2012, str. 9)
Usposabljanje uporabnikov	Dejavnost specialnih knjižnic pri uvajanju uporabnikov za učinkovito uporabo storitev knjižnice. Usposabljanje lahko zajema tudi druga področja iz bibliotekarske in informacijske znanosti, ki so posredno vezana na delovanje knjižnice (npr. publicistična dejavnost raziskovalcev, raziskovalna dejavnost itd.). Usposabljanje se lahko izvaja individualno ali skupinsko.
Vloženi viri	Vsi viri, ki so potrebni za izvajanje dejavnosti specialne knjižnice (finančna sredstva, prostor in oprema, knjižnična zbirka ter knjižnični delavci).

Izveček

Nacionalni svet za knjižnično dejavnost pri Ministrstvu za kulturo je marca 2016 imenoval Delovno skupino za področna strokovna priporočila za specialne knjižnice. Omenjena delovna skupina je v letih 2016 in 2017 izvedla analizo slovenskih specialnih knjižnic, ki je bila temelj za pripravo Strokovnih standardov za specialne knjižnice (2018-2028).

Dokument predstavlja poročilo raziskave o stanju specialnih knjižnic. V prvem delu je pregled domače in tuje literature. V nadaljevanju so predstavljeni metodološki pristop in rezultati opravljene raziskave. Kvantitativna analiza je temeljila na statističnih podatkih, pridobljenih iz objavljenih statistik Centra za razvoj knjižnic. Za kvalitativno analizo so bili pridobljeni podatki s pomočjo dveh anketnih vprašalnikov. Prvi je bil namenjen vodjem specialnih knjižnic, drugi pa vodilnim delavcem njihovih matičnih organizacij. Vprašalnika sta bila poslana na 114 naslovov specialnih knjižnic. Od vodij specialnih knjižnic smo dobili 70 v celoti in 21 delno izpolnjenih anketnih vprašalnikov. Odziv vodilnih delavcev matičnih ustanov je bil zelo slab, saj smo od vseh 114 naslovljenih direktorjev dobili le 13 odgovorov, od le-teh je bil en vprašalnik delno izpolnjen.

Pri analizi stanja specialnih knjižnic je Delovna skupina opredelila tri pomembna področja, ki bi jim strokovni standardi oziroma priporočila morali posvetiti večjo pozornost: profil specialnega knjižničarja, njegov status v matični organizaciji in evalvacijo delovanja specialne knjižnice. Omenjena področja so bila pomembno izhodišče pri oblikovanju Strokovnih standardov za specialne knjižnice.

V dokumentu so predstavljena analizirana področja z ustreznimi grafičnimi in tabelarnimi ilustracijami. V prilogah sta oba vprašalnika in grafični prikazi različnih vidikov specialnih knjižnic po posamičnih področjih delovanja.

Abstract

In March 2016, the National Council for Library Services (NCLS) appointed a working group to prepare new guidelines for special libraries. In 2016 and 2017, the working group analyzed the state-of-art of special libraries thus establishing a framework for Professional Standards for Special Libraries.

This document is an output of the research on Slovenian special libraries. The first part gives an overview on relevant Slovenian and foreign information sources, followed by the description of the methodology and the results of the research. Quantitative analysis was based on statistical data collected by the National Centre for Library Development. Qualitative analysis was based on data acquired by two questionnaires; the first one was addressed to heads of special libraries and the second one to heads of institutions libraries are attached to. Questionnaires were sent to 114 special libraries. Seventy heads of special libraries completed the questionnaire, while twenty-one questionnaires received were partly completed. The response rate of heads of institutions was very low, only thirteen completed questionnaires were received (one questionnaire was partly completed).

Three important areas were defined each deserving special attention in the Professional Standards for Special Libraries: special librarian job description, the position or role of a special librarian within the institution, and evaluation of a special library. These three areas were an important starting point in preparing Professional Standards for Special Libraries.

This document gives an overview on the two questionnaires and statistical analysis of data gathered and illustrated by graphic presentations according to the respective fields of special libraries.

1 | UVOD

Specialna knjižnica s svojim delovanjem nudi informacijsko, dokumentacijsko in knjižnično podporo matični organizaciji. Njen obstoj in delovanje sta odvisna od politike in strategije matične organizacije. Vodstvo matične organizacije naj bi specialno knjižnico prepoznalo kot pomemben strateški dejavnik ter vir znanja in informacij, ki z ustrezno podporo lahko prispeva k razvoju organizacije.

Zaradi velikih gospodarskih sprememb v Sloveniji v zadnjih desetih letih so mnoge knjižnice, predvsem s področja gospodarstva, prenehale delovati, saj so njihove matične organizacije šle v stečaj oziroma je vodstvo menilo, da knjižnica predstavlja prevelik strošek in so jo zato zaprli. Obenem je Zakon o uravnoteženju javnih financ iz leta 2012 zelo prizadel mnoge knjižnice s področja kulture, javne uprave, zdravstva in znanosti, saj je bilo njihovo financiranje in zaposlovanje knjižničnih delavcev omejeno.

Specialne knjižnice so se morale soočiti z mnogimi težavami, kot so: zmanjšanje finančnih sredstev, delovanje v težkih pogojih in kadrovska stiska. Večina specialnih knjižnic ima zaposlenega le enega delavca, ki je velikokrat prepuščen sam sebi. Različni standardi in priporočila so zato toliko bolj pomembni za te knjižnice, saj predstavljajo orodje, ki jih usmerja pri njihovem razvoju in delovanju v matični organizaciji in okolju.

Zato je v letu 2016 Nacionalni svet za knjižnično dejavnost (v nadaljevanju: NSKD) na svoji 67. seji, ki je potekala 7. marca 2016, imenoval Delovno skupino za področna strokovna priporočila za specialne knjižnice. Člani delovne skupine, ki so sodelovali pri pripravi tega dokumenta, so: dr. Alenka Kavčič Čolić (vodja), mag. Angela Čuk, mag. Tjaša Obal, mag. Helena Pečko Mlekuš, dr. Luka Šušteršič, Maja Vavtar. Delovna skupina je v letu 2016 ugotovila, da obstoječi strokovni standardi za specialne knjižnice iz leta 1990 in 2000 potrebujejo posodobitev. Zato se je v letu 2017 posvetila njihovi prenovi. Maja 2017 se je Delovni skupini pridružila še Katja Kranjc kot predstavnica muzejskih in galerijskih knjižnic ter sodelovala pri raziskavi specialnih knjižnic s področja kulture do septembra 2017.

Pri pripravi novih strokovnih priporočil oziroma standardov je bilo zelo pomembno proučiti stanje specialnih knjižnic ter preveriti, v kolikšni meri so bili obstoječi standardi doslej uresničeni. Rezultati tovrstne raziskave naj bi bili pomembno izhodišče pri pripravi novih strokovnih priporočil. Prispevki starejših uglednih knjižničarjev v zbornikih in reviji Knjižnica kažejo na to, da se po skoraj 60 letih specialni knjižničarji še vedno srečujejo s podobnimi problemi glede financiranja in statusa v matični organizaciji. Tuji prispevki so nam pomagali, da probleme specialnih knjižnic lažje obravnavamo z različnih vidikov. Anketi za vodje specialnih knjižnic in za direktorje njihovih matičnih organizacij sta marsikateri sklep tudi potrdili. V veliko pomoč pa so nam bili strokovni standardi za visokošolske knjižnice, ki so bili sprejeti leta 2012 (Strokovni, 2012). Že v časih, ko so se ustanovljale prve specialne knjižnice, so se nekatere visokošolske knjižnice enačile s specialnimi. Danes razlikujemo obe vrsti knjižnic, vendar pa imajo tako specialne kot visokošolske knjižnice še vedno veliko skupnega: pokrivajo zelo ozko specializirana področja, knjižnični delavci morajo imeti ne le bibliotekarska, ampak tudi znanja s področja, ki ga knjižnice pokrivajo, in pri obeh so uporabniki raziskovalci

oziroma specialisti s področja delovanja knjižnice. Način delovanja je tudi zelo podoben, saj mora večina knjižnic obvladovati sistem znanosti na svojem področju.

V nadaljevanju sledita pregled literature in predstavitev rezultatov raziskave. Raziskovalne podatke o specialnih knjižnicah smo pridobili iz že obstoječih podatkov o njihovem delovanju, tj. iz nacionalne knjižnične statistike, ki jo zagotavlja Center za razvoj knjižnic pri Narodni in univerzitetni knjižnici (v nadaljevanju: NUK), in s pomočjo metode anketiranja oziroma dveh anketnih vprašalnikov. Za potrditev nekaterih sklepov smo se obrnili neposredno na določene specialne knjižničarje, ki so bili pripravljene sodelovati.

2 | PREGLED LITERATURE

Kot navaja Nada Češnovar (2002), so bile prve specialne knjižnice v Sloveniji »uradno zaznane v letih 1962 in 1963«. Takratni zakon za področje knjižničarstva je zahteval, da se registrirajo, če so želele sodelovati v centralnem katalogu in izvajati medknjižnično izposajo (idem, str. 171). Takrat so se tudi nekatere visokošolske knjižnice označevale za specialne, čeprav to dejansko niso bile. Specialni knjižnici so tudi pripisali naziv raziskovalne ali specialne znanstvene knjižnice (Šlajpah, 1978), ker je z informacijsko in dokumentacijsko dejavnostjo večinoma podpirala raziskovalce in znanstvenike na inštitutih in fakultetah. V uporabi je bil tudi naziv INDOK (Informacijsko-dokumentacijsko-komunikacijska služba ali Dokumentacijsko-informacijski oddelek) (Šlajpah, 1978, str. 263).

Poleg zakona o knjižničarstvu naj bi strokovni standardi bili pomembno strokovno vodilo za vse specialne knjižničarje. Zadnji zakon o knjižničarstvu, ki je bil sprejet leta 2001 (Zakon, 2001) s spremembami v letu 2015 (Zakon, 2015) opredeljuje knjižnično dejavnost, ki se izvaja kot javna služba (1.a in 2. člen), ter predvideva nadzor nad izvajanjem javno financirane knjižnične dejavnosti (58. člen). Obenem določa sofinanciranje nabave tujega knjižničnega gradiva tudi v specialnih knjižnicah (55. člen). V 11. členu pa navaja, da standardi in strokovna priporočila usmerjajo razvoj knjižnic in se ti nanašajo na organiziranost in delovanje knjižnične javne službe.

Eva Kodrič-Dačić (2017) opozarja na problem delitev pristojnosti pri izvajanju nadzora specialnih knjižnic, ki izvajajo javno službo, med Ministrstvom za kulturo in Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport. Ministrstvo za kulturo je pristojno le za približno 30 specialnih knjižnic, ki delujejo v okviru javnih zavodov s področja kulture. Za preostale, približno 46 specialnih knjižnic, pa je pristojno Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Kljub temu pa je, opozarja avtorica, krovni zakon na področju knjižničarstva v pristojnosti Ministrstva za kulturo. Neusklajenost obeh vladnih resorjev pri spremljanju specialnih knjižnic vpliva tudi na njihovo delovanje.

Prvi strokovni standardi za specialne knjižnice so bili sprejeti v letu 1975 v bivši Jugoslaviji (Jugoslovenski, 1979). Ker je bila slovenska Sekcija za specialne knjižnice pri ZBDS ustanovljena šele leta 1983, so se slovenske specialne knjižnice ravnale po omenjenih jugoslovanskih standardih. Vmes je nastala tudi potreba po njihovem posodabljanju. Tako so prvi slovenski Standardi za specialne knjižnice bili sprejeti v letu 1990, torej 15 let pozneje (Tržan Herman, 1990). Zaradi hitrega razvoja informacijske tehnologije in svetovnega spleta se je ponovno izkazala potreba za njihovo posodobitev konec devetdesetih let. Takrat je Komisija za pripravo standardov za specialne knjižnice, ki jo je imenoval tedanji minister za znanost in tehnologijo, oblikovala novejša Merila in standarde za

organizacijo in delovanje specialnih knjižnic (2000), vendar ti nikoli niso bili uradno sprejeti s strani strokovnih knjižničarskih organov. V uvodu dokumenta je navedeno, da so njegovi ustvarjalci namerno posplošili njegovo besedilo »(...) do takšne mere, da bi bila omogočena uveljavitev novih trendov, ki usmerjajo razvoj specialnih knjižnic in jih upoštevajo kot:

- glavni dejavnik pri uporabi in distribuciji kombiniranega znanja iz notranjih in zunanjih virov;
- center za interaktivno distribucijo informacij oz. dokumentov v elektronski/digitalni obliki znotraj matične organizacije;
- aktivnega soudeleženca v upravljanju z znanjem v matični organizaciji;
- enoto strateškega pomena za matično organizacijo.

V obeh standardih so izpostavljena najpomembnejša področja delovanja specialne knjižnice.« (Merila, 2000, str. 3)

Strokovni standardi iz leta 2000 prinašajo sodobnejši pogled na specialne knjižnice ter precejšnji razvojni korak naprej glede na dokument iz leta 1990. Je pa Nada Češnovar (1998) v svojem prispevku o praktični uporabi standardov iz leta 1990 (Merila, 2000) ocenila, da mnoge specialne knjižnice težko dosegajo nekatera določila standardov.

V literaturi številni slovenski avtorji (Šlajpah, 1972, 1990; Češnovar, 2002; Južnič, 2000) opozarjajo na veliko raznolikost specialnih knjižnic in različne stopnje njihove razvitosti. Ravno zaradi te raznolikosti sta se oba strokovna standarda, iz leta 1990 in 2000, skušala izogniti kvantitativnim merilom, saj bi namreč merila težko opredeljevala dejavnost vseh specialnih knjižnic. Omenjena standarda sta izjemoma opredeljevala naslednja kvantitativna merila: razmerje med strokovnimi in administrativno-tehničnimi delavci (2 : 3); načrtovani razvojni program knjižnice, ki naj bi bil opredeljen za naslednjih 5 let (Šlajpah, 1972, 1978)¹; in nekateri gradbeni standardi (Šlajpah, 1990). Južnič (2000) celo meni, da bi vsak poskus priprave enotnih standardov, ki bi zajeli vse specialne knjižnice, bilo »nestrokovno in predvsem neproduktivno dejanje.« (str. 12). Pri tem tudi navaja določena izhodišča, ki naj bi poudarila medsebojno povezovanje specialnih knjižnic na istem področju delovanja, integracijo z informacijskim okoljem matične organizacije in prioritarno naslavljanje

¹ Mara Šlajpah (1972) v prispevku Standardi za specialne knjižnice navaja: "Ker se celo specialne knjižnice različnih vrst in iste vrste med seboj razlikujejo, vsebujejo standardi malo kvantitativnih ocen, ampak le opis pozitivnih elementov, prisotnih v nalogah in delovnih postopkih specialnih knjižnic." (str. 38)

Glede prostorov knjižnice avtorica v istem viru pravi: "Knjižnična lokacija, ki mora biti izbrana glede na uporabnike, naj dovoljuje razširitev prostora vsaj za 5 let." (str. 41). Podobno v prispevku Uvod k jugoslovanskim standardom za specialne knjižnice (Šlajpah, 1978): "Lokacija knjižnice mora biti izbrana tako, da se more glede na število uporabnikov in hrambo knjižničnega gradiva prostorsko širiti vsaj 5 let." (str. 269).

Mara Šlajpah v referatu Pomen standardov za specialne knjižnice za njihov razvoj (Šlajpah, 1990), navaja: "Posebna značilnost standardov za specialne knjižnice je, da vključujejo zaradi svoje različnosti le kvalitativne standarde, kvantitativni standardi pa so omejeni le:

- 1) pri zanimivem razmerju med strokovnimi in administrativno-tehničnimi delavci 2 : 3;
- 2) pri načrtovanju nove knjižnice ali novih prostorov, da je treba v programskih osnovah poleg začetnih zahtev upoštevati tudi načrtovani razvojni program knjižnice vsaj za naslednjih 5 let;
- 3) pri gradbenih standardih v poglavju Prostor in oprema." (str. 211).

informativskih potreb matične organizacije, upoštevajoč, da je specialna knjižnica glavni vir informacij v organizaciji, ki ji služi.^{2,3}

Slovenski avtorji so v prispevkih o slovenskih in jugoslovanskih strokovnih standardih enotnega mnenja, in sicer da so v specialni knjižnici ključnega pomena knjižnični delavci. Po zadnjih statistikah Centra za razvoj knjižnic (Statistični, 2016) ugotavljamo, da ima večina specialnih knjižnic le enega zaposlenega delavca, mnoge nimajo nobenega, le redke so, kjer sta zaposlena dva ali več delavcev. Nekoč so bili pogoji njihovega delovanja boljši, zato so tudi strokovni standardi določali razmerje med strokovnimi in administrativno-tehničnimi delavci. Danes si specialne knjižnice težko privoščijo več zaposlenih. Pomožni delavci so v nekaterih sicer še prisotni, ampak če specialna knjižnica že zaposluje več delavcev, je bolj primerno, da imajo prednost strokovni delavci, ki lahko več prispevajo k dejavnosti knjižnice. Zaradi te kritične situacije bi specialni knjižničar, kot edini zaposleni v specialni knjižnici, moral obvladati strokovna znanja s področja matične organizacije, znanja bibliotekarske in informacijske znanosti in imeti veščine ter sposobnosti, ki bi mu omogočile, da organizira in upravlja knjižnico ter komunicira z uporabniki in vodstvom matične organizacije.

Po pregledu tujih izkušenj, razen v državah, ki so nastale iz nekdanjih republik Jugoslavije, nismo zasledili dokumenta, ki bi veljal kot strokovni standard za specialne knjižnice. Izjema sta primera Filipinov (Standards, 2016) in Avstralije (Guidelines, 2010). V različnih virih (Special Libraries Association, IFLA) pa najdemo smernice, ki se nanašajo na določen tip knjižnice ali določeno področje, kot so npr. etična načela (Professional, 2010), gradnja knjižničnih zbirk, ali sposobnosti, znanja in veščine specialnih knjižničarjev (Competencies, 2017).

2.1 ZNAČILNOSTI SODOBNIH SPECIALNIH KNJIŽNIC

Strategija Danske elektronske znanstvene knjižnice (DEFF) za obdobje 2016-2019 (Openness, 2016) obravnava nekatere sodobne smeri razvoja znanstvenih knjižnic (ang. research libraries), ki jih lahko prenesemo tudi na specialne knjižnice. V uvodnem delu omenjene strategije je navedeno, da

² "Specialne knjižnice so si res tako različne po namenu, storitvah, ki jih nudijo in predvsem po uporabnikih in njihovih potrebah in zahtevah, da bi bilo predpisovanje identičnih meril in standardov za vse, nestrokovno in predvsem neproduktivno dejanje." (Južnič, 2000, str. 12).

³ "Na vprašanje ali so možni enotni standardi in merila torej ne moremo odgovoriti enoznačno. Če so te pripravljeni tako, da poskusijo zajeti prav vse specialne knjižnice, so lahko napisani le tako, da označijo najbolj enostavna načela, ki so v resnici vsem skupna. Če so pripravljeni tako, da odražajo prakso največjih in najbolj informatiziranih specialnih knjižnic, bo njihova vrednost za druge specialne knjižnice precej omejena. In seveda obratno. Verjetno je najbolj koristna oblika njihove priprave na osnovi zgornjih petih načel, ki bo predvsem usmerjene v spremembe procesov nabave in nabavno politiko, pod vplivom informacijske tehnologije.

Izhodišča drugačnih Meril in standardov bi lahko bila:

- Standardi in merila lahko izhajajo le iz položaja specialnih knjižnic, njihovih storitev in uporabnikov.
- Specialne knjižnice so nesamostojne in v njih je praviloma le malo zaposlenih. To pomeni, da je potreba po povezovanju in standardih na katere se lahko naslonijo, veliko večja kot v drugih vrstah knjižnic.
- Specialne knjižnice praviloma delujejo v zapletenem informacijskem okolju in za zahtevne uporabnike. Vendar se med seboj tudi zelo razlikujejo, saj so informacijske potrebe uporabnikov in stopnja njihove informacijske pismenosti lahko zelo različne.
- Specialne knjižnice so namenjene točno določenim uporabnikom in njihove prioritete so usmerjene v matično organizacijo. Po tem se ločijo od javnih, splošno-izobraževalnih knjižnic in šolskih knjižnic. Seveda lahko sekundarno skušajo opravljati storitve tudi za druge uporabnike, vendar samo v tisti meri, kot je to interes matične organizacije in ki ne ogroža osnovne funkcije." (Južnič, 2000, str. 20).

znanstvene knjižnice postajajo centri učenja, znanja in katalizator sinteze pridobljenega znanja. Največji izzivi knjižničarjev v znanstvenih knjižnicah so razvoj informacijske in komunikacijske tehnologije ter razvoj novih storitev. Ugotavljajo, da so uporabniki vse bolj računalniško pismeni, primanjkujejo pa jim znanja za učinkovito iskanje informacij, njihovo ovrednotenje in uporabo. Torej, informacijsko opismenjevanje ostaja pomembna naloga tudi v znanstvenih knjižnicah. Velik pomen daje omenjeni dokument tudi publiciranju v odprtem dostopu ter odprti znanosti. Prav tako permanentnemu izobraževanju in usposabljanju knjižničarjev, predvsem na področju informacijske in komunikacijske tehnologije, kar naj bi jim omogočilo lažje spoprijemanje s sodobnimi izzivi. Uporabniki knjižnic pričakujejo nove storitve, z različno stopnjo posebljanja, ki bi jim omogočile hitri dostop do zelenih informacij na različnih mobilnih napravah in v različnih formatih.

Sodobna specialna knjižnica se zato, ne glede na področje delovanja, zaradi vplivov okolja v večji ali manjši meri spreminja in prevzema nove naloge in vloge. Nekaj njenih značilnosti smo zato povzeli v nadaljevanju:

- **Večja prilagodljivost specialne knjižnice**

Po Tarri E. Murray (2014) naj bi specialne knjižnice postale bolj prilagodljive okolju, v katerem delujejo, in tako sprejemale nove vloge in odgovornosti. Tiste, ki tega ne bodo storile, bodo počasi izginile. Dva pomembna dejavnika vplivata na spremembe specialnih knjižnic, in sicer tehnološki razvoj ter spremembe v delovanju organizacij. Ne glede na vrsto specialnih knjižnic avtorica meni, da so uspešne specialne knjižnice prevzele pomembno vlogo povezovanja uporabnikov z informacijami, ki jih potrebujejo, in sicer kadar koli ter v kakršnem koli formatu. Tehnologija "osvobaja" knjižničarje s tem, da jim ni treba več čakati na uporabnike med fizično zbirko in za izposojevalnim pultom. Večino informacijskih potreb lahko specialni knjižničarji izpolnijo s pomočjo informacijske tehnologije. Po besedah Tarre E. Murray »današnji uspešni specialni knjižničarji upravljajo z intranetom, digitalizirajo zbirke, ustvarjajo digitalne arhive, sintetizirajo in analizirajo informacije ter se vključujejo v projektne skupine.« (str. 328).

- **Pomemben vpliv razvoja informacijske in komunikacijske tehnologije na specialne knjižnice**

Z razvojem informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) nastajajo nove metode raziskovanj in posredovanja znanj. Ravno zato je zelo pomembno, da tudi specialne knjižnice čim prej obvladajo možnosti, ki jih ponuja IKT in se jim prilagajajo z razvojem novih informacijskih storitev. Inovativnost in kreativnost v specialnih knjižnicah sta zelo pomembni. V mnogih specialnih knjižnicah je prišlo do združevanja funkcij knjižničarja s funkcijo informatika. Vodstva matičnih organizacij pričakujejo tudi tesnejše sodelovanje med knjižničarji in informatiki pri omogočanju dostopa do informacijskih virov na daljavo.

- **Informacijske storitve v specialni knjižnici**

Med največjimi izzivi specialnih knjižničarjev je publiciranje v odprtem dostopu in omogočanje odprtega dostopa do raziskovalnih podatkov, iz katerih izhajajo objave raziskovalcev iz matične organizacije. To vključuje tudi pomoč pri objavah v digitalnih repozitorijih oziroma pri pridobivanju ugodnih cen za objave v zlatem odprtem dostopu itd. Obenem naj bi specialni knjižničarji svetovali raziskovalcem o najbolj primernih oblikah objav in razširjanju rezultatov njihovega raziskovalnega dela.

Vse več uporabnikov, še posebej raziskovalci, pričakuje, da bodo specialne knjižnice zagotavljale kakovostne informacijske vire, tudi na daljavo. Kot informacijski strokovnjaki pa bodo specialni

knjižničarji morali obvladati bibliometrična orodja, ki raziskovalcem omogočajo odkrivanje prednosti in pomanjkljivosti njihovih raziskav ter najbolj kakovostnih revij za objavo rezultatov raziskovalnega dela.

Ker specialni knjižničarji dobro poznajo informacijske potrebe in način delovanja svojih uporabnikov, bi lahko precej prispevali k razvoju posebljenih informacijskih storitev.

- **Nove oblike informacijskega posredovanja kot konkurenca specialni knjižnici**

Po Tarri E. Murray (2016) večji problem predstavljajo informacijski posredniki oz. ponudniki informacijskih virov na daljavo. Knjižničarji, ki dobro poznajo informacijske potrebe svojih uporabnikov, bodo morali pokazati svojo prednost kot informacijski strokovnjaki, da ne bi izgubili vloge posrednikov med komercialnimi ponudniki informacij in uporabniki. Zato je zelo pomembno, da specialni knjižničarji promovirajo in zagovarjajo svojo dejavnost. Kljub vse večji avtomatizaciji knjižničnih procesov ostaja pomemben potencial specialnih knjižničarjev posredovanje zelo kakovostnih in relevantnih informacij za poslovno odločanje.

- **Vse večja vpetost specialne knjižnice v raziskovalno dejavnost**

Tise, Raju in Adam (2015) trdijo, da je z eksponentno rastjo števila informacij knjižničar izgubil svojo vlogo kot ključni dejavnik v raziskovalnem procesu in je postal le posrednik informacijskih storitev. Po mnenju avtorjev obstaja potreba po rekonceptualizaciji podpore knjižnice raziskovalni dejavnosti matičnih organizacij (Tise, Raju in Adam, 2015, str. 3). Knjižničarji v znanstvenih knjižnicah bi morali postati enakovreden partner v raziskovalnem procesu matičnih organizacij ter aktivno sodelovati pri ustvarjanju informacijskih virov. Njihova glavna naloga je pomagati raziskovalcem pri razumevanju življenjskega ciklusa znanstvenih informacij, pri njihovih objavah v revijah z dejavnikom vpliva, pri poudarjanju vrednosti rezultatov znanstvenega dela in pri promociji le-tega (Raju, Adam, Johnson, Miller in Pietersen (ur.), 2015).

Knjižničarji bi morali kot informacijski strokovnjaki prevzeti aktivnejšo vlogo in večjo odgovornost ne le pri organizaciji znanja matične organizacije, ampak tudi pri izbiri in posredovanju informacij, ki so pomembne za delovanje lastne organizacije.

Shore in Shearer (2015) menita, da so največji izzivi znanstvenih knjižnic ohranjanje gradiva in dostopa do raziskovalnih publikacij in podatkov, podpora publiciranju in pedagoškemu delu ter sodelovanje z drugimi knjižnicami in skupinami uporabnikov. Posebne priložnosti vidita v storitvah v zvezi z upravljanjem z raziskovalnimi podatki, znanstvenimi objavami, s trajnim ohranjanjem objav raziskovalcev, licenciranjem in digitalizacijo.

Ameriško združenje znanstvenih knjižnic (ARL) v Strateškem okviru po letu 2015 (ARL Strategic Framework 2015+) predvideva, da bo leta 2033 znanstvena knjižnica postala enakovreden sodelujoči partner na bogatem in raznolikem, učečem in raziskovalnem ekosistemu (Shore in Shearer, 2015, str. 116).

- **Upravljanje z raziskovalnimi podatki**

Omenjena Strategija DEFF (Openness, 2016) v zvezi z razvojem odprte znanosti v ospredje postavlja tudi podatke, ki nastajajo v okviru raziskav. Knjižničarji so se dolgo otepali vloge podatkovnih skrbnikov (npr. na Danskem se zavedajo, da je to ena od pomembnih vlog, ki jih lahko prevzame knjižnica).

Vse več avtorjev (Johnson, 2017; Yu, Deuble in Morgan, 2017; Morgan, Duffield in Walkley Hall, 2017) potrjuje pravilnost usmeritve strategije DEFF. Vanessa Johnson (2017) trdi, da knjižničarji že od

pojave prvih računalnikov ustvarjajo in upravljajo s prostorskimi in drugimi metapodatki. Navaja več primerov organizacije metapodatkov in ustvarjanja podatkovnih baz v različnih podjetjih, med njimi je Shell Australia, kjer so imeli specialni knjižničarji ključno vlogo pri upravljanju z geofizičnimi podatki podjetja.

Mnogi izobraževalni programi za knjižničarje že vključujejo modul upravljanja s podatki. Takšen primer je USC Marshall School of Business (Librarians, 2018), ki na svoji spletni strani predvideva, da bodo imeli knjižničarji v prihodnosti zelo pomembno vlogo pri upravljanju z velikimi količinami podatkov (angl. Big Data). K temu prispevajo pridobljena znanja in sposobnosti na področju obvladovanja informacijskega skrbništva, raziskovalnega procesa, digitalizacije, ohranjanja digitalnih virov, razvoja hranjenja podatkov v oblakih, sodelovanja, poučevanja in informacijske podpore.

- **Nove generacije specialnih knjižničarjev in uporabnikov specialne knjižnice**

Tarra E. Murray (2016) trdi, da bodo »milenijci« vplivali tudi na oblikovanje novih knjižničnih storitev. Pri svojih trditvah izhaja iz poročila svetovnega podjetja Outsell na področju informacijske tehnologije in storitev (*Information Industry Outlook 2016*). Milenijci imajo drugačne preference pri dostopu do informacij, npr. enostaven in takojšnji dostop do virov, kar pomeni integracijo platform, enojno prijavo od koder koli in kadar koli do raznolikih podatkovnih baz, agregacijo vsebin in podatkov ter varni dostop. Poleg tega skrbijo za zasebnost in varnost osebnih podatkov. Zato čaka specialne knjižnice ponovna opredelitev njenih sicer tradicionalnih storitev.

Predvidevamo, da bo v prihodnosti nova generacija milenijcev prevzemala vodilne vloge v specialnih knjižnicah. Skušali bodo čim bolj avtomatizirati rutinske postopke in omogočiti virtualni dostop do knjižničnega gradiva preko mobilnih naprav ali s pomočjo alternativnih tehnologij. Specialni knjižničar bo imel ključno vlogo pri upravljanju z informacijskimi viri matične organizacije in urejanju poosebljenih dostopov do knjižničnega gradiva glede na potrebe njegovih uporabnikov. Postal bo informacijski svetovalec vodstvu, raziskovalcem in drugim uporabnikom specialne knjižnice ter njihov enakovredni partner.

2.2 PROFIL SPECIALNEGA KNJIŽNIČARJA

Po navedbah avtorice Rebecce Parker (cit. v Tise, Raju in Adam, 2015, str. 3) bi knjižničarji morali ravno zaradi nove vloge znanstvene knjižnice obvladati večšine vodenja, pisnega in analitičnega pisanja, komuniciranja z vodstvom in uporabniki matične organizacije ter da bi pri njih morala biti prisotna želja po učenju in eksperimentiranju z različnimi metodami promocije storitev knjižnice.

Tarra E. Murray (2016) trdi, da so tradicionalni vodstveni programi precej poudarjali individualno delo, milenijci pa imajo raje skupinsko delo. Veščine za skupinsko delovanje so zato zelo pomembne. Poleg tega morajo specialni knjižničarji obvladati večšine, kot sta informacijska analiza in sinteza. Prav tako pa tudi področje avtorskega prava. Problem pri milenijcih je, da ne dojemajo pomembnosti avtorskih pravic. Prisotnost na družbenih omrežjih jim daje napačne zglede o razširjanju informacij.

V vsakem primeru je uspešnost specialne knjižnice odvisna od usposobljenosti njenega knjižničarja. Specialni knjižničar mora obvladati področje delovanja matične organizacije ter bibliotekarsko in informacijsko znanost. V specialni knjižnici se izvajajo specifične naloge, ki jih v takem obsegu ne izvajajo v drugih vrstah knjižnic, razen pri visokošolskih, zato se od specialnega knjižničarja zahtevajo tudi drugačne sposobnosti, izobrazba in delovanje. Ključne sposobnosti knjižničarja v specialni knjižnici naj bi bile:

- Komunikacijske sposobnosti, ki se kažejo skozi prepoznavanje in ugotavljanje informacijskih potreb zaposlenih;
- sposobnosti organizacije informacij, ki se kažejo skozi iskanje in nabavo, obdelavo, posredovanje in hrambo gradiv;
- sposobnost usvajanja novih znanj, kar se kaže predvsem skozi poznavanje delovanja matične organizacije in upravljanja bibliotekarskih in informacijskih znanj;
- sposobnosti prilagajanja novim izzivom, kar se kaže skozi ustrezno strokovno podporo raziskovalnemu timu matične organizacije ter vseživljenjskemu učenju; ter
- sposobnost vrednotenja in ocenjevanja, kar se kaže skozi prepoznavanje ustreznih strokovnih virov literature in podatkovnih baz.

Dodali bi še inovativnost in kreativnost ter obvladovanje informacijske tehnologije. Obenem mora imeti značilnosti vsestranskega informacijskega strokovnjaka.

Za tako usposobljenega knjižničarja Merila in standardi za organizacijo in delovanje specialnih knjižnic (2000) predvidevajo najmanj visoko izobrazbo s področja bibliotekarstva ali področij, povezanih z matično organizacijo oz. magisterij ali doktorat. Kot podporno zaposlitev v specialni knjižnici se obravnava pomožni knjižnični delavec s srednjo šolo. Simona Senica (Senica, 2005) v svoji raziskavi pri trendih zaposlovanja v specialnih knjižnicah ugotavlja, da imajo v večji meri zaposleni knjižničarji višjo stopnjo izobrazbe (7. in 8. stopnja). Raziskava predvideva, da je tako zaradi narave dela, ker mora knjižničar sam opravljati vsa dela, od nabave, obdelave in posredovanja referenčnih informacij.

Tako lahko zaključimo, da je delovanje specialnega knjižničarja razpeto med delovanje po standardih knjižničarske stroke in strokovno področje matične organizacije, v katero je umeščena specialna knjižnica. To mu nalaga, da redno sledi novostim in trendom na področju zakonodaje s področja knjižničarstva ter se hkrati izobražuje na strokovnem področju svoje matične organizacije. Vse to pa z namenom, da zna prepoznati informacijske potrebe uporabnikov, jih definirati, ovrednotiti, poiskati ustrezne informacije po različnih informacijskih virih, jih zbrati in posredovati, jih hraniti in nadgraditi v okviru svoje knjižnične zbirke. Torej, da ve, kako uporabiti pridobljene informacije v prihodnosti in kako le-te lahko služijo raziskovalnemu timu v matični organizaciji.

Če v vzajemni bibliografsko-kataložni bazi podatkov COBIB.SI pregledamo rezultate iskanja po ključnih besedah »specialne knjižnice«, opazimo v izpisu predvsem članke in diplomske naloge, ki nakazujejo na problematiko razvoja profila specialnega knjižničarja. To pomeni, da je temu področju vsekakor treba posvetiti več pozornosti.

3 | RAZISKAVA SLOVENSКИH SPECIALNIH KNJIŽNIC

3.1 METODOLOŠKI PRISTOP

Pri raziskavi je bilo težko ugotoviti natančno število slovenskih specialnih knjižnic in opredeliti vzorec za analizo. Tipologija specialnih knjižnic se zelo razlikuje od vira do vira. V COLIB.SI⁴, podatkovni bazi, ki vsebuje podatke o slovenskih knjižnicah, ki sodelujejo v sistema COBISS.SI, je popisano 129 specialnih knjižnic⁵. Podatkovna baza loči med naslednjimi področji delovanja specialnih knjižnic: gospodarstvo, znanost, kultura, kulturna dediščina, javna uprava, zdravstvo in drugo. V okviru kulturne dediščine so vštete vse cerkvene in samostanske knjižnice ter knjižnica narodnega muzeja. Pod kulturo pa so zajete vse muzejske in galerijske knjižnice. V kategoriji »drugo« oz. »druge knjižnice« so umeščene specialne knjižnice, ki delujejo v okviru društev in kulturnih centrov in druge knjižnice, ki niso zajete v prejšnjih kategorijah. Center za razvoj knjižnic vsako leto objavlja statistične podatke za specialne knjižnice s področja industrije, kulture, vlade, znanosti, zdravstva, društev in drugo. Pod industrijo so mišljene specialne knjižnice s področja gospodarstva, pod vladne pa specialne knjižnice javne uprave (**Slika 1**). Vsako leto se število knjižnic, ki so bile zajete v statistiko, spreminja. V letu 2007 je skupaj 145 knjižnic odgovorilo na statistični vprašalnik, medtem ko je v letu 2016 Center za razvoj knjižnic dobil skupaj 96 odgovorov na statistični vprašalnik. V tem letu so bile izvzete vse samostanske in cerkvene knjižnice (teh je skupaj 27), razen Semeniške knjižnice. Obenem se pojavljajo knjižnice, ki jih v letu 2007 ni bilo.

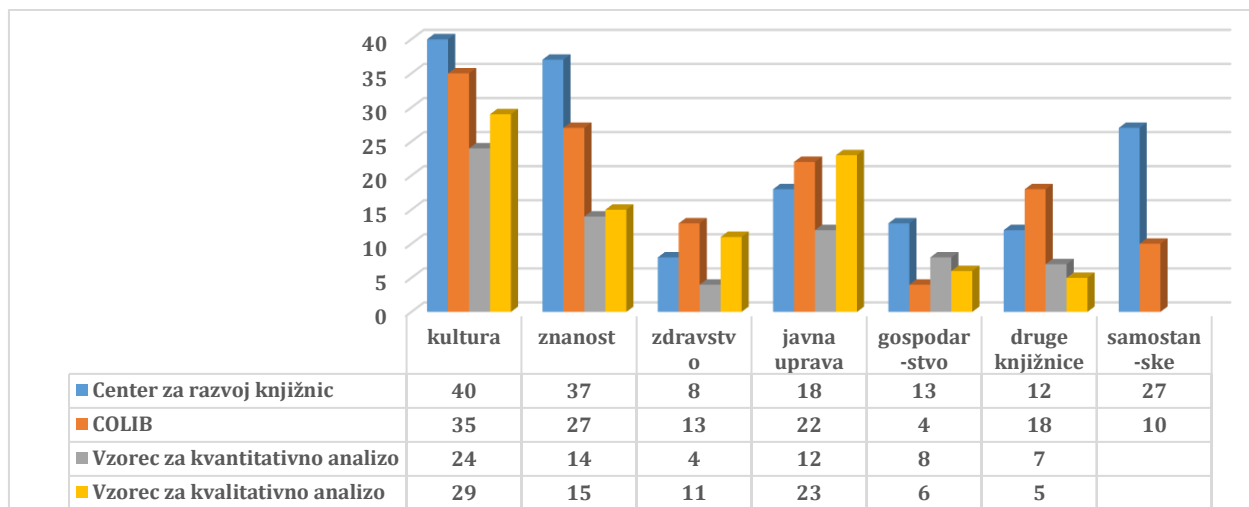
Statistični podatki, ki jih vsako leto zbirajo v Centru za razvoj knjižnic⁶, so dragoceni za kvantitativno analizo. Težava je, da letni statistični podatki specialnih knjižnic niso med seboj primerljivi, saj se vzorci specialnih knjižnic iz leta v leto razlikujejo (**Tabela 1**), ker knjižnice ne poročajo redno oziroma prenehajo delovati. Zato smo se odločili, da analizo izvedemo na identičnem vzorcu knjižnic v razponu 10 let. Pred letom 2007 so bili uporabljeni drugačni statistični obrazci in ti podatki so bolj splošni ter zato niso več primerljivi z novejšimi.

Za potrebe kvantitativne analize smo izvedli normalizacijo podatkov tako, da smo v vzorec vključili le tiste knjižnice, ki so pošiljale odgovore na statistični vprašalnik od leta 2007 dalje. To leto je zanimivo zato, ker je bila takrat v Sloveniji sprejeta enotna evropska denarna enota in zato omogoča primerjavo med finančnimi sredstvi. Center za razvoj knjižnic je v zadnjih letih zbiral med seboj večinoma primerljive statistične podatke. Vrsta in število podatkov o delavcih v specialnih knjižnicah sta se v zadnjih letih spremenila.

⁴ <https://plus.si.cobiss.net/opac7/colib/search>

⁵ Podatki zajeti septembra 2017.

⁶ Center za razvoj knjižnic zbira podatke na osnovi statističnih raziskovanj in jih v tekočem letu obdela, objavi oziroma omogoča dostop do le-teh preko interaktivnega vmesnika BibSist. Dosegljiv je na URL: <https://bibsist.nuk.uni-lj.si/statistika/index.php>

Slika 1. Število specialnih knjižnic glede na različne vire podatkov (2016)

Tabela 1. Odgovori na statistični vprašalnik Centra za razvoj knjižnic v obdobju 2007–2016 (Vir: Statistični, 2016)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
društva	3	3	3	3	4	3	1
industrija	22	19	16	16	16	13	12
kultura	34	34	34	34	35	35	35
vlada	23	20	20	19	19	20	15
znanost	25	22	21	19	20	20	15
zdravstvo	11	11	11	11	11	9	8
cerkvene knj.	27	27					
druge knjižnice	8	9	10	10	10	10	10
SKUPAJ	153 (168)*	145 (176)*	115 (156)*	112 (151)*	115 (151)*	109 (141)*	96 (129)*

*število izposojevališč

Za kvantitativno analizo smo upoštevali primerljive kategorije podatkov na istem vzorcu specialnih knjižnic od leta 2007 do leta 2016.

Naš vzorec za kvantitativno analizo je zajemal **69 specialnih knjižnic (Tabela 2)**. V tem vzorcu je 24 knjižnic s področja kulture, in sicer: 17 muzejskih knjižnic, 1 galerijska, 3 arhivske knjižnice, 1 specialna knjižnica v inštitutu in 2 specialni knjižnici v zavodih za kulturno dediščino.

Muzejske in galerijske specialne knjižnice tvorijo zelo veliko skupino knjižnic, ki se od leta 2001 v okviru Skupnosti Muzejev Slovenije združujejo v Sekcijo za galerijske in muzejske knjižnice. V letu 2015 je delovalo 54 tovrstnih knjižnic (Slovenske muzejske, 2016), v Centru za razvoj knjižnic NUK (BibSist, 2017) pa so vodili evidenco le 30-tih. Po podatkih Centra za razvoj knjižnic mnoge knjižnice ne izpolnjujejo minimalnih pogojev za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe, zato niso bile vključene v razvid knjižnic. Kljub temu pa so vse, ki posredujejo statistične podatke o svojem delovanju, zajete v statistični bazi BibSist.

Druga največja skupina specialnih knjižnic so vladne knjižnice (12). V tej skupini so knjižnice sodišč, ministrstev in drugih vladnih organov. Nekatere specialne knjižnice se opredeljujejo kot del javne uprave ali javnega sektorja, čeprav je ta izraz zelo splošen in zajema vsebinsko tudi druge specialne knjižnice s področja kulture, znanosti in društev.

Knjižnice, ki so v statistiki Centra za razvoj knjižnic opredeljene kot industrijske, so pravzaprav specialne knjižnice s področja gospodarstva oziroma zasebnega sektorja. Pri teh knjižnicah je bilo mogoče zaznati največ sprememb v zadnjih desetih letih zaradi recesije v gospodarstvu. V analiziranem vzorcu 8 specialnih knjižnic s področja gospodarstva deset let neprekinjeno poroča o svojih statističnih podatkih, po čemer sklepamo, da še vedno delujejo.

Tudi na področju zdravstva je večje število specialnih knjižnic kot jih lahko upoštevamo pri naši desetletni analizi (v letu 2016 je poročalo 9 le-teh), vendar lahko upoštevamo le 4, saj pri ostalih za nekatera leta nimamo statističnih podatkov.

vprašalnika direktorjem njihovih matičnih organizacij. Ker je odziv bil zelo slab, smo maja 2017 neposredno zaprosili direktorje oziroma najvišje vodilne delavce 30 matičnih organizacij specialnih knjižnic za odgovore na vprašalnik.

Od vodij specialnih knjižnic smo dobili 70 v celoti in 21 delno izpolnjenih anketnih vprašalnikov. Po podatkih Centra za razvoj knjižnic je 96 knjižnic s 129 izposojevališči odgovorilo na statistični vprašalnik v letu 2016 (BibSist, 2016). Če to število primerjamo s pridobljenimi odgovori, pomeni, da smo dejansko dobili 72 % v celoti izpolnjenih anketnih vprašalnikov glede na število zajetih knjižnic v Centru za razvoj knjižnic (Slika 2). Od vodilnih delavcev matičnih organizacij specialnih knjižnic pa smo dobili le 12 v celoti in en delno izpolnjen anketni vprašalnik (**Slika 2**).

Med 114 knjižnicami, ki jim je bil poslan anketni vprašalnik, je bilo 96 specialnih knjižnic, ki so zajete v knjižnični mreži (BibSist, 2016), kjer je evidentiranih 35 specialnih knjižnic s področja kulture, od tega 28 specialnih muzejskih in galerijskih knjižnic, ostalo so arhivske knjižnice (3), knjižnice v zavodih za varstvo kulturne dediščine (3) in Semeniška knjižnica.

Po podatkih Sekcije za muzejske in galerijske knjižnice, ki deluje v okviru Skupnosti muzejev Slovenije, imamo veliko več muzejskih in galerijskih knjižnic, kot jih je zajel vprašalnik, tako da je to dejstvo vsekakor treba upoštevati pri analizi odgovorov in nadaljnjih zaključkih oziroma kazalcih, ki jih bo sprejela Delovna skupina. Ob izidu publikacije Slovenske muzejske in galerijske knjižnice (2016), je bilo v Sloveniji 54 muzejskih in galerijskih knjižnic, v publikaciji pa je predstavljenih 38 knjižnic.

Kot je bilo že omenjeno, se knjižnice s področij različnih vej oblasti kategorizirajo različno. Center za razvoj knjižnic jih uvršča v vladne knjižnice (Statistika, 2016), IZUM (Knjižnice, 2017) pa v javno upravo. Od 24 izpolnjenih anketnih vprašalnikov je 7 neveljavnih.

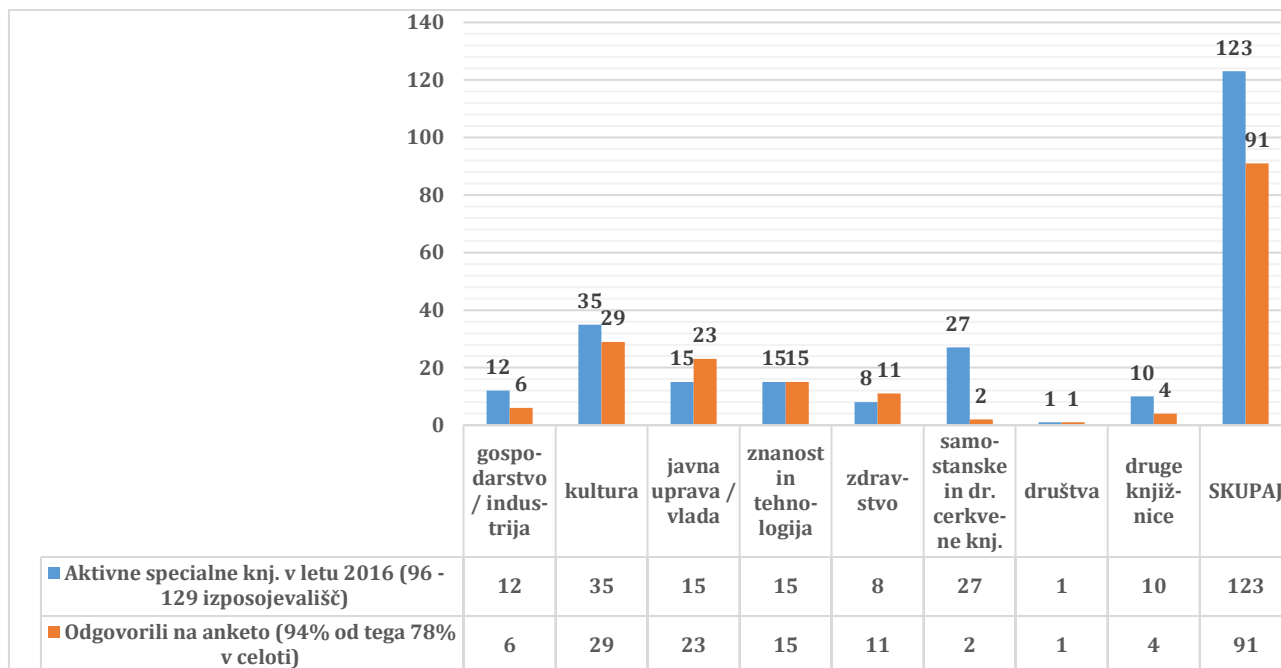
Vprašalnik je bil poslan tudi knjižnicam s področja gospodarstva oziroma industrije (najbrž je gospodarstvo primernejši izraz, saj za vse knjižnice v tej skupini težko trdimo, da delujejo v industriji).⁸ Število knjižnic v tej skupini po podatkih v bazi BibSiSt vztrajno upada (od npr. 37 v letu 2007 na 19 v letu 2011 in 12 v letu 2016), kar delno odraža stanje v razvoju gospodarstva v državi. Skoraj vse knjižnice v tej skupini imajo po 1 izposojevališče, veliko aktivnih notranjih članov, malo ali nič zunanjih članov, večina ima 1 zaposlenega, ki večinoma ni bibliotekar, kar v specialnih knjižnicah ni redko.

Vrnjenih je bilo 6 izpolnjenih anketnih vprašalnikov s strani drugih specialnih knjižnic (od tega 1 ni veljaven, 1 pa delno izpolnjen). Glede na majhno število in med seboj zelo različnih knjižnic v skupini je statistična obdelava podatkov komajda smiselna. Kljub temu smo podatke vključili v analizo.

Od 14 anketnih vprašalnikov, ki smo jih poslali specialnim knjižnicam s področja znanosti, je izpolnjenih 6, od tega eden delno.

Ker so v skupini samostanskih in drugih cerkvenih knjižnic ter društev skupaj le 3 knjižnice, smo jih v kvalitativni analizi vodili pod kategorijo »druge knjižnice«, ki se tudi ujema z vzorcem kvantitativne analize.

⁸ Industrijo lahko opredelimo kot obsežno gospodarsko dejavnost, ki z uporabo strojev v večjih količinah predeluje surovine in proizvaja izdelke in polizdelke, medtem ko pa je gospodarstvo dejavnost pridobivanja materialnih (surovine, izdelki, polizdelki) in drugih (znanje, storitve, zdravje) dobrin, vključujoč njihovo menjavo in potrošnjo.

Slika 2. Število anketnih vprašalnikov, ki so jih izpolnili vodje specialnih knjižnic

Z anketnimi vprašalniki smo skušali izvedeti, kako specialni knjižničarji dojemajo svojo vlogo v matični organizaciji in ali so dovolj ozaveščeni o pomembni vlogi knjižnice pri razvoju matičnih organizacij. Zadnji strokovni standardi za specialne knjižnice (Merila ..., 2000) so zelo poudarjali strateško vlogo specialne knjižnice v matični organizaciji. Obenem nas je zanimalo, koliko specialni knjižničarji delujejo izven ustaljenih strokovnih okvirjev in kako dojemajo knjižnično dejavnost. Izogibali smo se vprašanjem s področij, ki so bila že zajeta v letnih statistikah specialnih knjižnic Centra za razvoj knjižnic oziroma so se nanašala na naloge, ki izhajajo iz knjižnične dejavnosti kot javne službe.

Pri interpretaciji odgovorov na izpolnjene anketne vprašalnike smo si pomagali tudi z intervjuji vodij specialnih knjižnic s področja kulture, zdravstva in znanosti.

Določili smo naslednja področja analize specialne knjižnice:

1. Namen, poslanstvo in cilji knjižnice
2. Položaj specialne knjižnice v matični organizaciji
3. Upravljanje in vodenje knjižnice
4. Financiranje in proračun knjižnice
5. Načrtovanje, poročanje in evalvacija knjižnice
6. Knjižnični delavci
7. Knjižnične storitve
8. Knjižnična zbirka in drugi informacijski viri
9. Prostori in oprema knjižnice
10. Evalvacija specialne knjižnice

V nadaljevanju so predstavljeni rezultati analize pridobljenih kvantitativnih in kvalitativnih podatkov po posameznih področjih delovanja specialnih knjižnic.

4 | REZULTATI RAZISKAVE

4.1 NAMEN, POSLANSTVO IN CILJI SPECIALNE KNJIŽNICE

Vsaka organizacija potrebuje poslanstvo, cilje in razloge za obstoj, osmišljeno usmeritev, ki ji posveča večino svojih prizadevanj in procesov (Musek Lešnik, 2003, str. 173). Musek Lešnik navaja, da je »Poslanstvo (...) temelj, h kateremu se lahko vedno znova vračamo, ko se sprašujemo, kaj je naš resnični namen, ali res počnemo tisto, kar naj bi počeli.« (str. 33)

Poslanstvo se nanaša na naslednja vprašanja (Musek Lešnik, 2003, str. 171):

- Zakaj obstaja organizacija in katere potrebe zadovoljuje (cilji, nameni, uporabniki)?
- Kako organizacija uresničuje razloge za svoj obstoj, kako zadovoljuje te potrebe (dejavnost, storitve, izdelki)?
- Kakšna načela ali prepričanja vodijo organizacijo in njene člane (kaj usmerja organizacijo k uresničevanju njenega poslanstva)? Zato naj bi se zapisana izjava o poslanstvu vedno vsebinsko dopolnjevala z opredeljenimi vrednotami in vizijo: to dopolnjevanje omogoča usklajena ravnanja zaposlenih in vodstva organizacije

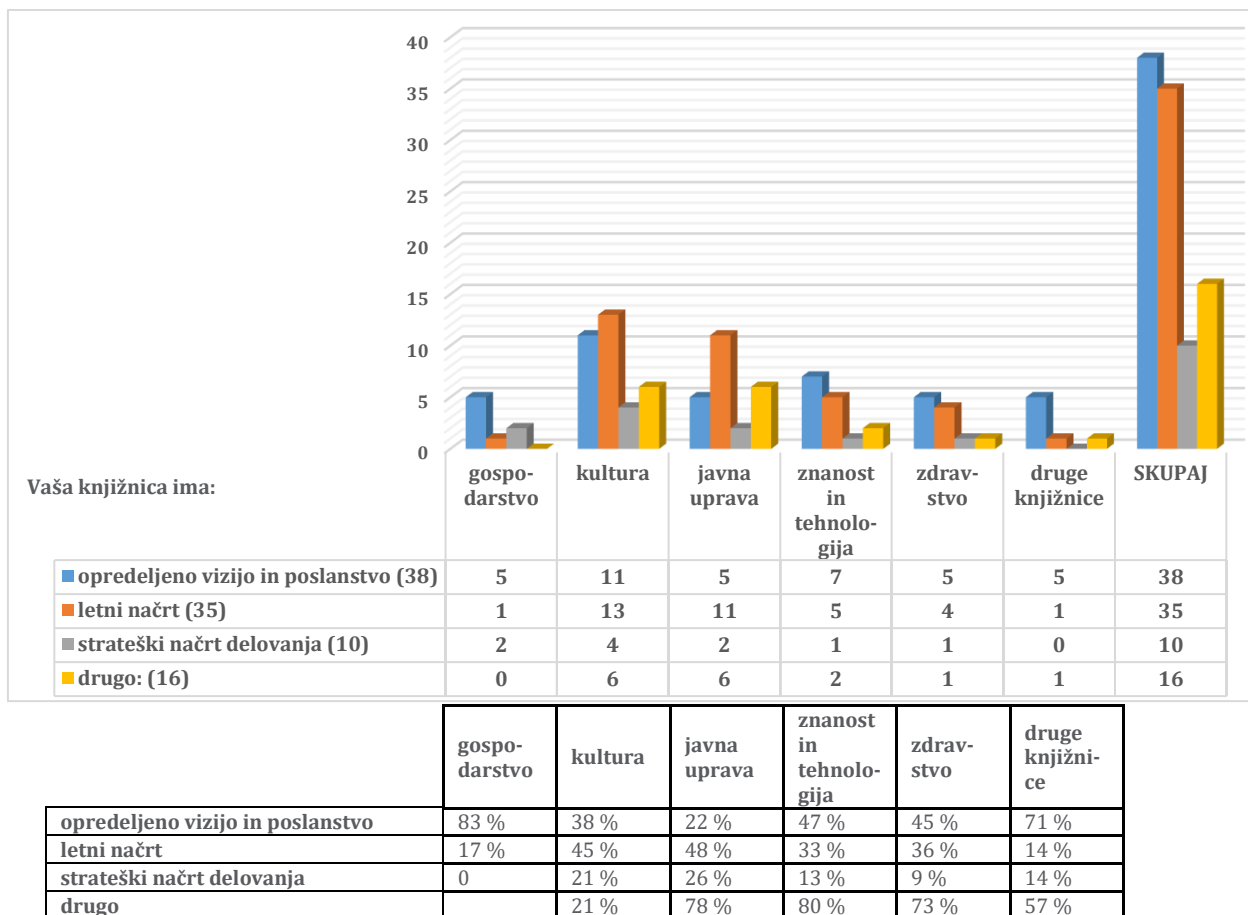
»Z nedvoumnimi izjavami o vrednotah, poslanstvu in viziji organizacija sporoči svoja temeljna načela in usmeritve notranji in zunanji javnosti.« (Musek Lešnik, 2003, str. 81) »Dokumenti o poslanstvu, viziji in vrednotah na eni strani vzpostavljajo in utrjujejo identiteto organizacije kot nekaj, kar se ohranja kljub spremembam, na drugi strani pa odpirajo tudi manevrski prostor za hitro in učinkovito odzivanje na spreminjajoče se zahteve okolja.« (Musek Lešnik, 2003, str. 83) »Izjave o vrednotah, poslanstvu in viziji so namenjene vsem, ki imajo opravka z organizacijo – seznanjajo jih z njeno podobo, nameni in značajem.« (Musek Lešnik, 2003, str. 83)

»Opredeljeno poslanstvo zunanji javnosti omogoča prepoznati, kaj in kako počne organizacija, notranji javnosti pa daje občutek stabilnosti in jasne identitete.« (Musek Lešnik, 2003, str. 174)

Če specialni knjižničarji ne vedo, kaj je njihovo poslanstvo, zakaj obstajajo in čemu služijo, bodo tudi ostali zaposleni v matični organizaciji težko sprejeli smiselnost njihovega delovanja. Zato je zelo pomembno, da se specialni knjižničarji zavedajo svojega pomena in poslanstva v matični organizaciji, da imajo zastavljene jasne cilje delovanja in opredeljeno strategijo doseganja omenjenih ciljev. Vrednote, poslanstvo in cilji morajo biti razumljivi vsem delavcem v knjižnici. Uporabniki iz matične organizacije in izven organizacije morajo prepoznati knjižnico kot pomemben vir informacijske in knjižnične podpore.

Instrumenti opredeljene vizije in poslanstva so različni dokumenti, kot je npr. strateški načrt ali letni načrt.

Z anketnimi vprašalniki smo vodje specialnih knjižnic povprašali »Ali ima knjižnica opredeljeno vizijo in poslanstvo oziroma strateški ali le letni načrt?« Odgovori so prikazani na **Sliki 3**.

Slika 3. Vizija in poslanstvo v specialnih knjižnicah

Kot je prikazano v Sliki 3, je v povprečju več kot polovica anketiranih vodij specialnih knjižnic odgovorila, da ima njihova knjižnica opredeljeno vizijo, poslanstvo oziroma je sprejela dokument, s katerim opredeljuje svoje delovanje.

Na vprašanje, »Ali sta vizija in poslanstvo knjižnice javno objavljena?«, je odgovorila dobra polovica vodij specialnih knjižnic. Večina anketiranih specialnih knjižnic (27) nima objavljenega dokumenta (Tabela 3).

Tabela 3. Odgovori vodij specialnih knjižnic glede javne objave vizije in poslanstva knjižnice

Ali sta vizija in poslanstvo knjižnice javno objavljena?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	cerkvene knjižnice	druge knjiž- nice	SKUPAJ
DA	0	4	0	1	1	1	2	1	10
NE	5	6	5	6	4	0	0	1	27
SKUPAJ	5	10	5	7	5	1	2	2	37

Na vprašanje, »Ali sta vizija in poslanstvo knjižnice opredeljena tako, da sta razumljiva zaposlenim v knjižnici in matični organizaciji ter javnosti?«, je večina vodij specialnih knjižnic odgovorila, da sta vizija in poslanstvo knjižnice bolj jasna zaposlenim v matični organizaciji kot pa zaposlenim v knjižnici (Tabela 4), kar morda nakazuje na to, da vodja knjižnice nima vpliva na

oblikovanje vizije in poslanstva knjižnice. Odgovori na vprašanje št. 5 (»Ali sta vizija in poslanstvo knjižnice usklajena z vizijo ter poslanstvom matične organizacije?«) potrjujejo našo predpostavko. Vsi respondenti so izbrali odgovor, da sta vizija in poslanstvo knjižnice usklajena z vizijo in poslanstvom matične organizacije. Petnajst oziroma slaba polovica vodij specialnih knjižnic, ki so odgovorili na anketni vprašalnik, je menila, da vizija in poslanstvo nista razumljiva javnosti, kar nikakor ni dobro za vpliv knjižnice na zunanje okolje.

Tabela 4. Odgovori vodij specialnih knjižnic glede razumljivosti vizije in poslanstva specialne knjižnice

	Ali sta vizija in poslanstvo knjižnice opredeljena tako, da sta razumljiva:								SKUPAJ
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	
zaposlenim v knjižnici	3	5	4	6	2	0	2	1	23
zaposlenim v matični organizaciji	5	8	4	5	5	0	2	1	30
širši javnosti	1	6	2	1	1	1	1	2	15
SKUPAJ	5	10	5	7	5	1	2	2	37

V okviru naslednjih treh vprašanj smo skušali izvedeti, kako poteka postopek načrtovanja in določanja ciljev v sami specialni knjižnici. Na vprašanje, »Ali so cilji jasno zastavljeni, realni in dosegljivi ter merljivi?«, smo dobili naslednje odgovore (**Tabela 5**):

Tabela 5. Strateški cilji anketiranih specialnih knjižnic

	Ali so cilji knjižnice:								SKUPAJ
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	Samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	
jasno zastavljeni	3	6	7	4	4	1	2	1	28
realni, tj. dosegljivi v določenem časovnem obdobju	4	13	8	8	7	0	0	3	43
merljivi	1	5	7	7	4	0	0	1	25
drugo	0	7	6	2	1	0	0	1	17
SKUPAJ	5	21	18	11	8	1	2	4	70

Za večino vodij specialnih knjižnic, ki so odgovorili na anketni vprašalnik, (43) so zastavljeni cilji realni, niso pa pri vseh jasno opredeljeni (28) ali merljivi (25). Pod »drugo« smo dobili odgovore, da se cilji počasneje izvajajo, so odvisni od ciljev matične organizacije, da niso znani oz. so v pripravi.

4.2 POLOŽAJ SPECIALNIH KNJIŽNIC V MATIČNI ORGANIZACIJI

Specialna knjižnica je ena od strateško pomembnejših enot v organizaciji. Z izvajanjem informacijske in dokumentacijske dejavnosti prispeva k uresničevanju strateškega načrta in ciljev. Obenem specialna knjižnica ni le center znanja, ampak tudi pomemben dejavnik pri oblikovanju informacijske politike matične organizacije. Skrbi za tekoče informiranje o področju delovanja organizacije.

Ker so učinki delovanja specialne knjižnice zaznavni šele dolgoročno, se mnogi vodilni delavci ne zavedajo njenega pomena. Ko podjetje zaide v težave in se bori za preživetje, ravno ti vodilni delavci vidijo eno od rešitev za zmanjševanje stroškov »nepotrebnih dejavnosti« manjšanje sredstev za knjižnico, odpuščanje strokovnih delavcev knjižnice ali zapiranje knjižnice.

Pri odločanju o specialni knjižnici ima veliki vpliv strokovni profil specialnega knjižničarja, njegovo zavedanje o pomenu knjižnične dejavnosti, njegova vloga v matični organizaciji ter način njegovega sodelovanja z vodstvom in s sodelavci. Najbolj uspešni specialni knjižničarji so tisti, ki prevzamejo zelo aktivno vlogo in enakopravno sodelujejo z ostalimi zaposlenimi ter z vodstvom. Zavedajo se pomena obstoja knjižnice in njenega delovanja ter dobro razumejo nalogo, ki jo imajo v matični organizaciji, ter sodelujejo v procesih načrtovanja. Strategijo, vizijo in poslanstvo svoje knjižnice javno objavljajo in jo izvajajo.

4.2.1 DOJEMANJE VLOGE SPECIALNEGA KNJIŽNIČARJA V MATIČNI ORGANIZACIJI IN POMENA NJEGOVE DEJAVNOSTI

Za uspešno delovanje specialne knjižnice je pomembno, da so strateški cilji matične organizacije razumljivi. Strateški cilji, ki jih knjižnica usklajuje s svojo strategijo in delovanjem, morajo biti jasno opredeljeni in razumljivi vsem delavcem v knjižnici. Odgovori na anketni vprašalnik so pokazali, da delavci **v več kot petini anketiranih specialnih knjižnic niso seznanjeni oziroma ne razumejo strateških ciljev matične organizacije (Tabela 6)**. Tisti vodje knjižnice, ki so med odgovori izbrali možnost »drugo« (10), navajajo, da so strateški cilji organizacije jasni le deloma, približno ali večinoma. Na podlagi pridobljenih odgovorov sklepamo, da strateški cilji matične organizacije niso razumljivi delavcem tretjine anketiranih knjižnic, kar je verjetno posledica tega, da niso sodelovali pri njihovem ustvarjanju, kljub temu da je večina odgovorila, da so sodelovali v postopku skupnega strateškega načrtovanja oziroma so pri tem sodelovali občasno ali delno (4) (Tabela 7).

Tabela 6. Odgovori vodij specialnih knjižnic glede vprašanja o razumljivosti strateških ciljev matične organizacije

	Ali so vam jasni strateški cilji organizacije?								SKUPAJ
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	
DA	4	15	7	7	5	1	2	2	43
NE	0	5	2	3	0	0	0	1	11
drugo	1	1	3	3	1	0	0	1	10
SKUPAJ	5	21	12	13	6	1	2	4	64

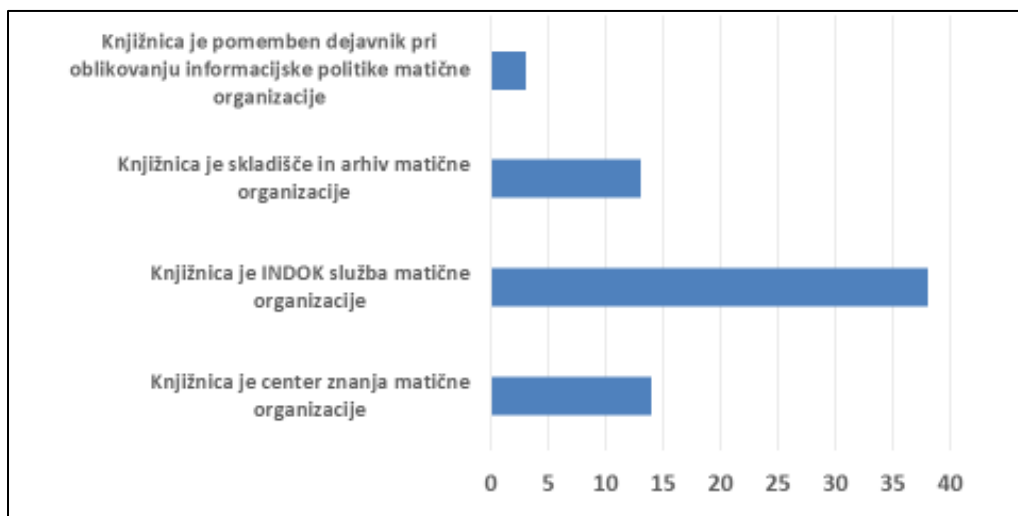
Na področju gospodarstva so vodjem polovico anketiranih knjižnic jasni strateški cilji matične organizacije in vodstvo matične organizacije ima večinoma jasna pričakovanja glede delovanja knjižnice. Vodja knjižnice je v treh primerih član ožjega kolegija ali ožjega predstavništva v vodstvu matične organizacije.

Večina anketiranih vodij specialnih knjižnic s področja znanosti razume strateške cilje matične organizacije in meni, da je njihovo delo usklajeno s temi cilji; da so vodstvu jasna pričakovanja glede delovanja knjižnice in da način vodenja matične organizacije spodbuja to delovanje; v treh primerih je vodja knjižnice tudi član kolegija matične organizacije. Dve knjižnici se opredeljujeta kot center znanja, sedem kot INDOK služba, dve pa žal kot skladišče nepotrebnih publikacij.

Na vprašanje, kako bi opredelili vlogo svoje knjižnice v matični organizaciji, (bilo je na izbiro več odgovorov), je večina anketiranih vodij specialnih knjižnic odgovorila kot INDOK službo. Le 14 jih je navedlo, da je knjižnica center znanja matične organizacije in le v treh primerih je knjižnica pomemben dejavnik pri oblikovanju informacijske politike matične organizacije (**Tabela 7** in **Slika 4**).

Tabela 7. Vloga specialne knjižnice v matični organizaciji po področjih specialnih knjižnic

	Prosimo, označite trditev, ki najbolje opredeljuje vašo knjižnico:								SKUPAJ
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	
Naša knjižnica je center znanja matične organizacije	0	7	1	2	2	0	1	1	14
Naša knjižnica je informacijsko-dokumentacijska služba matične organizacije	4	8	11	9	4	0	0	3	39
Naša knjižnica je skladišče in arhiv publikacij, ki jih organizacija ne potrebuje oz. jih občasno potrebuje	0	6	4	2	1	0	0	0	13
Naša knjižnica je pomemben dejavnik pri oblikovanju informacijske politike matične organizacije	1	0	0	0	0	1	1	0	3
SKUPAJ	5	21	16	13	7	1	2	4	69

Slika 4. Vloga anketiranih vodij specialnih knjižnic v matični organizaciji – skupaj vsi odgovori anketirancev

Zanimalo nas je, kakšna je vloga specialnih knjižničarjev v matični organizaciji, in sicer: ali so knjižničarji proaktivni ali pasivni pri nujenju knjižnične podpore sodelavcem v matični organizaciji. Vodjem specialnih knjižnic smo dali na voljo tri trditve in smo jih prosili, da izberejo tisto trditev, ki najbolj opredeljuje vlogo knjižnice v matični organizaciji. Dobra polovica anketiranih vodij specialnih knjižnic (33) se je identificirala z zelo aktivno vlogo. Ostali odgovori so kazali na nevtralno – (18) in zelo pasivno (11) vlogo. Rezultati so prikazani v Tabeli 8.

Tabela 8. Vloga specialnih knjižnic v matični organizaciji

Prosimo, izberite trditve, ki najbolj opredeljuje vlogo vaše knjižnice v matični organizaciji:				
	Skušate predvideti informacijske potrebe sodelavcev v organizaciji in jih redno obveščati; izobražujete uporabnike pri iskanju in uporabi informacijskih virov in skrbite, da je knjižnica čim bolj vpeta v procese organizacije; informacije prilagajate potrebam vsakega posameznika v organizaciji.	Skušate predvideti informacijske potrebe manjšega dela sodelavcev v organizaciji in jih redno obveščati; preostalemu delu sodelavcev ste na voljo, ko vas ti izrecno prosijo za pomoč in jim ponudite seznam virov, iz katerih morajo sami ugotoviti kaj potrebujejo.	Čakate, da se sodelavci obrnejo na vas; sodelavci lahko samostojno uporabljajo gradivo v knjižnici in ne potrebujejo vaše pomoči; v primeru, da vas prosijo za pomoč, jim ponudite seznam virov, iz katerih morajo sami ugotoviti, kaj potrebujejo.	SKUPAJ
gospodarstvo	4	0	1	5
kultura	7	6	5	18
javna uprava	7	4	2	13
znanost in tehnologija	8	4	1	13
zdravstvo	4	2	1	7
društva	1	0	0	1
samostanske in druge cerkvene knjižnice	2	0	0	2
druge knjižnice	0	2	1	3
SKUPAJ	33	18	11	62

4.2.2 STATUS SPECIALNEGA KNJIŽNIČARJA V MATIČNI ORGANIZACIJI

Na odprto vprašanje, »Komu je v okviru matične organizacije odgovoren vodja knjižnice?«, smo dobili zelo različne odgovore (**Tabela 10**). Če jih povzamemo, dobimo štiri kategorije odgovorov (**Tabela 9**), ki kažejo na to, da je večina knjižnic podrejena neposredno direktorju matične organizacije. To pomeni, da je knjižnica neposredno podrejena strateški ravni odločanja in ima tako priložnost za pridobivanje prepoznavnosti in potrebne podpore za delovanje.

Tabela 9. Status specialne knjižnice v matični organizaciji – povzetek odgovorov na anketni vprašalnik

Vodja knjižnice je neposredno podrejen:	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
direktorju	1	15	4	9	1	1	1	2	34
višjemu vodstvu	1	0	1	0	1	0	0	1	4
srednjemu vodstvu	0	1	1	0	2	0	0	1	5
nimajo nadrejenega	1	1	0	0	0	0	0	0	2
SKUPAJ	3	17	6	9	4	1	1	4	45

Tabela 10. Status specialnih knjižnic v matični organizaciji

Komu je v okviru matične organizacije odgovoren vodja knjižnice?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
vodji raziskovalne enote	0	0	0	0	1	0	0	0	1
strokovnemu direktorju neposredno	0	0	0	0	1	0	0	0	1
nimamo vodje knjižnice, kot strokovni sodelavec spadam pod strokovnega direktorja in službo za izobraževanje	0	0	0	0	1	0	0	0	1
direktorju	1	9	2	4	0	0	0	0	13
vodji sektorja	0	0	2	1	0	0	0	0	3
vodji sektorja, namestniku generalnega sekretarja	0	0	1	0	0	0	0	0	1
direktorju službe	0	0	1	0	0	0	0	0	1
vodji oddelka, sekretarju	0	0	1	0	0	0	0	0	1
direktorju sektorja	0	0	1	0	0	0	0	0	1
generalnemu sekretarju	0	0	1	0	0	0	0	0	1
direktorjem več ustanov (večinstucionalna knjižnica)	0	0	0	1	0	0	0	0	1
direktorju matične organizacije	0	2	0	1	0	0	0	0	2
direktorju	0	2	0	1	0	0	0	0	2
direktorju matične ustanove	0	0	0	1	0	0	0	0	1
direktorju inštituta	0	0	0	1	0	0	0	0	1
direktorju razvoja	1	0	0	0	0	0	0	0	1

Komu je v okviru matične organizacije odgovoren vodja knjižnice? (... nad.)									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
nimamo vodje	1	0	0	0	0	0	0	0	1
direktorju muzeja	0	1	0	0	0	0	0	0	1
direktorici	0	1	0	0	0	0	0	0	1
vodji dokumentacijske službe	0	1	0	0	0	0	0	0	1
nikomur	0	1	0	0	0	0	0	0	1
predstojniku	0	0	0	0	0	0	0	1	1
direktorju zavoda	0	0	0	0	0	0	0	1	1
vodji sektorja in direktorju	0	0	0	0	0	0	0	1	1
vodstvu ustanove	0	0	0	0	0	0	1	0	1
vodji organizacije	0	0	0	0	0	1	0	0	1

4.2.3 SODELOVANJE VODIJ SPECIALNIH KNJIŽNIC Z VODSTVOM MATIČNE ORGANIZACIJE

Polovica vodij specialnih knjižnic, ki so odgovorili na anketni vprašalnik, meni, da so vodstvu jasna pričakovanja glede samega delovanja knjižnice (**Tabela 11**). Zanimivo bi bilo izvedeti, kakšna so dejanska pričakovanja vodilnih delavcev matičnih organizacij, da bi jih primerjali z odgovori vodij specialnih knjižničarjev, ampak v anketi, ki je bila namenjena vodilnim delavcem matičnih organizacij, nismo dobili dovolj odgovorov.

Tabela 11. Pričakovanja vodstva matične organizacije glede delovanja specialnih knjižnic

Ali menite, da so vašemu vodstvu jasna pričakovanja glede samega delovanja knjižnice?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	3	11	7	7	2	1	1	2	34
NE	1	6	3	5	2	0	1	2	20
drugo	1	4	2	1	2	0	0	0	10
SKUPAJ	5	21	12	13	6	1	2	4	64

Odnos vodstva matične organizacije do knjižnice se kaže tudi skozi sodelovanje in obveščanje, čemur so namenjeni sestanki kolegija vodstva. Le slaba tretjina anketiranih vodij knjižnic (20) je vključena v kolegij vodstva. Pod »drugo« so odgovorili, da se udeležujejo kolegija občasno (3), nimajo rednega kolegija (2) ali nimajo vodje (1) (**Tabela 12**).

Tabela 12. Članstvo vodje specialne knjižnice v kolegiju vodstva matične organizacije

Ali ste kot vodja knjižnice član kolegija vodstva matične organizacije?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	2	13	1	3	0	0	0	1	20
NE	2	7	12	6	7	1	2	2	39
drugo	1	1	0	4	0	0	0	0	6
SKUPAJ	5	21	13	13	7	1	2	3	65

Večina anketiranih vodij specialnih knjižnic meni, da način upravljanja matične organizacije spodbudno vpliva na delovanje knjižnice. (Tabela 13).

Tabela 13. Vpliv matične organizacije na delovanje specialne knjižnice

Ali način upravljanja matične organizacije spodbudno vpliva na delovanje knjižnice ter na učinkovito izrabo njenih informacijskih virov in storitev?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	4	10	8	9	4	1	1	4	41
NE	1	6	6	1	0	0	1	0	15
drugo	0	5	2	2	3	0	0	0	12
SKUPAJ	5	21	16	12	7	1	2	4	68

Vodje specialnih knjižnic, ki so izbrali odgovor »drugo«, so v odgovorih navedli, da način upravljanja matične organizacije »delno spodbudno« vpliva na delovanje knjižnice ter na učinkovito izrabo njenih informacijskih virov in storitev. V enem od odgovorov je bilo navedeno, da: »matična organizacija kadrovska in finančno prioritarno podpira osnovno dejavnost, ki pa ni knjižnica, zato je predvsem kadrovska podhranjenost največji problem pri spodbudnem delovanju knjižnice«.

Tudi pravno-formalni status v uradnih dokumentih matične organizacije je lahko pokazatelj statusa knjižnice v matični organizaciji. Enajst vodij specialnih knjižnic je odgovorilo, da status knjižnice ni opredeljen v dokumentih organizacije. (Tabela 15)

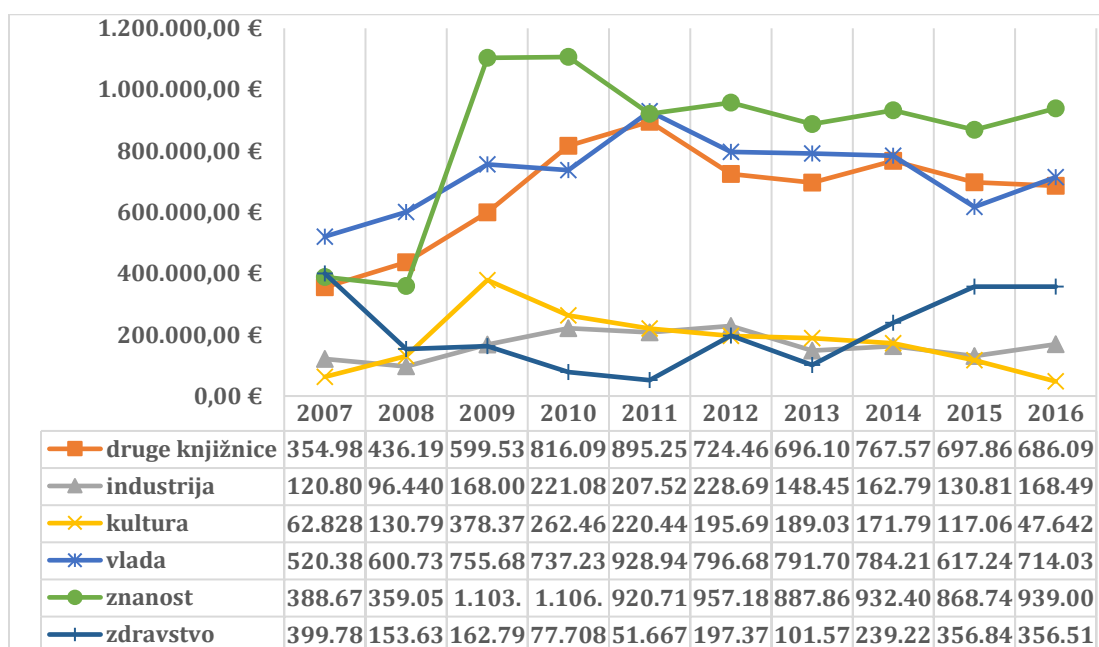
Tabela 14. Pravno-formalni status specialne knjižnice v matični organizaciji

Ali je pravno-formalni status knjižnice opredeljen v dokumentih matične organizacije?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	3	17	12	9	4	1	2	4	52
NE	2	3	3	2	1	0	0	0	11
drugo	0	1	1	1	2	0	0	0	5
SKUPAJ	5	21	16	12	7	1	2	4	68

Na podlagi odgovorov z vodji anketiranih knjižnic (Tabela 5-14) lahko sklepamo, da se v povprečju dobra tretjina vodij specialnih knjižnic, ki so odgovorili na anketni vprašalnik, zaveda vloge njihove knjižnice v matični organizaciji. Pri dobri tretjini pa je to nejasno oziroma specialni knjižničarji nimajo dovolj vpliva na delovanje organizacije. Za to situacijo je lahko več razlogov, npr. v knjižnici je zaposlena le ena oseba, ki je preveč obremenjena s strokovnim delom in ne more izvajati dodatnih storitev oz. ni ji v interesu, da bi v večjem obsegu sodelovala z vodstvom matične organizacije, ali ni dovolj samozavestna, da bi to storila. Drugi razlog je, da je morda v knjižnici zaposlen kader z neustrezno izobrazbo in ne more zadovoljiti informacijskih potreb zaposlenih in vodstva. Tretji razlog je, da specialni knjižničar morda nima ustreznih pogojev za svoje delovanje. Četrty razlog je, da vodilni v svoji karieri niso nikoli uporabljali knjižnice in se ne zavedajo njenega pomena, da bi jo podpirali.

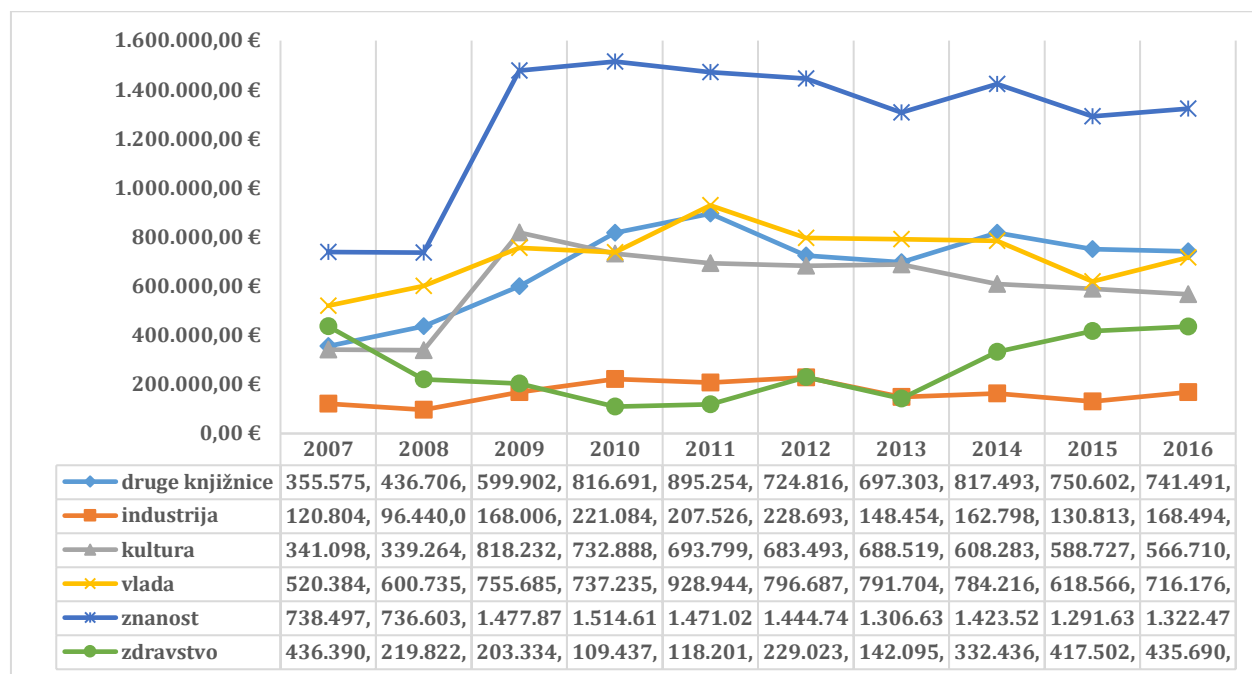
4.3 FINANCIRANJE IN PRORAČUN SPECIALNIH KNJIŽNIC

Materialni stroški in plače knjižničnih delavcev iz leta v leto naraščajo. Specialna knjižnica je neprofitna enota v organizaciji in je večinoma odvisna od sredstev matične organizacije. V vseh anketiranih specialnih knjižnicah, razen v knjižnicah s področja kulture, zaznavamo, da se iz leta v leto viša finančni vložek matične organizacije v specialno knjižnico (Sliki 5 in 6). V znanstvenih specialnih knjižnicah je finančni vložek bil največji v obdobju 2009-2010, ko so imeli naši raziskovalci več možnosti za sofinanciranje projektne dejavnosti iz domačih in tujih virov. Najbolj kritična je situacija specialnih knjižnic s področja kulture, pri katerih se, kljub večjim naporom in z vse večjo prisotnostjo v javnosti, njihova sredstva vztrajno nižajo. Dve tretjini vodij teh knjižnic je na anketni vprašalnik odgovorilo, da je za knjižnico določen delež financiranja v okviru matične organizacije, ena tretjina pa odgovarja, da je natančna vsota določena na podlagi načrta dejavnosti letnih in drugih načrtov knjižnice (Tabela 15). Dve tretjini vodij specialnih knjižnic, ki so odgovorili na anketni vprašalnik, meni, da v letnem proračunu knjižnic niso zagotovljena zadostna sredstva za izvajanje osnovnih storitev knjižnic (Tabela 18).

Slika 5. Prihodki specialnih knjižnic s strani matične organizacije (Vir: Statistični, 2016)

Višina vseh prihodkov specialnih knjižnic je zelo podobna višini finančnih sredstev, ki jih matična organizacija vlaga v knjižnico (Sliki 5 in 6). Večino specialnih knjižnic kot podrejene enote v matični organizaciji sofinancira matična organizacija. Le v dvanajstih primerih so ta sredstva natančno opredeljena, največ v okviru specialnih knjižnic s področja kulture.

Slika 6. Vsi prihodki specialnih knjižnic (Vir: Statistični, 2016)

Lahko sklepamo, da večje razlike med prihodki iz matične organizacije in vsemi prihodki knjižnice zlasti v primeru specialnih knjižnic, ki delujejo znotraj raziskovalnih organizacij, nastanejo zaradi pridobivanja zunanjih finančnih sredstev, kot so sofinanciranje nakupa tuje periodike s strani ARRS, ali sodelovanje knjižnic pri domačih oziroma tujih projektih. Nekatere specialne knjižnice imajo skupni proračun z matično organizacijo in zato izvenorganizacijski prihodki v statistiki niso vidni. (Tabela 15).

Tabela 15. Viri financiranja knjižnične dejavnosti v matični organizaciji

	Kako je vaša knjižnica financirana?								SKUPAJ
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in dr. cerkvene knj.	druge knjižnice	
Določen je delež financiranja v okviru matične organizacije	5	14	12	5	5	0	1	1	43
Določena je natančna vsota na podlagi načrta dejavnosti na podlagi načrta dejavnosti, letnih in drugih planov	0	6	1	2	2	0	0	1	12
Za finančne vire morate dodatno poskrbeti iz zunanjih virov	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Knjižnica se financira izključno iz projektnih sredstev	0	0	0	0	0	1	0	1	2
drugo	0	1	0	6	0	0	0	0	7
SKUPAJ	5	21	13	13	7	1	2	3	65

Pri pregledu dejavnosti specialnih knjižnic, ki ga je pripravil Center za razvoj knjižnic za leto 2016 (Slovenske knjižnice, 2017), je v uvodnih pojasnilih razloženo, katere knjižnice zajema statistika in kako so razvrščene specialne knjižnice, ki so posredovale podatke za letno statistiko. V **Tabeli 16** so izpostavljeni podatki, ki so zanimivi za medsebojno primerjavo specialnih knjižnic v Sloveniji v letu 2016. Specialne knjižnice s področja znanosti in zdravstva so večinoma vključene v konzorcije za nabavo tuje literature in zato so njihova sredstva za nakup gradiva višja. Specialne knjižnice s področja kulture pa pridobivajo najmanj finančnih sredstev za nakup knjižničnega gradiva v primerjavi z ostalimi vrstami specialnih knjižnic.

Tabela 16. Primerjava specialnih knjižnic glede na obseg knjižnične zbirke, sredstva za nakup gradiva in število zaposlenih (Vir: Slovenske knjižnice, 2017)

	Knjižnična zbirka – skupaj	Sredstva za nakup knjižničnega gradiva in nakup elektronskih virov – skupaj v letu 2016	Število delavcev za knjižn. delo – redno zaposlenih in za nedoločen čas v letu 2016 – v EPZ
Skupina 7: 10 knjižn. druge knjižnice	154.263 enot	356.352 EUR	16,6
Skupina 6: 4 knjižn. društva	2.475 enot	80.773 EUR	3
Skupina 1: 13 knjižn. industrija/trgovina	130.166 enot	155.644 EUR	11,6
Skupina 2: 35 knjižn. kultura	929.523 enot	88.727 EUR	30,3
Skupina 3: 18 knjižn. vlada	254.617 enot	704.129 EUR	31,3
Skupina 4: 20 knjižn. znanost	846.167 enot	435.635 EUR	34
Skupina 5: 9 knjižn. zdravstvo	123.293 enot	860.940 EUR	15

Odgovori na anketni vprašalnik kažejo na to, da v večini primerov (46) vodje specialnih knjižnic ne morejo samostojno razporejati proračunskih sredstev knjižnice (Tabela 17). To je lahko velik problem, če specialna knjižnica nima dovolj sredstev za izvajanje osnovnih storitev (Tabela 18). Zato je vsako leto treba usklajevati obseg nalog knjižnice glede na razpoložljiva sredstva v proračunu. Dvanajst specialnih knjižnic ne usklajuje obsega knjižničnih nalog s finančnimi sredstvi v načrtovanem proračunu, morda zato, ker knjižnica nima lastnega proračuna in je njena dejavnost neposredno sofinancirana s strani matične organizacije. Med odprtimi odgovori je navedeno, da knjižnica porabi toliko denarja, kolikor ga dobi (Tabela 19).

Tabela 17. Samostojnost specialnih knjižnic pri razporejanju proračunskih sredstev

Ali kot vodja knjižnice samostojno razporejate proračunska sredstva knjižnice?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	1	6	3	1	0	0	0	1	12
NE	3	13	9	10	7	1	1	2	46
drugo	1	2	1	2	0	0	1	0	7
SKUPAJ	5	21	13	13	7	1	2	3	65

Tabela 18. Sredstva v letnem proračunu specialnih knjižnic za izvajanje osnovnih storitev knjižnice

Ali so v letnem proračunu knjižnice zagotovljena zadostna sredstva za izvajanje osnovnih storitev knjižnice?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	4	8	10	10	6	0	0	3	41
NE	1	9	2	0	0	1	1	0	14
drugo	0	4	1	3	1	0	1	0	10
SKUPAJ	5	21	13	13	7	1	2	3	65

Tabela 19. Usklajevanje proračuna specialnih knjižnic s proračunom matične organizacije

Ali se obseg nalog knjižnice usklajuje z razpoložljivimi sredstvi za knjižnico v letnem proračunu matične organizacije?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	5	14	8	8	6	1	0	3	45
NE	0	5	4	2	0	0	1	0	12
drugo	0	2	0	3	0	0	1	0	6
SKUPAJ	5	21	12	13	6	1	2	3	63

Na vprašanje, »Ali so v letnem proračunu knjižnice predvidena sredstva za zaščito, varovanje in popravilo poškodovanega knjižničnega gradiva?« je 37 vodij specialnih knjižnic odgovorilo nikalno (Tabela 20). Glede na omejena sredstva lahko sklepamo, da zaščita in popravilo poškodovanega gradiva ne sodita med prioritete specialnih knjižničarjev. Večji problem je morda v specialnih

knjižnicah s področja kulture, ki ohranjajo tudi dela visoke vrednosti in imajo večje število uporabnikov, ne le iz vrst raziskovalcev in strokovnjakov, ampak tudi s strani širše javnosti.

Tabela 20. Sredstva za zaščito, varovanje in popravilo poškodovanega knjižničnega gradiva v letnem proračunu specialnih knjižnic

Ali so v letnem proračunu knjižnice predvidena sredstva za zaščito, varovanje in popravilo poškodovanega knjižničnega gradiva?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	1	5	3	5	2	1	0	0	17
NE	4	13	9	4	4	0	1	2	37
drugo	0	3	0	4	1	0	1	1	10
SKUPAJ	5	21	12	13	7	1	2	3	64

4.4 NAČRTOVANJE, POROČANJE IN EVALVACIJA SPECIALNIH KNJIŽNIC

Po besedah avtorja Musek Lešnik (2003) »Vsako razmišljanje o prihodnosti nujno zahteva tudi razmišljanje o trenutni stvarnosti (...) Razmišljanje o trenutni stvarnosti in ocena obstoječega stanja vodi še k eni pomembni stvari: oceni, kako uspešno pri svojem delu organizacija uresničuje opredeljene temeljne vrednote in kako uspešna je pri uresničevanju svojega poslanstva.« (str. 217) Zato je zelo pomembno, da se specialni knjižničarji zavedajo rezultatov svojega dela in izvajajo lastno oceno dela. »Samoevalvacija je močno, prožno in izjemno uporabno orodje za ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v organizaciji.« (Musek Lešnik, 2003, str. 217).

Od vodij specialnih knjižnic smo želeli izvedeti, kako poteka proces načrtovanja v specialni knjižnici oziroma v njeni matični organizaciji. Odgovori so predstavljeni v **Tabelah 21 in 22**.

Približno dve tretjini vodij specialnih knjižnic, ki so odgovorili na naš anketni vprašalnik, pri načrtovanju procesov v knjižnici sodeluje s sodelavci v knjižnici (49) in z zaposlenimi (51) v matični organizaciji. V primeru enega zaposlenega v knjižnici je to običajni postopek. Predvidevamo, da ravno zato tretjina knjižničarjev (21), ki sodelujejo pri načrtovanju s sodelavci, pripravljajo načrt knjižnice na podlagi odzivov oziroma mnenj svojih uporabnikov.

Iz odgovorov sklepamo, da so v procese načrtovanja vključeni skoraj vsi delavci v knjižnici. Ni nam pa razumljivo, zakaj strateški načrt ni dovolj jasn vsem, kot je bilo prikazano v poglavju 4.1 oziroma Tabeli 4.

Tabela 21. Postopek načrtovanja v specialnih knjižnicah

Knjižnica v procese načrtovanja vključuje:									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
zaposlene v knjižnici	3	12	13	11	5	1	2	2	49
zaposlene v matični organizaciji	3	16	10	12	5	1	2	2	51
uporabnike	1	4	4	4	5	1	2	0	21
druge deležnike	0	1	1	2	1	1	0	1	7
SKUPAJ	5	20	14	13	6	1	2	4	65

Dve tretjini vodij specialnih knjižnic, ki so odgovorili na anketni vprašalnik, (41) sodeluje z vodstvom matične organizacije pri pripravi strateškega in letnega načrta. (Tabela 22). Pri tem lahko sklepamo, da je vloga knjižnice vidna v strukturi matične organizacije.

Tabela 22. Vključenost specialnih knjižnic v procese načrtovanja matične organizacije

Ali je knjižnica vključena v procese načrtovanja (strateškega, letnega, itd.) v okviru matične organizacije?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	2	14	6	8	6	1	1	3	41
NE	3	6	9	4	0	0	1	1	24
drugo	0	1	1	1	1	0	0	0	4
SKUPAJ	5	21	16	13	7	1	2	4	69

Slaba polovica anketiranih vodij specialnih knjižnic (28) načrtno in stalno ocenjuje delovanje svoje specialne knjižnice (Tabela 23), vendar pa le petina vseh (11) ugotavlja končne rezultate oziroma vplive in učinke svojega delovanja na okolje (Tabela 24). Sklepamo, da se le ta petina vodij specialnih knjižnic zaveda pomena knjižnice in njene vpetosti v notranje in zunanje okolje svojega delovanja.

Tabela 23. Evalvacija delovanja specialnih knjižnic

Ali knjižnica izvaja načrtno in stalno evalvacijo svojega delovanja?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	3	7	6	3	5	1	0	3	28
NE	2	13	8	8	2	0	1	1	35
drugo	0	1	1	2	0	0	1	0	5
SKUPAJ	5	21	15	13	7	1	2	4	68

Evalvacija ali vrednotenje delovanja knjižnic je ena od tehnik vodenja in se uporablja tudi v različnih knjižnicah doma in v tujini že vrsto let. Redna evalvacija knjižnične dejavnosti je nujno potrebna za kakovostni razvoj knjižnice, saj omogoča ugotavljanje uspešnosti in učinkovitosti delovanja, uporabnost in relevantnost njenih storitev, opreme ali prostorov. Če knjižnica ugotovi, da ne zadostuje določenim kriterijem oziroma se je stanje v določenem obdobju spremenilo na slabše, lahko

pravočasno ukrepa. Evalvacija knjižnice je zelo koristna pri prilagajanju dejavnosti spremembam zunanjega in notranjega okolja.

Večina specialnih knjižničarjev ne izvaja nobene oblike evalvacije. (Tabeli 23 in 24). Verjetno je razlog temu, da za to nimajo potrebnih znanj oziroma časa.

Tabela 24. Ugotovitve specialnih knjižnic glede učinkov njenega delovanja

Ali knjižnica ugotavlja končne rezultate oziroma vplive in učinke svojega delovanja na okolje?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	2	2	1	2	2	1	1	0	11
NE	3	16	13	9	4	0	1	3	49
drugo	0	3	2	2	1	0	0	1	9
SKUPAJ	5	21	16	13	7	1	2	4	69

Glede na to, da koristi, ki jih organizacija pridobiva s storitvami knjižnice, ni mogoče kratkoročno ovrednotiti, so mnoge specialne knjižnice, predvsem v anglosaških državah⁹ uporabile različne metodologije za finančno ovrednotenje prispevka knjižnice matični organizaciji oziroma javnosti. Namen finančnega ovrednotenja storitev knjižnice je dokazati, da s svojimi storitvami in delovanjem knjižničarji večkratno povečujejo naložbe in vsa sredstva, vložena v specialno knjižnico.

V primeru naših specialnih knjižnic je le 9 vodij knjižnic odgovorilo, da skuša finančno ovrednotiti prispevek knjižnice matični organizaciji (Tabela 25). Spodbudno je vedeti, da devet vodij specialnih knjižnic finančno vrednoti prispevek specialne knjižnice matični organizaciji. Pri tem anketnem vprašanju smo pričakovali, da bo manj pozitivnih odgovorov, ker smo v pogovoru s specialnimi knjižničarji izvedeli, da niso seznanjeni s postopki evalvacije in samoevalvacije knjižnične dejavnosti. Nekateri knjižničarji izvajajo postopek samoevalvacije kot del evalvacijskih postopkov matične organizacije.

Tabela 25. Finančno vrednotenje prispevka specialnih knjižnic matični organizaciji

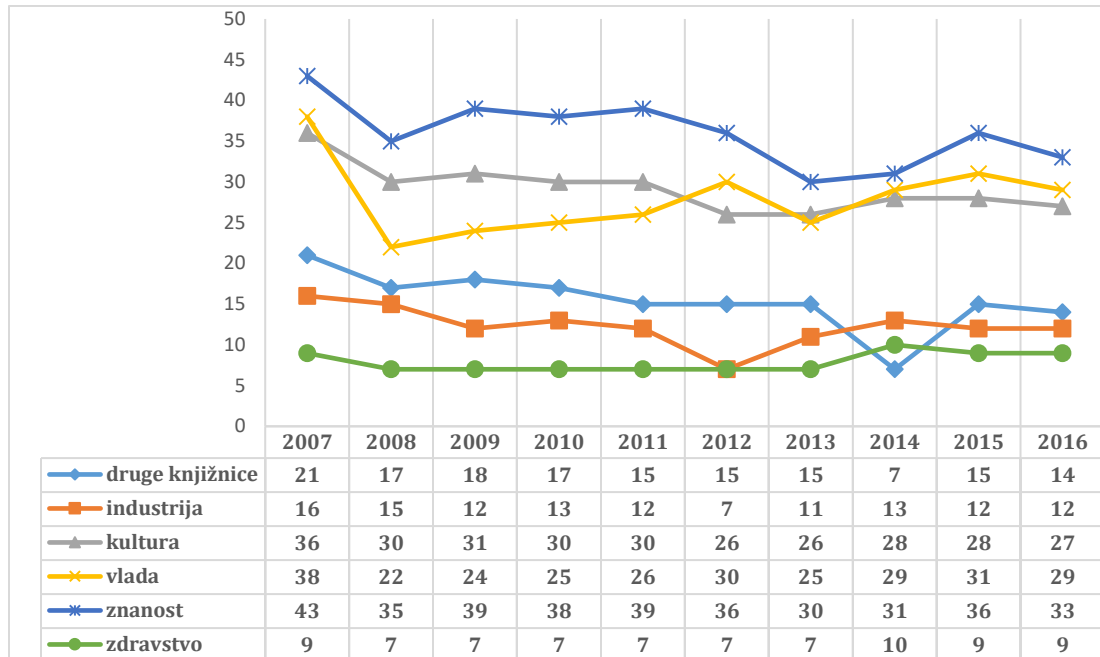
Ali ste kdaj skušali finančno ovrednotiti prispevek knjižnice vaši matični organizaciji?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	1	1	0	3	1	1	0	2	9
NE	4	17	15	8	4	0	2	2	52
drugo	0	4	1	2	2	0	0	0	9
SKUPAJ	5	22	16	13	7	1	2	4	70

⁹ Knjižničarji Združenih držav Amerike na podlagi povprečne vrednosti knjižničnih storitev skušajo dokazati vrednost, ki jo pridobijo njihovi uporabniki pri uporabi knjižnice (npr. <http://www.npl.org/Pages/AboutLibrary/calculator/estimates.html>). Na spletni strani Ameriškega združenja knjižnic (ALA) je obrazec "Library Value Calculator", ki omogoča izračun vrednosti storitev, ki jih knjižnica ponuja. http://www.ala.org/advocacy/advleg/advocacyuniversity/toolkit/makingthecase/library_calculator, <http://www.ilovelibraries.org/what-libraries-do/calculator>

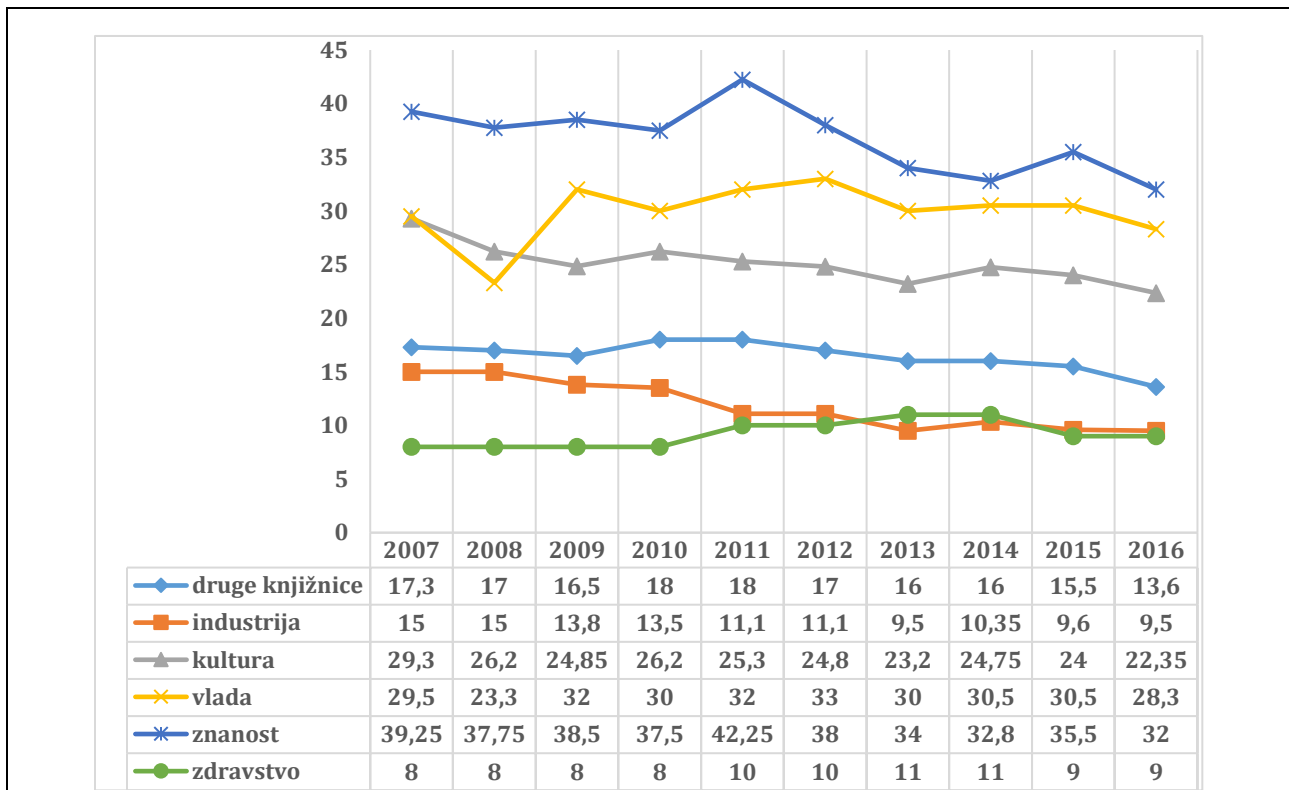
4.5 KNJIŽNIČNI DELAVCI

V primerjavi z letom 2007 se je število zaposlenih v specialnih knjižnicah zmanjšalo (**Slika 7**). Podatki Centra za razvoj knjižnic o ekvivalentih polne zaposlitve (EPZ) so zelo podobni številu zaposlenih delavcev v specialnih knjižnicah (**Slika 8**), saj je v povprečju, z nekaterimi izjemami, v knjižnici zaposlena le ena oseba.

V javnem sektorju je k padcu števila zaposlenih prispevalo okrnjeno sofinanciranje matičnih organizacij s strani ministrstev in v letu 2012 sprejet Zakon za uravnoteženje javnih financ, ki je preprečeval nove zaposlitve oziroma zmanjševal število zaposlenih v javnem sektorju.

Slika 7. Redno zaposleni v specialnih knjižnicah (Vir: Statistični, 2016)

Slika 8. Zaposleni v specialnih knjižnicah (v EPZ) (Vir: Statistični, 2016)

Ne glede na te okoliščine ima večina specialnih knjižnic le enega zaposlenega delavca (Tabela 26). V štirih specialnih knjižnicah s področja kulture ni nobenega zaposlenega, saj delo knjižničarja po posebni odredbi direktorja opravlja delavec, ki je zaposlen na drugem delovnem mestu oziroma mesto knjižničarja ni posebej opredeljeno in ga ob ostalem delu opravlja strokovnjak z drugega področja. Sklepamo, da je situacija podobna pri preostalih štirih knjižnicah v Tabeli 26, v eni je delavec za petino delovnega časa, drugi trije pa so za polovico delovnega časa prerazporejeni v specialne knjižnice, v katerih ne obstaja možnost polne zaposlitve.

Tabela 26. Število zaposlenih v specialnih knjižnicah

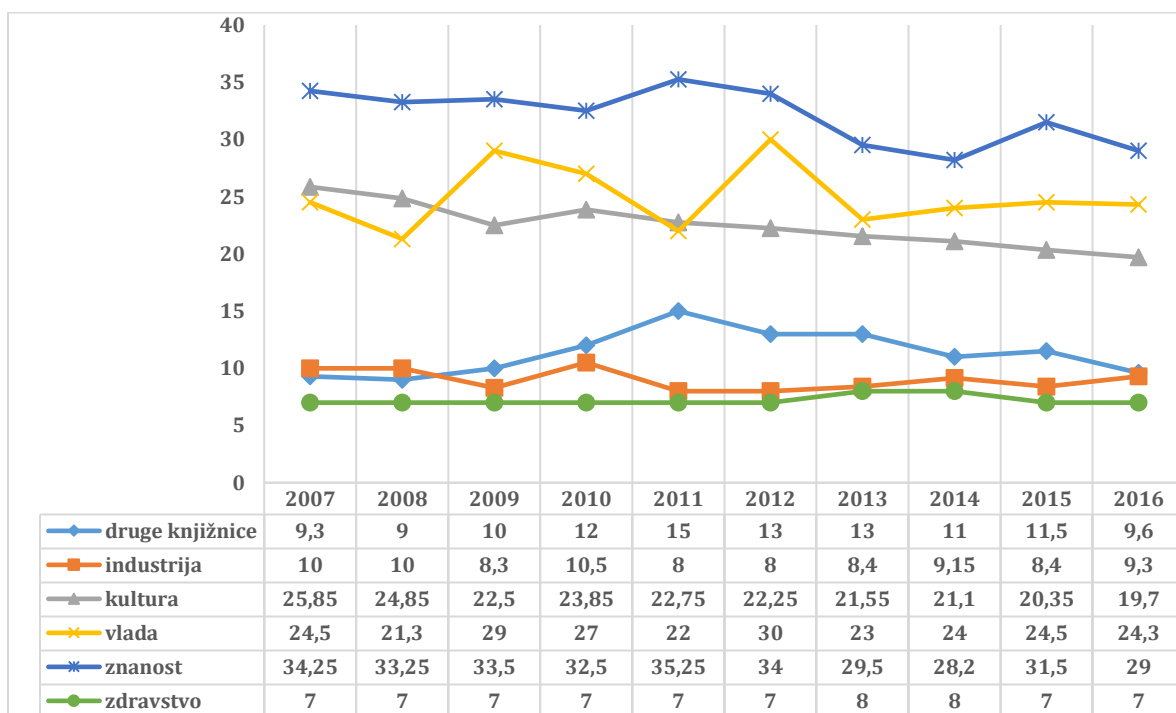
Prosimo, navedite število zaposlenih v knjižnici:									
	Gospodarstvo	Kultura	Javna uprava	Znanost in tehnologija	Zdravstvo	Društva	Cerkvene knjižnice	Druge knjižnice	SKUPAJ
0	0	4	0	0	0	0	0	0	4
0,2	0	1	0	0	0	0	0	0	1
0,5	0	1	0	1	1	0	0	0	3
1	2	12	8	7	3	0	2	4	38
1,5	0	0	0	1	0	0	0	0	1
2	1	2	5	1	1	0	0	0	10
2,5	0	0	0	1	1	0	0	0	2
3	1	0	0	0	1	1	0	0	3
4	0	0	1	1	0	0	0	0	2
5	0	1	1	1	0	0	0	0	3
7	1	0	0	0	0	0	0	0	1
SKUPAJ	5	21	15	13	7	1	2	4	68

Kljub kadrovski podhranjenosti večina vodij anketiranih specialnih knjižnic meni, da je število zaposlenih delavcev ustrezno za izpolnjevanje potreb uporabnikov po knjižničnih storitvah ter za nemoteno izvajanje knjižnične dejavnosti (**Tabela 27**).

Tabela 27. Vpliv števila zaposlenih delavcev na nemoteno izvajanje knjižnične dejavnosti

Ali je število zaposlenih delavcev ustrezno za izpolnjevanje potreb uporabnikov po knjižničnih storitvah ter za nemoteno izvajanje knjižnične dejavnosti?									
	Gospodarstvo	Kultura	Javna uprava	Znanost in tehnologija	Zdravstvo	Društva	Samostanske in druge cerkvene knjižnice	Druge knjižnice	SKUPAJ
DA	3	11	10	7	4	0	0	4	39
NE	1	9	3	5	2	1	1	0	22
drugo	1	1	1	1	1	0	1	0	6
SKUPAJ	5	21	14	13	7	1	2	4	67

Številke zaposlenih v specialnih knjižnicah, ki smo jih pridobili z vprašalnikom, so primerljive s statistiko Centra za razvoj knjižnic (**Slika 9**), pri čemer lahko sklepamo, da ima večina zaposlenih v knjižnici strokovno izobrazbo s področja bibliotekarstva.

Slika 9. Zaposleni strokovni delavci v specialnih knjižnicah (Vir: Statistični, 2016)

V večini primerov so v specialnih knjižnicah zaposleni strokovni delavci, ki morajo poznati osnove knjižnične dejavnosti. Po trditvah vodij knjižnic so ti usposobljeni za delo z informacijskimi viri in za posredovanje informacij v različnih oblikah (**Tabela 28**).

Tabela 28. Usposobljenost knjižničnih delavcev za informacijsko delo v specialnih knjižnicah

Ali so zaposleni v knjižnici ustrezno usposobljeni za delo z informacijskimi viri in za posredovanje informacij v različnih oblikah?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	5	15	13	8	4	0	2	4	51
NE	0	5	1	2	0	0	0	0	8
drugo	0	1	0	3	3	1	0	0	8
SKUPAJ	5	21	14	13	7	1	2	4	67

Vodje 29. specialnih knjižnic nimajo dovolj pristojnosti, da odločajo o kadrovskem načrtu knjižnice, kar nedvomno vpliva tudi na kakovost delovanja same knjižnice (**Tabela 29**).

Tabela 29. Sodelovanje vodje specialnih knjižnic pri odločanju o kadrovskem načrtu knjižnice

Ali vodja knjižnice sodeluje pri odločanju o kadrovskem načrtu knjižnice?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	3	10	6	6	2	1	0	1	29
NE	1	7	6	5	3	0	1	2	25
drugo	1	4	2	2	2	0	1	1	13
SKUPAJ	5	21	14	13	7	1	2	4	67

4.5.1 RAZVOJ KADROV V SPECIALNI KNJIŽNICI

Področje informacijske, dokumentacijske in knjižnične dejavnosti se zelo hitro razvija. To je področje, ki je neposredno odvisno od infrastrukture informacijske in komunikacijske tehnologije, ki se tudi hitro spreminja. Vsak knjižničar, ne glede na tip knjižnice, v kateri je zaposlen, se mora nenehno izobraževati in spremljati razvoj na svojem strokovnem področju. V primerjavi s splošnimi in šolskimi knjižničarji ima specialni knjižničar bolj zahtevno vlogo, saj mora spremljati ne le področje informacijske oz. knjižnične dejavnosti, ampak tudi področje delovanja matične organizacije. S svojimi izkušnjami in znanjem lahko pomembno prispeva h gradnji baze znanja matične organizacije in je tudi neprecenljiv pri raziskovalno-razvojnih projektih, ki matični organizaciji prinašajo dodatna sredstva financiranja.

Polovici anketiranih vodij specialnih knjižnic, ki sodelujejo v strokovnem oz. raziskovalnem procesu organizacije, ni priznan ustrezen status (**Tabela 30**). Temu lahko pripišemo mnogim razlogom, kot je npr. pomanjkanje ustreznih veščin ali znanj specialnih knjižničarjev, postavljanje napačnih prioritet pri svojem delu in premajhno zagovarjanje pomembnosti svojega dela.

Tabela 30. Sodelovanje zaposlenih v specialnih knjižnicah v strokovnem in raziskovalnem procesu

Ali je zaposlenim v knjižnici omogočeno sodelovanje v strokovnem oz. raziskovalnem procesu in jim je priznan ustrezen status?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	3	14	5	9	3	0	1	2	37
NE	1	5	5	2	2	1	1	1	18
drugo	1	2	3	2	2	0	0	1	11
SKUPAJ	5	21	13	13	7	1	2	4	66

Zdrava organizacija spodbuja izobraževanje in različna usposabljanja svojih kadrov. Večina anketiranih vodij specialnih knjižnic s tem nima težav (**Tabela 31** in **32**). Vendar pa je v večini primerov izobraževanje le strokovno ali v obliki udeležbe na različnih dogodkih. Za formalno izobraževanje, ki bi bilo dragoceno za organizacijo, pa v večini primerov (42) ni posluha s strani vodilnih delavcev (**Tabela 33**).

Tabela 31. Usposabljanje zaposlenih v specialnih knjižnicah

Ali je zagotovljeno usposabljanje zaposlenih v knjižnici?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	4	18	14	11	5	0	2	3	57
NE	0	3	0	0	1	1	0	1	6
drugo	1	0	0	2	1	0	0	0	4
SKUPAJ	5	21	14	13	7	1	2	4	67

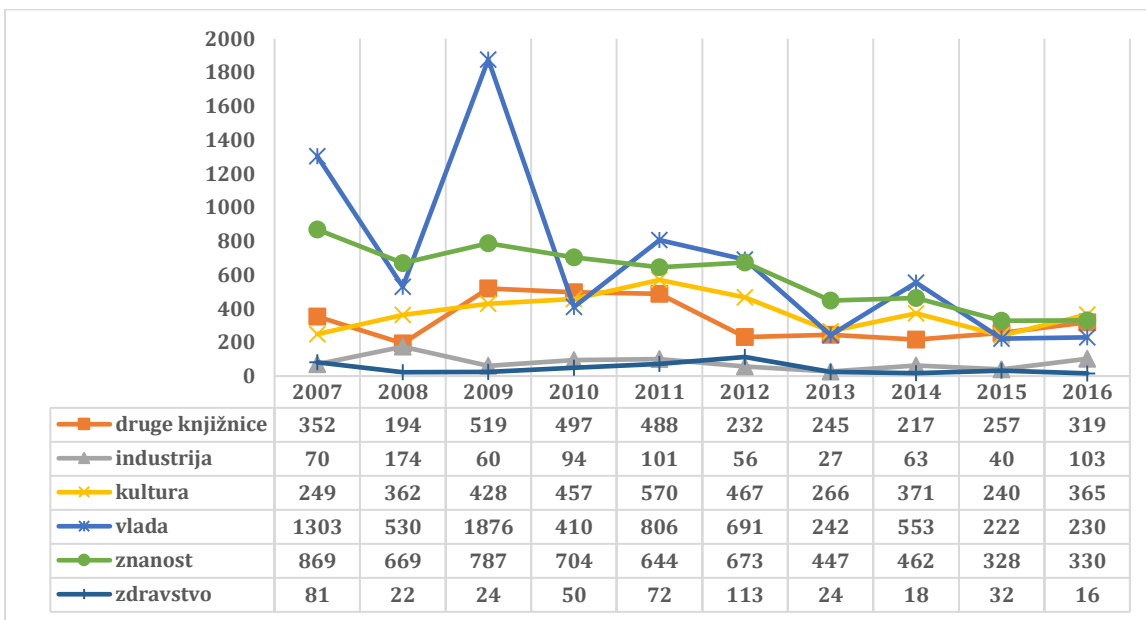
Tabela 32. Podpora vodstva matične organizacije izobraževanju specialnih knjižničarjev

Ali vodstvo podpira vaše nadaljnje izobraževanje?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	4	15	12	11	4	0	2	2	50
NE	0	2	1	0	1	1	0	0	5
drugo	1	4	0	2	2	0	0	1	10
SKUPAJ	5	21	13	13	7	1	2	3	65

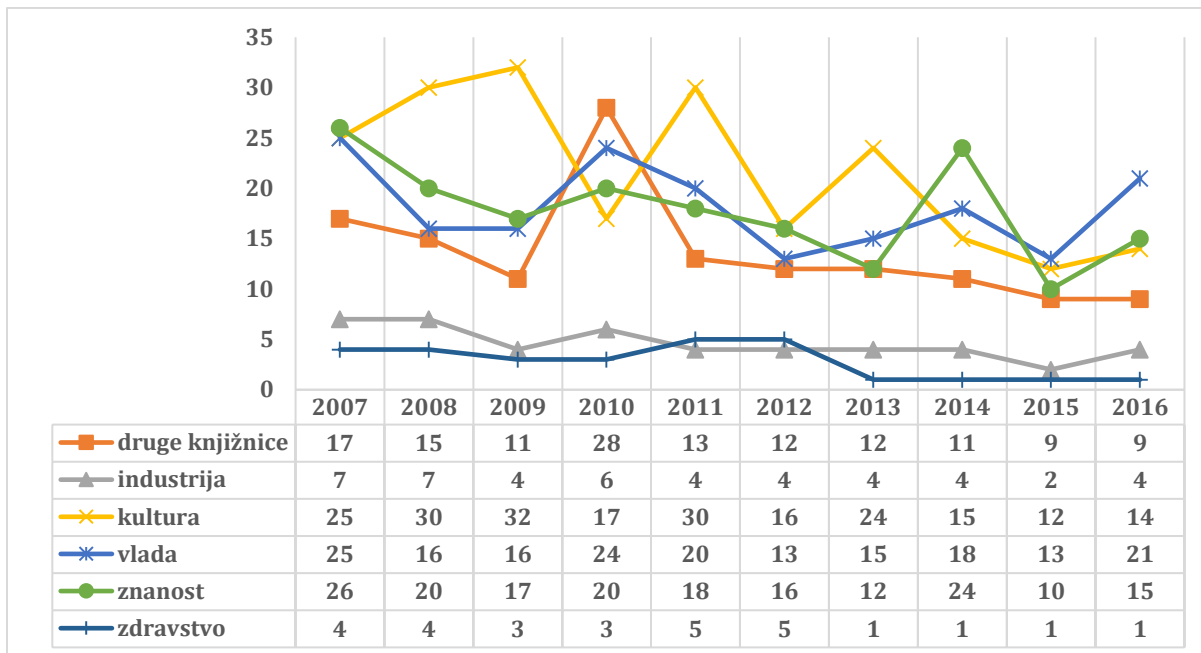
Tabela 33. Oblike podpore vodstva matične organizacije izobraževanju specialnih knjižničarjev

	Ali vodstvo podpira vaše nadaljnje izobraževanje, če da, v katerih oblikah?								SKUPAJ
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in dr. cerkvene knj.	druge knjižnice	
Podpirajo vašo udeležbo oz. udeležbo delavcev knjižnice na strokovnih in znanstvenih srečanjih	3	8	11	9	3	0	1	1	36
Podpirajo nadaljnje formalno izobraževanje delavcev knjižnice (izobraževanje za pridobitev akademskega naziva)	2	5	1	4	2	0	0	1	15
Podpirajo permanentno izobraževanje delavcev knjižnice (strokovno izobraževanje)	3	12	10	11	4	0	2	0	42
Omogočajo vam druge oblike izobraževanja oz. usposabljanja	2	7	9	4	2	0	2	1	27
drugo	0	1	0	0	0	0	0	0	1
SKUPAJ	4	15	12	11	4	0	2	2	50

Koliko se dejansko specialni knjižničarji izobražujejo pa lahko ugotovimo na podlagi statistike Centra za razvoj knjižnic. Ti podatki so prikazani v Sliki 10, kjer je zaznati, da je v zadnjih letih upadlo število ur izobraževanja specialnih knjižničarjev, čeprav se je število specialnih knjižničarjev, ki so se udeležili različnih izobraževanj, v zadnjem letu precej povečalo (Slika 11). V razgovoru s specialnimi knjižničarji smo izvedeli, da so se, zaradi omejitve finančnih sredstev s strani matične organizacije, specialni knjižničarji udeleževali predvsem brezplačnih strokovnih dogodkov.

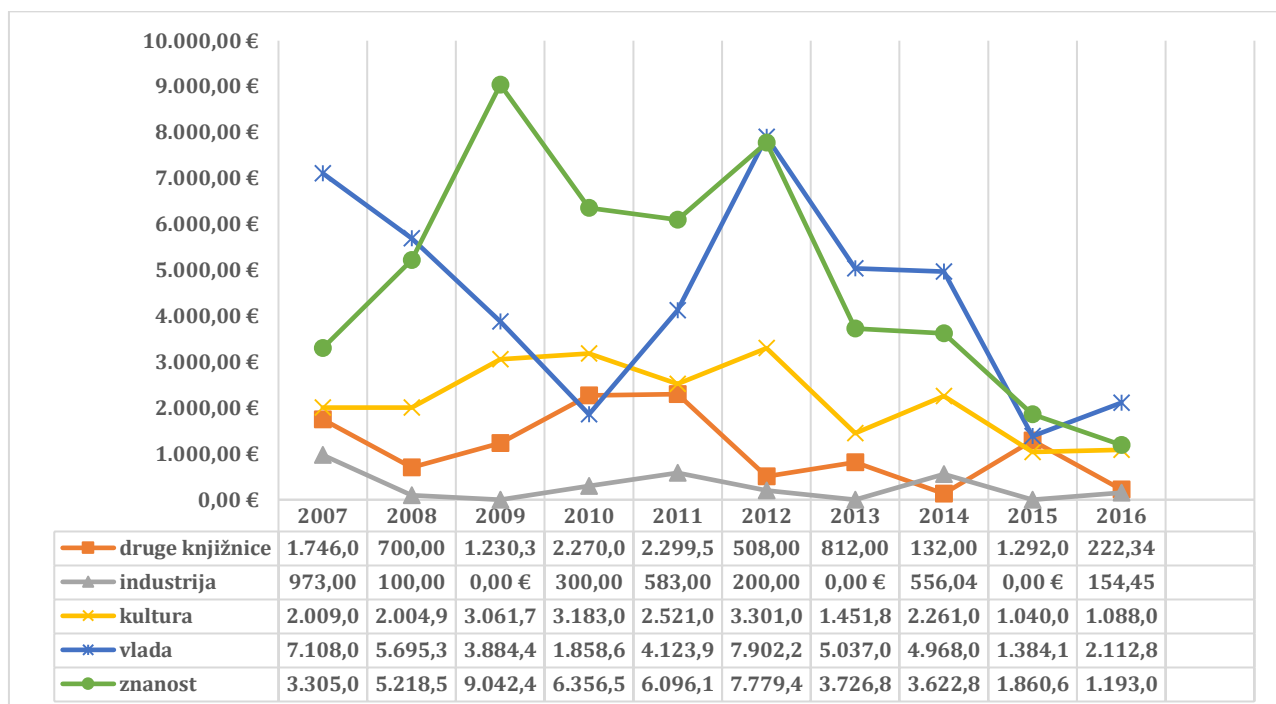

Slika 10. Izobraževanje zaposlenih v specialnih knjižnicah (v urah) (Vir: Statistični, 2016)

Slika 11. Število zaposlenih v specialnih knjižnicah, ki so se udeležili različnih vrst izobraževanj (Vir: Statistični, 2016)

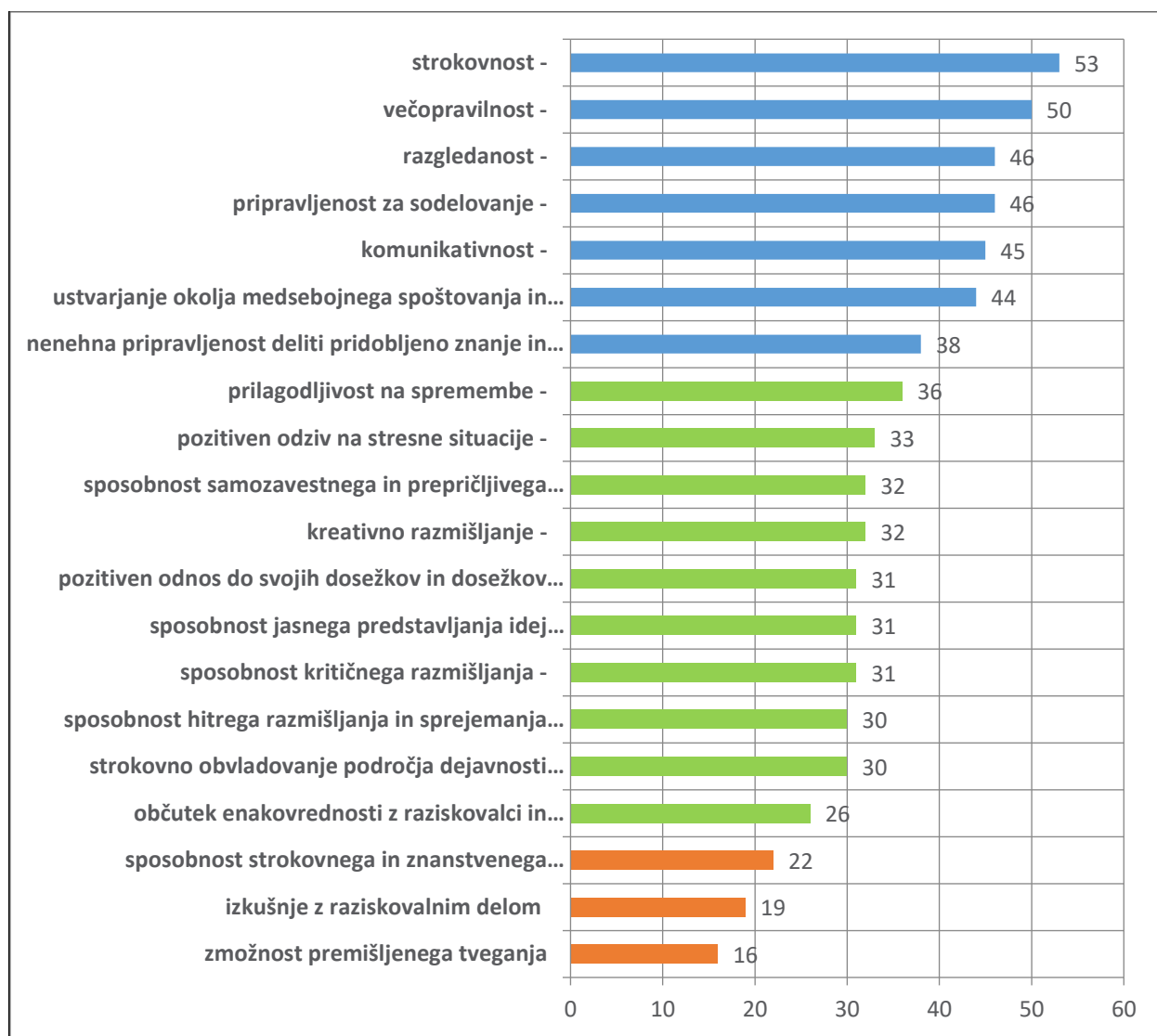
Odhodki za izobraževanje zaposlenih v specialnih knjižnicah so se drastično zmanjšali predvsem v specialnih knjižnicah s področja znanosti in v drugih specialnih knjižnicah. (Slika 12)

Slika 12. Odhodki v EUR za izobraževanje zaposlenih (brez specialnih knjižnic s področja zdravstva) (Vir: Statistični, 2016)

4.5.2 PROFIL SPECIALNEGA KNJIŽNIČARJA

Vodje specialnih knjižnic smo v anketnem vprašalniku povprašali, za katere lastnosti ali sposobnosti menijo, da so bistvenega pomena pri delu v knjižnici. Večina je najvišjo vrednost dodelila lastnostim, ki se nanašajo na strokovnost, torej bibliotekarska znanja in lastnosti, ki omogočajo učinkovito informacijsko in knjižnično podporo (označeno z modro barvo na **Sliki 13**). **Izbira lastnosti večopravnosti kaže ne le na vsestranskost, torej potrebo po izvajanju vseh knjižničnih del v knjižnici, ampak tudi na to, da v organizaciji izvajajo tudi dela, ki niso neposredno povezana s knjižnično dejavnostjo. Strokovno obvladovanje področja dejavnosti matične organizacije sodi med manj pomembne sposobnosti za specialne knjižničarje. Po mnenju vodij specialnih knjižnic, ki so odgovorili na anketni vprašalnik, so manj pomembne vodilne veščine in lastnosti, ki omogočajo kreativno prilagajanje storitev knjižnice potrebam organizacije in enakovredno sodelovanje z vodstvom in strokovnimi sodelavci organizacije. Prav slednje lastnosti so relevantne za pridobivanje večjega vpliva specialne knjižnice v organizaciji (**Slika 13** in **Tabela 34**).**

Slika 13 Najpomembnejše veščine in znanja v specialni knjižnici po mnenju anketiranih vodij specialnih knjižnic

Tabela 34. Mnenje specialnih knjižničarjev o pomembnosti osebnostnih lastnosti/sposobnosti specialnega knjižničarja

Označite stopnjo pomembnosti osebnostnih lastnosti/sposobnosti, za katere menite, da so bistvenega pomena pri vašem delu v knjižnici: (1 = povsem nepomembno; 3 = niti pomembno, niti nepomembno; 5 = zelo pomembno)										
		gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
komunikativnost	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3	0	3	1	0	0	0	0	0	4
	4	0	7	4	2	3	0	0	2	18
	5	4	11	10	11	4	1	2	2	45
	SKUPAJ	4	21	15	13	7	1	2	4	67
večopravilnost	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3	0	2	0	0	0	0	0	1	3
	4	0	5	3	3	2	0	0	0	13
	5	4	14	12	10	5	1	2	3	51
	SKUPAJ	4	21	15	13	7	1	2	4	67
strokovnost	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3	0	2	1	0	1	0	0	2	6
	4	0	5	1	1	0	0	1	0	8
	5	4	14	13	12	6	1	1	2	53
	SKUPAJ	4	21	15	13	7	1	2	4	67
razgledanost	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3	0	2	0	1	1	0	0	1	5
	4	1	4	5	2	2	0	1	1	16
	5	3	15	10	10	4	1	1	2	46
	SKUPAJ	4	21	15	13	7	1	2	4	67
kreativno razmišljanje	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3	0	3	2	2	1	0	0	1	9
	4	1	9	5	4	3	0	1	3	26
	5	3	9	8	7	3	1	1	0	32
	SKUPAJ	4	21	15	13	7	1	2	4	67
sposobnost kritičnega razmišljanja	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3	0	4	2	2	1	0	1	2	12
	4	3	9	5	2	2	0	1	2	24
	5	1	8	8	9	4	1	0	0	31
	SKUPAJ	4	21	15	13	7	1	2	4	67
sposobnost hitrega razmišljanja in sprejemanja pravih odločitev	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3	1	6	2	4	1	0	0	3	17
	4	1	7	5	1	4	0	1	1	20
	5	2	8	8	8	2	1	1	0	30
	SKUPAJ	4	21	15	13	7	1	2	4	67

		gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	Samostanske in dr. cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
pripravljenost za sodelovanje	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3	0	3	1	0	0	0	0	2	6
	4	1	8	3	1	1	0	0	1	15
	5	3	10	11	12	6	1	2	1	46
	SKUPAJ	4	21	15	13	7	1	2	4	67
pozitiven odnos do svojih dosežkov in dosežkov drugih	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	3	1	4	2	1	1	0	1	2	12
	4	1	11	4	3	2	1	0	1	23
	5	2	6	9	9	4	0	1	0	31
	SKUPAJ	4	21	15	13	7	1	2	4	67
ustvarjanje okolja medsebojnega spoštovanja in zaupanja	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	3	0	4	1	1	0	0	0	1	7
	4	1	5	4	2	2	0	0	1	15
	5	3	12	10	10	5	1	2	1	44
	SKUPAJ	4	21	15	13	7	1	2	4	67
Nenehna pripravljenost deliti pridobljeno znanje in informacije s sodelavci	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	3	0	3	2	0	0	0	0	0	5
	4	1	9	3	3	2	0	1	3	22
	5 (5)	3	9	9	10	5	1	1	0	38
	SKUPAJ	4	21	14	13	7	1	2	4	66
prilagodljivost na spremembe	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3	0	2	2	2	0	0	0	2	8
	4	1	9	6	2	3	0	0	2	23
	5	3	10	7	9	4	1	2	0	36
	SKUPAJ	4	21	15	13	7	1	2	4	67
pozitiven odziv na stresne situacije	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3	1	5	3	1	0	0	0	4	14
	4	1	9	6	2	1	0	1	0	20
	5	2	7	6	10	6	1	1	0	33
	SKUPAJ	4	21	15	13	7	1	2	4	67
zmožnost premišljenega tveganja	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	2	0	1	0	0	0	1	4
	3	2	11	4	4	3	0	1	2	27
	4	1	7	5	3	1	0	1	1	19
	5	1	1	5	5	3	1	0	0	16
	SKUPAJ	4	21	14	13	7	1	2	4	66
izkušnje z raziskovalnim delom	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	1	0	0	0	1
	3	1	8	4	4	1	0	0	2	20
	4	3	9	7	2	1	1	1	1	25
	5	0	4	2	7	4	0	1	1	19
	SKUPAJ	4	21	13	13	7	1	2	4	65

		gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in dr. cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
sposobnost strokovnega in znanstvenega komuniciranja	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3	0	6	1	1	2	0	0	2	12
	4	1	10	9	7	1	1	1	1	31
	5	3	5	3	5	4	0	1	1	22
	SKUPAJ	4	21	13	13	7	1	2	4	65
strokovno obvladovanje področja dejavnosti matične organizacije	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1
	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3	0	3	2	3	1	0	0	1	10
	4	4	6	4	2	3	1	1	2	23
	5	0	12	6	8	2	0	1	1	30
	SKUPAJ	4	21	12	13	7	1	2	4	64
občutek enakovrednosti z raziskovalci in strokovnimi delavci matične organizacije	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	3	0	7	1	4	3	0	1	1	17
	4	2	8	6	1	1	1	0	1	20
	5	2	6	5	8	3	0	1	1	26
	SKUPAJ	4	21	12	13	7	1	2	4	64
sposobnost jasnega predstavljanja idej sodelavcem in vodstvu organizacije	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3	0	4	1	2	1	0	1	2	11
	4	2	7	6	2	3	0	1	2	23
	5	2	10	6	9	3	1	0	0	31
	SKUPAJ	4	21	13	13	7	1	2	4	65
sposobnost samozaveznega in prepričljivega pogajanja z vodstvom organizacije in sodelavci	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3	0	5	2	2	2	0	1	1	13
	4	2	8	4	2	1	0	1	2	20
	5	2	8	7	9	4	1	0	1	32
	SKUPAJ	4	21	13	13	7	1	2	4	65

4.6 KNJIŽNIČNE STORITVE

Glede na to, da je v večini anketiranih specialnih knjižnic zaposlena le ena oseba, nas je zanimalo, katere storitve izvajajo. Predvidevali smo, da so zaradi nezadostnega poznavanja in nerazumevanja knjižnične dejavnosti s strani vodstva knjižničarji velikokrat zaposleni z drugimi deli, ki ne sodijo v njihovo dejavnost.

Večina anketiranih specialnih knjižničarjev izvaja informacijsko in dokumentacijsko dejavnost, med katero sodi tudi urejanje bibliografij raziskovalcev. Specialni knjižničarji največ svetujejo glede objav in avtorskih pravic, urejajo informacijske vire knjižnice in izvajajo selektivno diseminacijo informacij v matični organizaciji. Na drugo mesto je bilo uvrščeno sodelovanje pri ustvarjanju publikacij matične organizacije. Mnoge specialne knjižnice sodelujejo ali prevzemajo nalogo založnika v matični organizaciji (Tabela 35 in Slika 14).

Tabela 35. Dejavnosti, ki jih specialni knjižničarji izvajajo v specialni knjižnici

V nadaljevanju so našteje storitve oz. dejavnosti, ki jih izvajajo mnoge specialne knjižnice. (Izveli smo dejavnosti, ki jih knjižnica mora izvajati po Pravilniku o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe - Uradni list RS 87/01 in 96/02-ZUJIK). Prosimo, označite, katere dejavnosti ali storitve izvajate v vaši knjižnici:

	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	cerkvene knj.	druge knjižnice	SKUPAJ
urejanje spletne strani knjižnice	2	7	7	5	2	1	2	2	28
gradnja digitalnih zbirk organizacije	3	7	5	6	1	1	0	1	24
zagotavljanje oddaljenega dostopa do licenčnih elektronskih informacijskih virov	3	5	3	8	4	1	0	1	25
selektivna diseminacija informacij	1	5	5	7	5	0	1	1	25
urejanje osebnih bibliografij raziskovalcev	1	8	9	12	7	0	1	2	40
svetovanje glede avtorskih pravic	3	6	6	6	3	1	1	2	28
vnos rezultatov raziskav v digitalni repozitorij	1	0	0	5	2	0	0	0	8
svetovanje oz. pomoč pri objavah rezultatov raziskav in podatkov v odprtem dostopu	1	2	1	8	3	0	0	0	15
urejanje pogodb o nakupu in licenciranju informacijskih izdelkov in storitev	3	1	4	8	4	0	0	1	21
nadzor nad uporabo licenčnih informacijskih virov (dodeljevanje privilegijev dostopa do elektronskih publikacij)	2	1	5	7	2	0	0	0	17
zahtevnejše analize/sinteze strokovnih informacij	2	2	2	9	3	0	0	1	19
izvajanje kontrole kakovosti lastne bibliografske dejavnosti	1	3	2	7	4	0	0	1	18
analiza citiranosti raziskovalcev	0	0	3	8	6	0	0	0	17
razvoj in uporaba ustreznih instrumentov za merjenje kakovosti in vrednosti ponujenih informacij ter določanje stopnje pomembnosti	2	0	1	2	1	0	0	0	6
gradnja/posodabljanje intraneta matične organizacije	2	2	6	4	2	1	0	1	18
objava spletnega dnevnika ali biltena z relevantnimi informacijami za podjetje	0	1	4	2	2	0	0	0	9
pridobivanje informacij o sorodnih organizacijah ali konkurenci	2	3	2	4	0	1	0	2	14
informacijska podpora pri različnih dejavnostih organizacije (trženje, poslovanje, promocija storitev, načrtovanje itd.)	2	7	5	5	1	1	0	0	21
obveščanje v zvezi z novimi razpisi za sofinanciranje, ki so relevantni za matično organizacijo	0	1	0	3	1	1	0	1	7

	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
sodelovanje pri pripravi predlogov in izvedenju raziskovalnih in razvojnih projektov	1	4	0	4	2	0	0	1	12
svetovanje pri objavah brošur, letnega poročila, strategije in drugih publikacij matične organizacije	2	11	6	10	6	0	1	1	37
sodelovanje pri ustvarjanju publikacij matične organizacije	3	14	6	8	5	1	1	0	38
pomoč pri pripravi informacijske politike organizacije	2	8	1	4	1	1	1	0	18
organizacija dogodkov v prostorih knjižnice	0	9	6	3	3	1	2	1	25
sooblikovanje spletišča (organizacije)	0	7	8	5	2	1	0	0	23
SKUPAJ	4	16	12	13	7	1	2	3	58

Slika 14. Dejavnosti, ki jih specialni knjižničarji pogosteje izvajajo v specialni knjižnici

Vodje specialnih knjižnic smo v anketnem vprašalniku zaprosili, da ocenijo čas, ki ga porabijo za svoje notranje in zunanje uporabnike ter za strokovna knjižničarska dela. Odgovori so prikazani v **Tabeli 35** in **36** in **Sliki 27**).

Tabela 36. Odstotek časa, ki ga delavci specialnih knjižnic porabijo za različne dejavnosti

	%	gospo- darstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnolo- gija	zdrav- stvo	društva	cerkve- ne knj.	druge knjiž- nice	SKUPAJ
Koliko odstotkov časa odstotkov časa vsi zaposleni v knjižnici porabite za VODILNE DELAVCE MATIČNE ORGANIZACIJE	0		5	2	1					8
	1		2		1	1	1			5
	2		1		2					3
	5	1	7	4	2	4		2	1	21
	10	2	4	1	3	1			1	12
	20	1		2						3
	25			1						1
	30		1							1
	40				1					1
	50				1	1				2
	%	gospo- darstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnolo- gija	zdrav- stvo	društva	cerkve ne knj.	druge knjiž- nice	SKUPAJ
Koliko odstotkov časa odstotkov časa vsi zaposleni v knjižnici porabite za UPORABNIKE MATIČNE ORGANIZACIJE	0		2	1					1	4
	5		2		1				1	4
	7		1							1
	9		1							1
	10		5		2	1				8
	15			1		1				2
	18				1					1
	20	1		2	1	1		1		6
	23			1						1
	25			1						1
	30	1	4	1	3	1				10
	35						1	1		2
	40	1	3	2	2				1	9
	45					1				1
	50			1						1
	60		1	1						2
65						1			1	
70	1		1	1					3	
	%	gospo- darstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnolo- gija	zdrav- stvo	društva	cerkve ne knj.	druge knjiž- nice	SKUPAJ
Koliko odstotkov časa odstotkov časa vsi zaposleni v knjižnici porabite za ZUNANJE UPORABNIKE	0	2	3	1		1				7
	1	1			2	1				4
	2				1					1
	3		1							1
	4						1			1
	5	1	3	4	2	3				13
	9				1					1
	10		6	2	1	1				10
	15		1	1			2			4
	20			3	1					4
	30		3	1	2				1	6
	40		1						1	2
	50		1							1

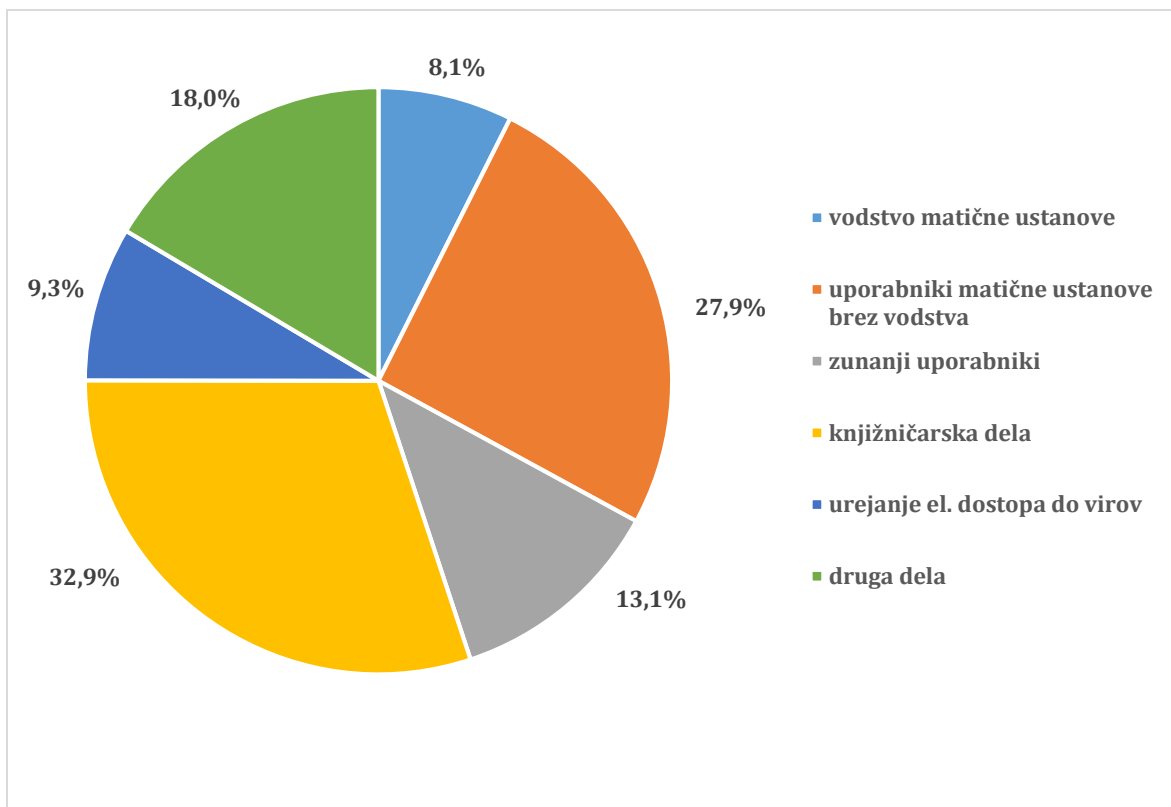
	%	gospo- darstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnolog.	zdrav- stvo	društva	cerkvene knj.	druge knj.	SKUPAJ
Koliko odstotkov časa odstotkov časa vsi zaposleni v knjižnici porabite za UREJANJE ELEKTRONSKEGA DOSTOPA DO E-VIROV/E-	0		9	3	1			1	1	15
	1	1								1
	2		1		1					2
	4	1								1
	5		3	2	3	1			1	10
	8			1						1
	10		3	3	2	4			1	13
	15			1	1	1				3
	20			2			1			3
	30	1						1		1
	40	2								2
60			1						1	
	%	gospo- darstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnolog.	zdrav- stvo	društva	cerkvene knj.	druge knj.	SKUPAJ
Koliko odstotkov časa vsi zaposleni v knjižnici porabite za OSTALO KNJIŽNIČARSKO DELO, V KATEREM NI NEPOSREDNO DELO Z UPORABNIKI ALI UREJANJE DOSTOPA DO E-	0		2							2
	3								1	1
	5	1	1		1					3
	8	1								1
	10	1	1	1					2	3
	14					1				1
	20	1	2	5	3	1				12
	23		2							2
	25				1					1
	30		1	3	1	1				6
	33						1			1
	35			2						2
	40		3		1					4
	45					1				1
	50		4	1	4	1		2		12
	60		4							4
70				1	1				2	
100			1						1	
	%	gospo- darstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnolog.	zdrav- stvo	društva	cerkvene knj.	druge knj.	SKUPAJ
Koliko odstotkov časa vsi zaposleni v knjižnici porabite za DRUGA DELA	0		3							3
	2								2	2
	3		1							1
	4				1	1				2
	5	1	5	1	1	1			1	10
	7			1			1			2
	10	1	2		2			1		6
	12			1						1
	16				1					1
	20	1	3	3	3					10
	25		1							1
	35			1						1
	50		1	1	1	1				4
	66		1							1
70				1					1	
100			1						1	

Le štiri vodje specialnih knjižnic so v anketnem vprašalniku odgovorile, da posvečajo vodstvu matične organizacije več kot 10 % svojega časa. Večina vodij specialnih knjižnic posveča vodstvu med 5 % (21) in 10 % (12) svojega časa. S sodelavci matične organizacije veliko več sodelujejo. Tretjina vprašanih vodij specialnih knjižnic (21) jim posveča med 30 % in 40 % svojega časa. Druga, dobra tretjina (25) pa v povprečju posveča uporabnikom matične organizacije 13 % svojega časa (med 5 % in 25 %). V štirih primerih ni nobenega sodelovanja s sodelavci matične organizacije, pri čemer sklepamo, da gre za tiste knjižnice, ki nimajo nobenega zaposlenega v specialni knjižnici. V osmih primerih pa knjižničarji od 45 %-70 % svojega časa posvečajo delavcem matične organizacije. Z zunanjimi uporabniki se vprašani vodje specialnih knjižnic ukvarjajo zelo malo časa. Večina (24 %) jim posveča od 5 %-10 % svojega časa, 14 vodij specialnih knjižnic pa je odgovorila, da se jim posveča manj kot 5 % ali nič (7).

Na vprašanje »Koliko odstotkov časa vsi zaposleni v knjižnici porabijo za urejanje elektronskega dostopa do e-virov?« je 24 vodij specialnih knjižnic odgovorilo med 5 % in 10 % (**Tabela 37**). Devet vodij specialnih knjižnic verjetno nima dostopa do e-virov oziroma ne sodeluje pri skupni nabavi elektronskih virov in zato je tudi odgovorilo 0 %. Deset knjižnic porabi med 15 % in 70 % časa za to nalogo. Dvanajst specialnih knjižnic polovico svojega časa porabi za knjižničarska dela, ravno toliko pa le 20 % časa. Šest knjižnic posveča manj kot 5 % svojega časa za knjižničarska dela. Lahko sklepamo, da so med temi knjižnicami tiste, ki nimajo nobenega zaposlenega. Polovica specialnih knjižnic med 5 % in 20 % svojega časa posveča drugim neknjižninim delom. Izračunana povprečja so prikazana v grafikonu na **Sliki 15**.

Tabela 37. Povprečje odstotkov porabljenega časa za različne dejavnosti v specialni knjižnicah

Prosimo, približno ocenite, koliko odstotkov časa vsi zaposleni v knjižnici porabite za:	
Podvprašanja	odstotek vašega skupnega časa (%)
vodilne delavce matične organizacije	8.4
druge uporabnike matične organizacije	27.8
zunanje uporabnike	13.0
urejanje elektronskega dostopa do e-virov/e-publikacij	9.3
ostalo knjižničarsko delo, v katerem ni neposrednega dela z uporabniki ali urejanja dostopa do e-virov/e-publikacij	32.7
druga dela	18.0

Slika 15. Odstotek časa specialnih knjižničarjev za opravljanje različnih nalog

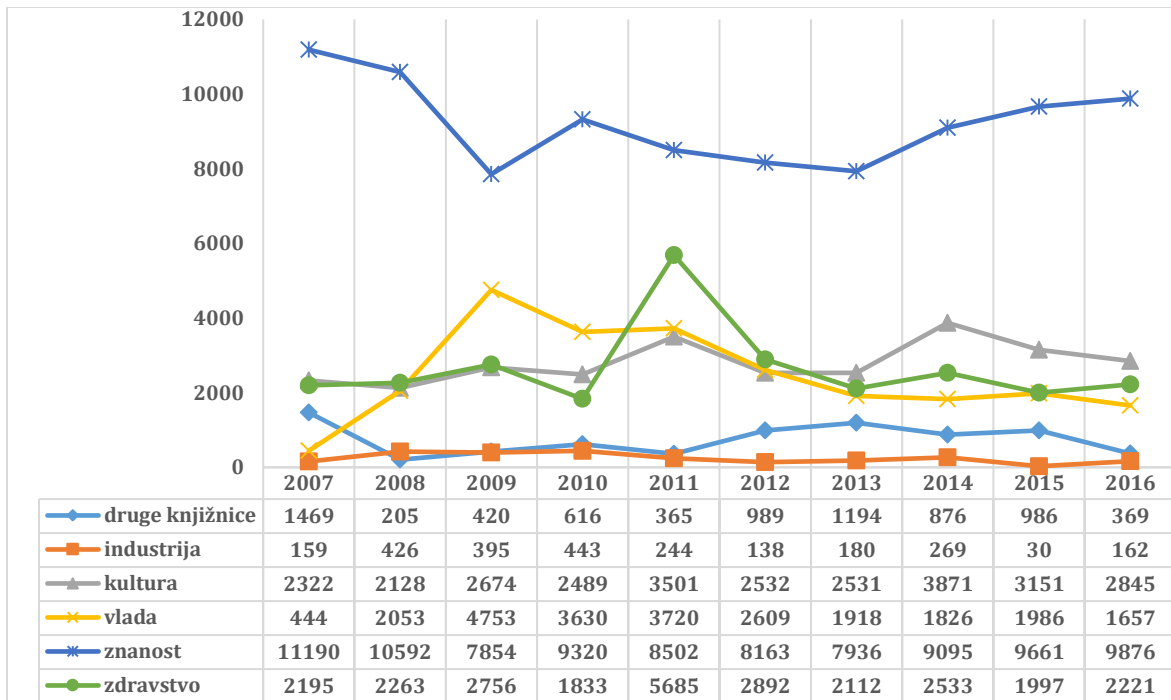
Tretjina anketiranih vodij specialnih knjižnic skrbi, da imajo njihovi uporabniki neprekinjen oddaljen dostop do lastnih oziroma nabavljenih virov informacij (Tabela 38). Predvidevamo, da ima velik vpliv na urejanje neprekinjenega dostopa do strokovnih in znanstvenih virov raziskovalna oziroma razvojna dejavnost v matični organizaciji. V teh primerih se specialne knjižnice največ povezujejo z obstoječimi konzorciji za nabavo tuje literature in tako tudi skrbijo, da imajo njihovi raziskovalci dostop do znanstvenih virov tudi na daljavo. V zasebnem sektorju pa se dostop do izbranih virov dodatno plačuje z licencami.

Tabela 38. Neprekinjeno omogočanje storitev z oddaljenim dostopom v specialnih knjižnicah

Ali v svoji knjižnici omogočate storitve, ki so uporabnikom dostopne 24/7 (npr. oddaljen dostop)?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	4	3	2	5	5	1	0	2	22
NE	1	16	12	7	2	0	2	1	41
drugo	0	0	0	1	0	0	0	1	2
SKUPAJ	5	19	14	13	7	1	2	4	65

4.6.1 BIBLIOGRAFSKA OBDELAVA GRADIVA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

Na **Sliki 16** so prikazani statistični podatki o bibliografski obdelavi gradiva v specialnih knjižnicah.

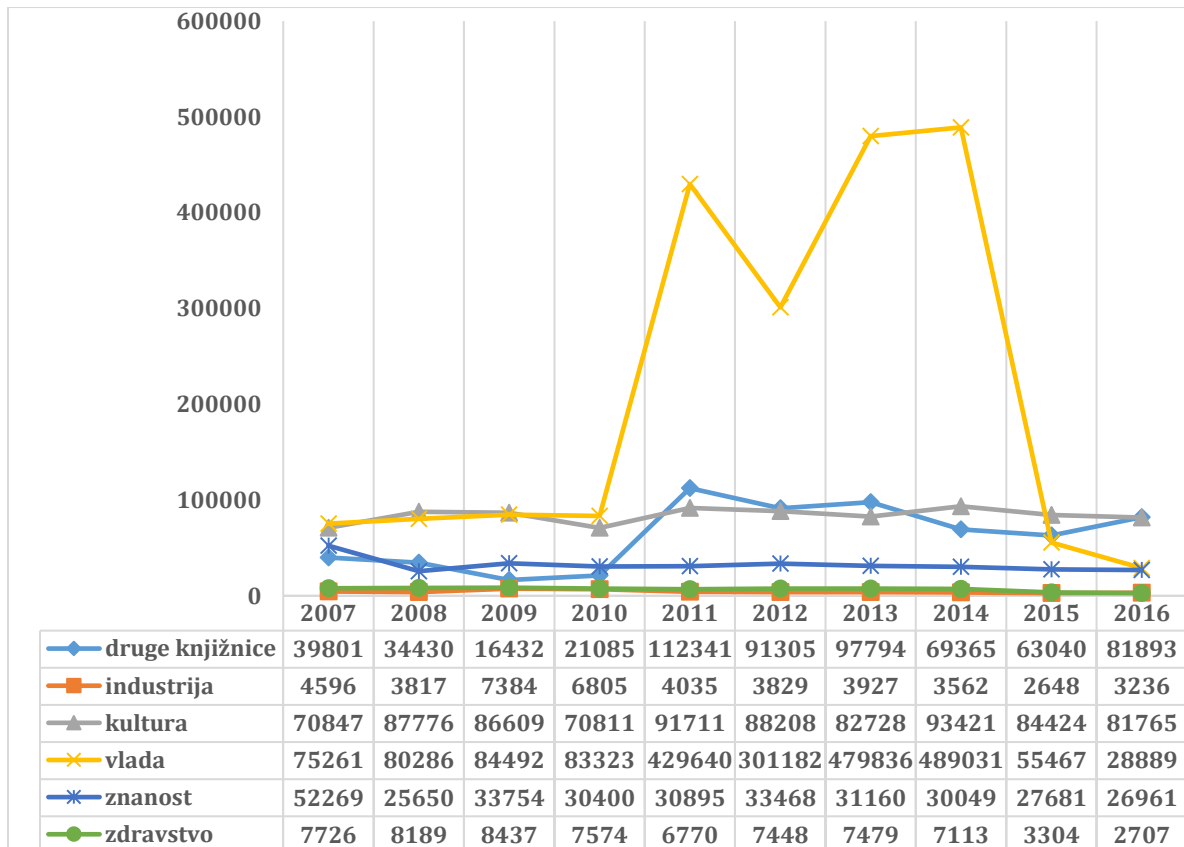
Slika 16. Bibliografska obdelava gradiva v specialnih knjižnicah (Vir: Statistični, 2016)

Statistični podatki Centra za razvoj knjižnic kažejo na precej manjšo bibliografsko obdelavo gradiva v specialnih knjižnicah v primerjavi z njihovo nabavo (**Sliki 23** in **24**). Razlogi za to razhajanje so lahko različni, in sicer: manjše število katalogizatorjev, opuščanje katalogizacije gradiva ali neustrezno vodenje prirasta gradiva. Pri večini specialnih knjižnic, razen pri specialnih knjižnicah s področja kulture, je opaziti trend upadanja števila katalogiziranih enot gradiva. Knjižnice na področju znanosti imajo najvišjo stopnjo bibliografske obdelave. Nekatere knjižnice bibliografsko obdelujejo tudi literaturo, pridobljeno preko konzorcijskih pogodb (elektronske serijske publikacije in drugi viri, dostopni na daljavo). Iz statistike Centra za razvoj knjižnic ni jasno, ali so tudi ti viri zajeti v statistiki. Torej, težko je iz teh podatkov pridobiti jasno sliko o stanju na tem področju.

4.6.2 IZPOSOJA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

Na podlagi statističnih podatkov Centra za razvoj knjižnic, je opaziti, da se tudi podatki o izposoji zelo razlikujejo med različnimi področji specialnih knjižnic. Na izposoji vpliva več dejavnikov. Med temi je način, kako gradivo pride v knjižnico. Če gradivo nabavijo neposredno strokovni delavci ali raziskovalci v matični organizaciji, saj je to nujno potrebno za njihovo delo, ga po uporabi oddajo v knjižnico, kar pravzaprav pomeni, da ga ne potrebujejo več. Nekatere specialne knjižnice pa imajo

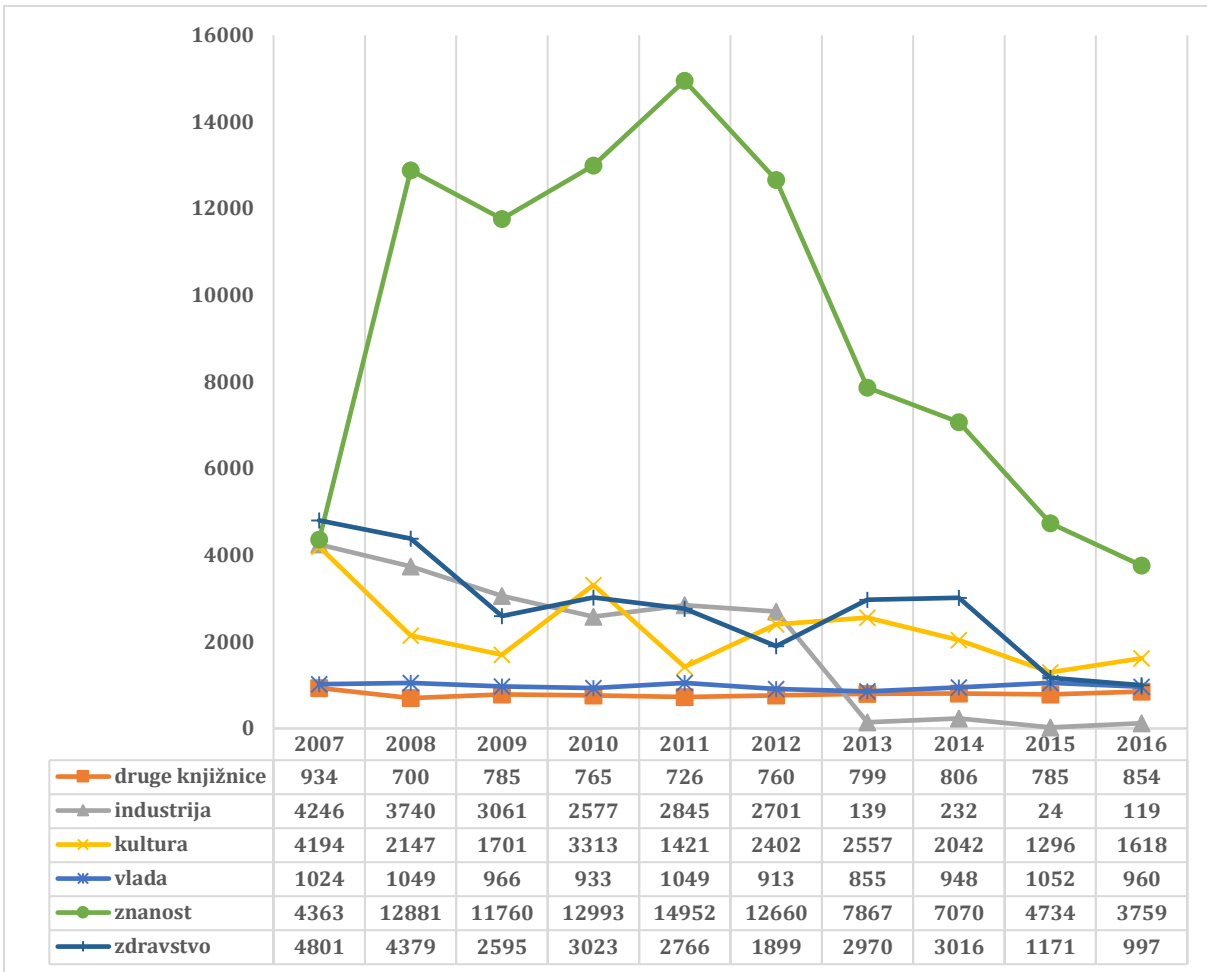
gradivo, ki je ključnega pomena za dejavnost matične organizacije in ga zato ne izposojajo. To je primer specialnih knjižnic v gospodarstvu, zdravstvu ali društvih. Drugi dejavnik je odprtost specialne knjižnice.

Slika 17. Izposoja v specialnih knjižnicah (Vir: Statistični, 2016)

Statistični podatki Centra za razvoj knjižnic kažejo v zadnjih letih na upad izposoje gradiva v vseh specialnih knjižnicah, posebej v vladnih specialnih knjižnicah ter v knjižnicah s področja kulture (Slika 17). Kljub upadajočemu trendu so knjižnice v gospodarstvu v letu 2016 zabeležile blag porast izposoje.

Zelo podobno je zmanjšana tudi medknjižnična izposoja (Slika 18).

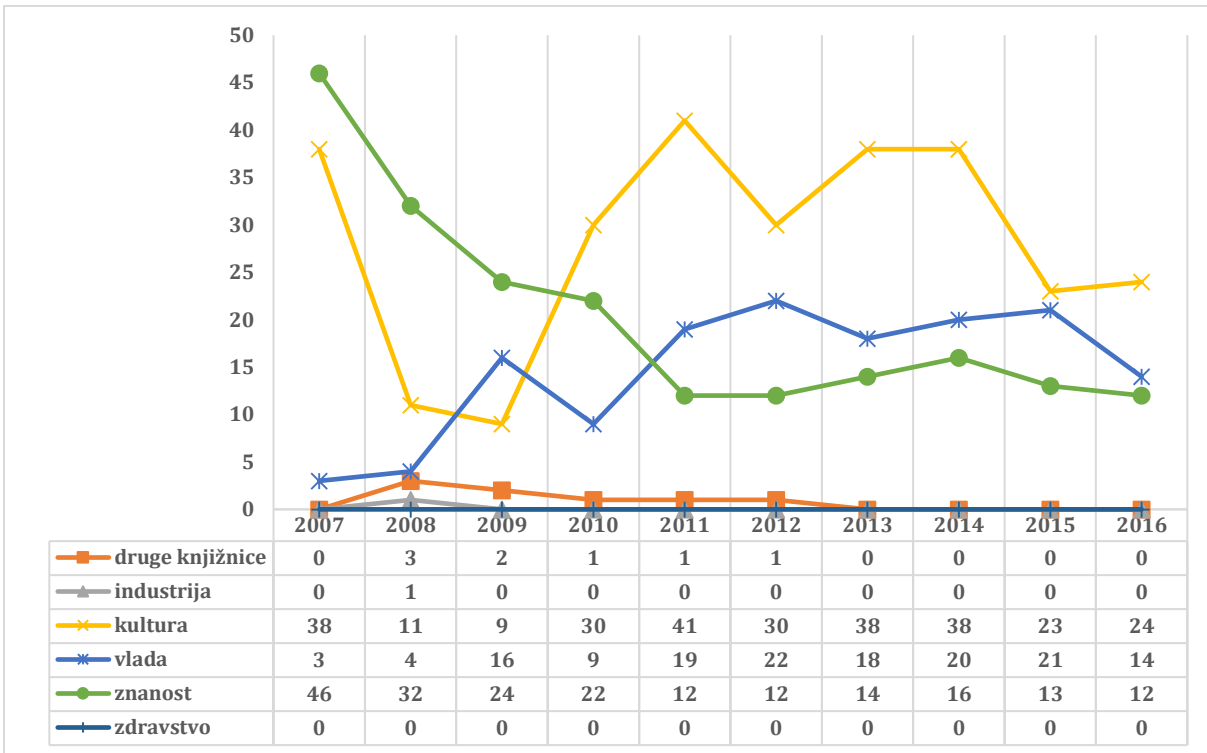

Slika 18. Medknjižnična izposoja v specialnih knjižnicah (Vir: Statistični, 2016)

4.6.3 ORGANIZACIJA PRIREDITEV V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

Prireditve so lahko način za pridobivanje pozornosti javnosti in sofinancerjev. Večinoma so povezane s knjižnično zbirko ali s področjem dejavnosti, ki ga knjižnica pokriva. To je tudi odlična priložnost za združevanje uporabnikov, avtorjev in strokovnjakov matične organizacije. Potekajo lahko kot razstave, pogovori, delavnice, predavanja in podobno.

Na podlagi statistike Centra za razvoj knjižnic so največ prireditev v zadnjem desetletju organizirale specialne knjižnice s področja kulture ter vladne specialne knjižnice. Tudi knjižnice s področja znanosti, vendar v manjšem obsegu. Na področju gospodarstva, zdravstva in v drugih specialnih knjižnicah pa ni bilo skorajda nobenih prireditev v zadnjih desetih letih (Slika 19).

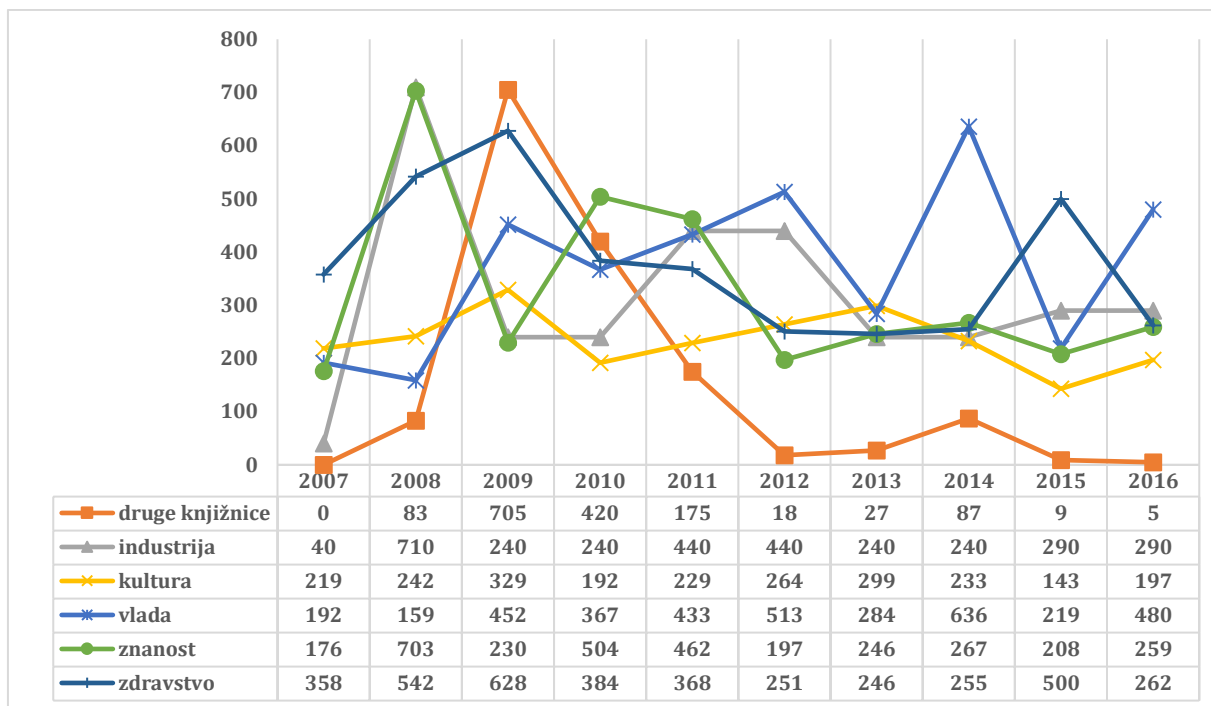

Slika 19. Organizacija prirediteljev v specialnih knjižnicah (Vir: Statistični, 2016)

4.6.4 IZOBRAŽEVANJE UPORABNIKOV V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

Ena od pomembnih nalog knjižnice je tudi pedagoška dejavnost. Ta je prilagojena vrsti knjižnice. Pri specialnih knjižnicah se uporabniki usposablajo za bolj učinkovito uporabo informacijskih virov, ki jih te zbirajo, hranijo in posredujejo. Velikokrat je naloga specialnih knjižničarjev razvoj informacijske pismenosti v matični organizaciji in seznanjanje zaposlenih z organizacijo informacij s področja, ki ga organizacija pokriva, ter način njihove uporabe.

Statistika Centra za razvoj knjižnic kaže na večjo intenzivnost izobraževalne dejavnosti v vladnih specialnih knjižnicah, medtem ko pa nakazuje na precejšnji upad v specialnih knjižnicah s področja zdravstva (Slika 20).

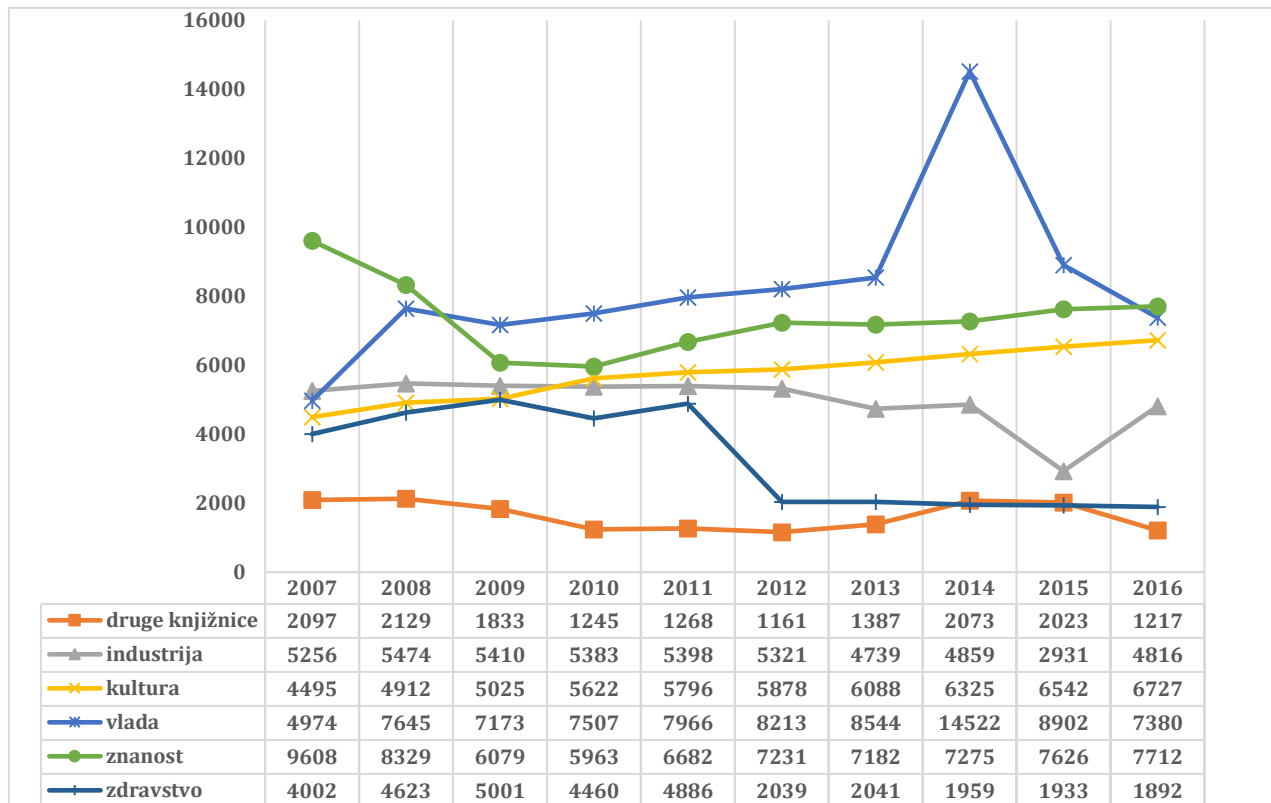

Slika 20. Udeleženci izobraževanj, organiziranih v specialnih knjižnicah (Vir: Statistični, 2016)

4.6.5 UPORABA SPECIALNIH KNJIŽNIC

Število aktivnih članov specialne knjižnice je kazalnik vpliva knjižnice na notranje in zunanje okolje. Vsaka knjižnica si prizadeva za pridobitev novih članov. Ker večina specialnih knjižnic pokriva določeno specializirano področje, si z visokošolskimi knjižnicami delijo ciljne skupine uporabnikov, predvsem raziskovalce.

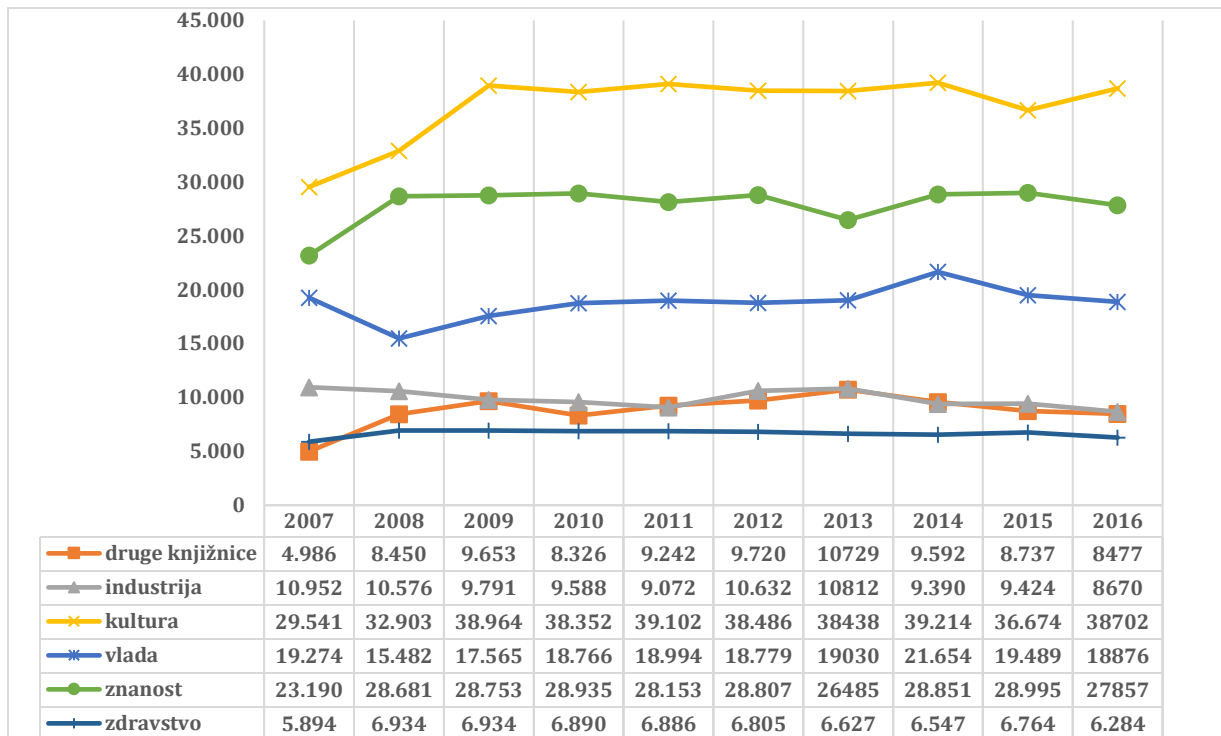
Statistika Centra za razvoj knjižnic v povprečju kaže na blag padec števila aktivnih članov v večini specialnih knjižnic, razen v specialnih knjižnicah s področja kulture in javne uprave (**Slika 21**), v katere je bilo v zadnjih 10-ih letih včlanjenih dobrih 2000 uporabnikov več. **Sklepamo lahko, da so te knjižnice v zadnjih letih precej bolj aktivne z različnimi prireditvami in dogodki, da bi pritegnile večjo pozornost in si izborile javna sredstva.**

Slika 21. Primerjava števila aktivnih članov po posameznih področjih delovanja specialnih knjižnic (Vir: Statistični, 2016)

Odprtost oziroma obratovalni čas knjižnice je neposredna posledica večjega števila aktivnih članov. Oba elementa sta med seboj tesno povezana, saj se z daljšim obratovalnim časom povečuje tudi obisk knjižnice in obratno, z večjim obiskom mora knjižnica zagotoviti daljši obratovalni čas.

Na **Sliki 22** je predstavljen različen obratovalni čas knjižnic glede na posamezna področja delovanja specialnih knjižnic v zadnjih desetih letih. **V zadnjih dveh letih večina knjižnic, razen specialnih knjižnic s področja kulture, skrajšuje svoj obratovalni čas, ki je namenjen javnosti. Trend skrajševanja obratovalnega časa je največji v specialnih knjižnicah s področja gospodarstva. Najmanj sprememb je opaziti v specialnih knjižnicah s področja zdravstva.**

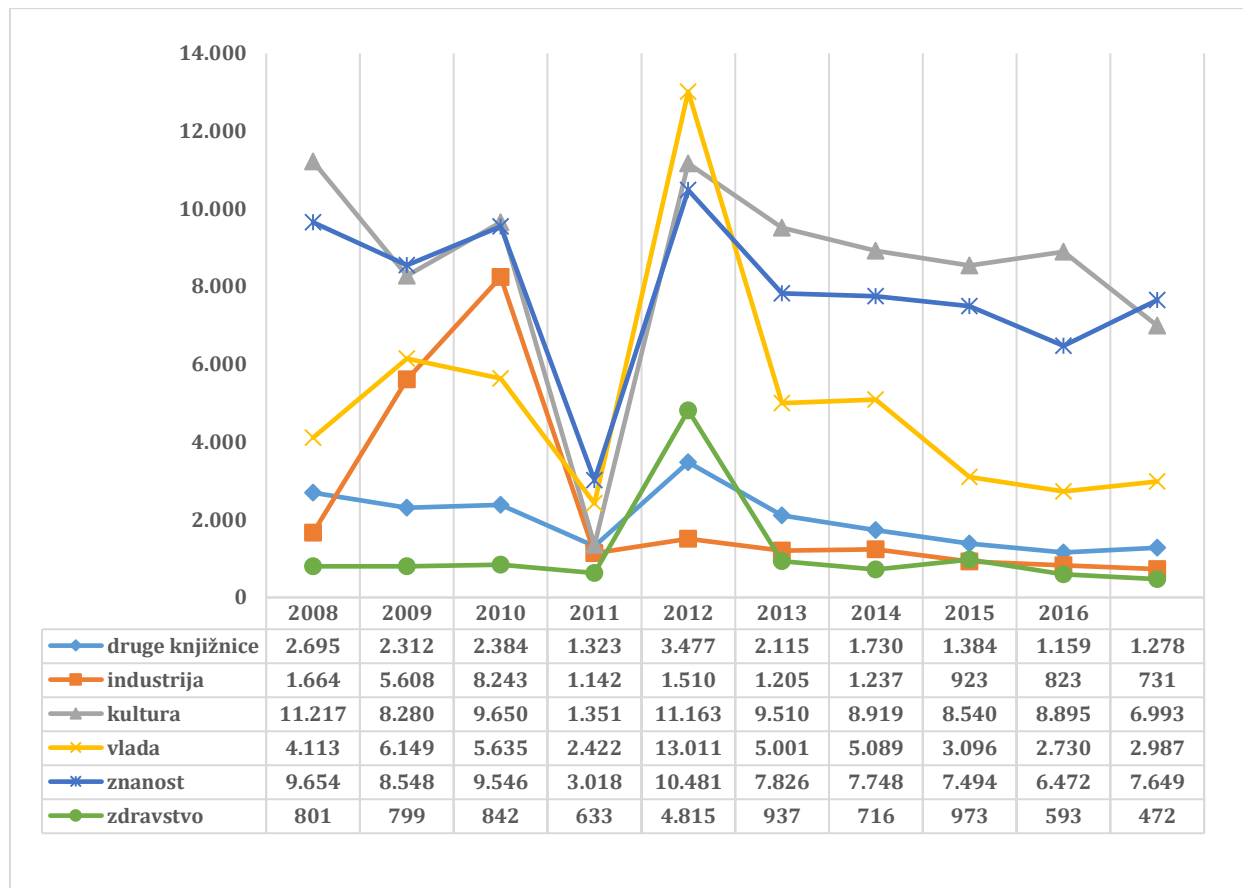
Slika 22. Primerjava števila ur odprtosti po posameznih področjih delovanja specialnih knjižnic (Vir: Statistični, 2016)

4.7 KNJIŽNIČNA ZBIRKA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

Knjižnična zbirka je pomembna, vendar nikakor ne izkazuje kakovosti specialne knjižnice. V mnogih primerih je specialna knjižnica nekakšen arhiv literature, ki je strokovni delavci in znanstveniki ne potrebujejo več. Optimalna situacija je, če knjižnica lahko sledi razvoju področja, ki ga pokriva, in ima dovolj sredstev za nabavo novih virov, ki so ključnega pomena za matično organizacijo. Torej, da je knjižnica pomembna podpora pri razvoju organizacije.

4.7.1 PRIRAST KNJIŽNIČNEGA GRADIVA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

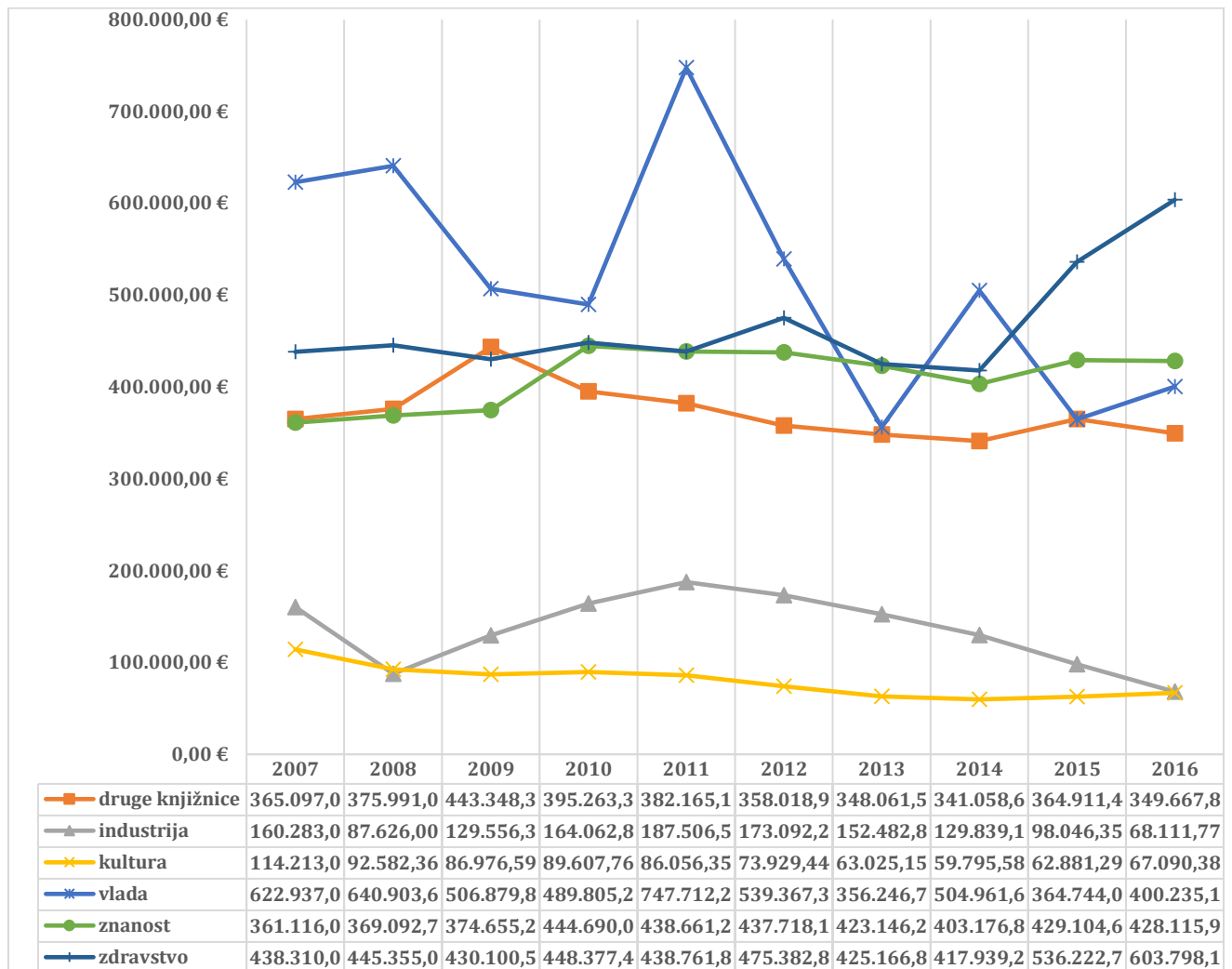
Na **Sliki 23** se jasno vidi vpliv krize na nabavo gradiva v specialnih knjižnicah. V letu 2010 se je večini knjižnic zmanjšal dotok sredstev. Ni nam uspelo izvedeti, kaj je privedlo do tega. Sklepamo pa, da je morda glavni razlog finančna kriza. V letu 2011 se je situacija izboljšala, vendar pa je trend pri vseh specialnih knjižnicah padajoč.

Slika 23. Prirast naslovov knjižničnega gradiva v specialnih knjižnicah (Vir: Statistični, 2016)

4.7.2 ODHODKI ZA NAKUP GRADIVA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

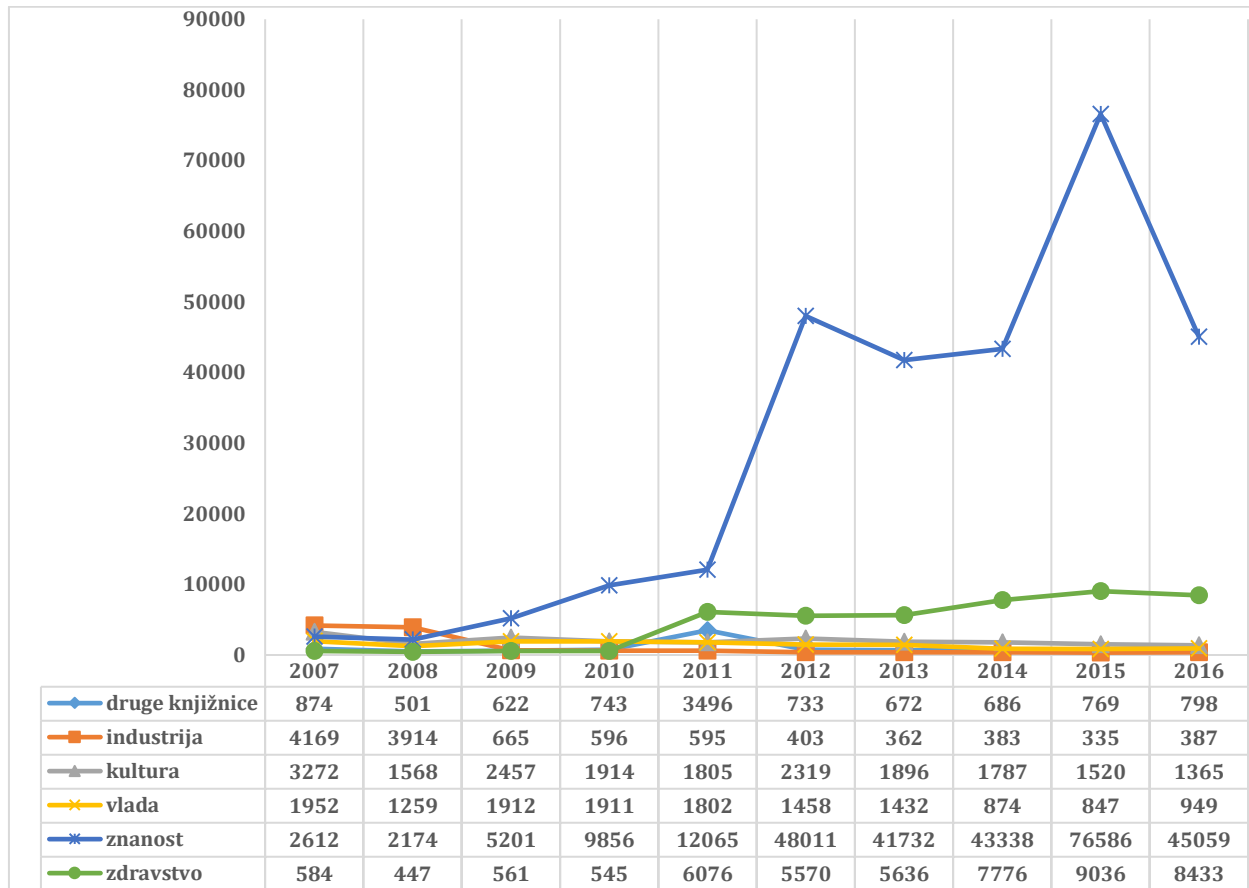
V statistiki težko razložimo povezanost med prirastom knjižničnega gradiva in porabljenimi sredstvi za nakup gradiva. Na področju znanosti in zdravstva se odhodki povečujejo, pri ostalih pa manjšajo (Slika 24).

Slika 24. Odhodki specialnih knjižnic za nakup gradiva (Vir: Statistični, 2016)

4.7.3 NAROČENE SERIJSKE PUBLIKACIJE V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

V specialnih knjižnicah s področja znanosti je neprimerno večje število nabave naslovov serijskih publikacij kot v ostalih specialnih knjižnicah (**Slika 25**). Predvidevamo, da je glavni razlog, da statistika zajema naslove, ki so dostopni preko informacijskih posrednikov in na daljavo s pomočjo licenčnega dostopa.

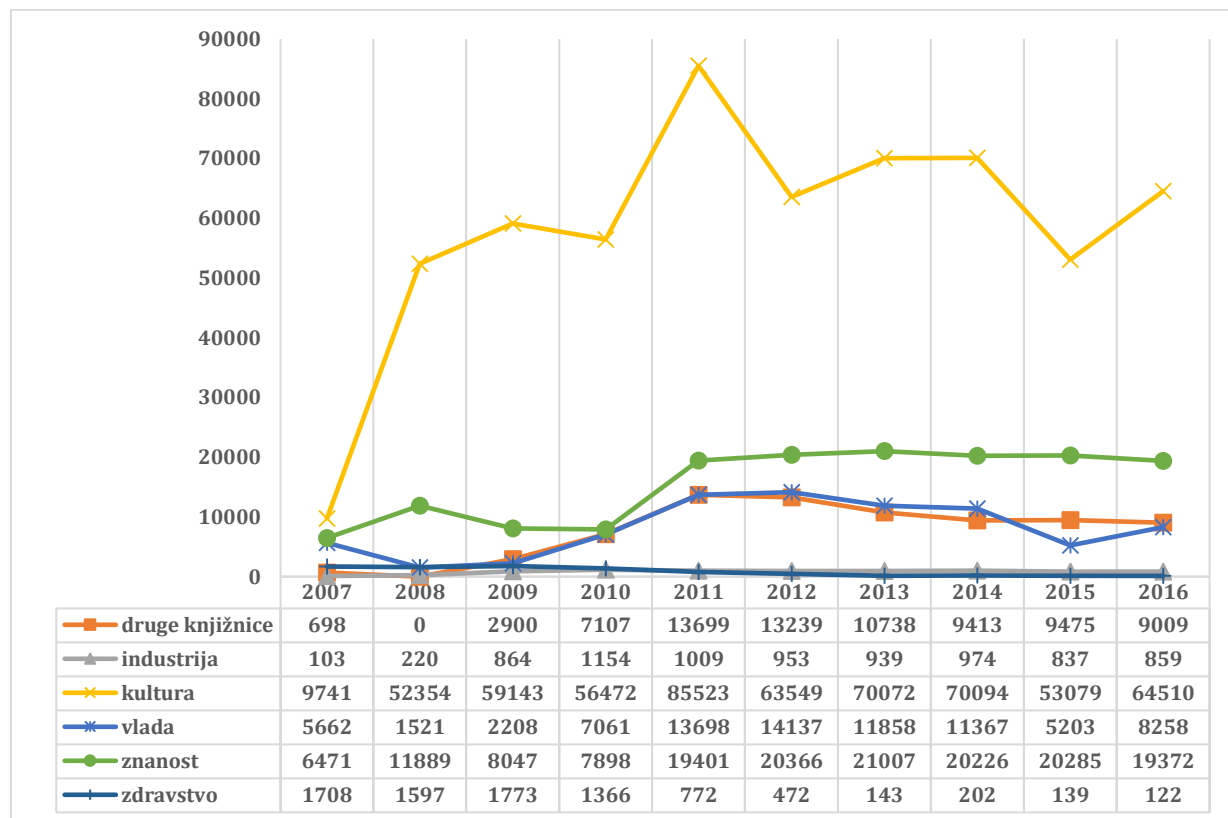

Slika 25. Tekoče naročeni naslovi serijskih publikacij v specialnih knjižnicah (Vir: Statistični, 2016)

4.7.4 UPORABA GRADIVA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

Uporaba gradiva je eden od pokazateljev, koliko je specialna knjižnica pomembna za matično organizacijo in za okolje. To je tudi eden od kazalnikov, ki jih lahko specialne knjižnice izkoristijo za oceno dodane vrednosti okolju.

Pri vseh knjižnicah je mogoče zaznati večjo uporabo, razen pri knjižnicah s področja zdravstva (Slika 26).

Slika 26. Uporaba knjižničnega gradiva v specialnih knjižnicah (Vir: Statistični, 2016)

4.8 PROSTORI IN OPREMA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

Prostori in oprema v večini specialnih knjižnic so dobro načrtovani, varni in dovolj veliki glede na potrebe delovnega procesa knjižnice, zaposlenih v knjižnici in uporabnikov matične organizacije. Za zunanje uporabnike pa so pogoji nekoliko slabši. (Tabela 39)

Tabela 39. Načrtovanje prostorov specialnih knjižnic

Prostori knjižnice so dobro načrtovani, varni in dovolj veliki glede na potrebe:									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
delovnega procesa knjižnice	3	11	7	12	5	1	0	3	42
zaposlenih v knjižnici	3	10	7	8	5	1	0	2	36
uporabnikov, zaposlenih v matični organizaciji	5	14	11	9	4	0	1	3	47
uporabnikov, ki niso zaposleni v matični organizaciji	0	7	6	6	1	0	1	2	23
SKUPAJ	5	20	13	13	5	1	1	4	62

Dobra četrtina specialnih knjižnic nima ustreznih pogojev za varovanje in ohranjanje knjižničnega gradiva. (Tabela 40)

Tabela 40. Zagotavljanje pogojev za varovanje in ohranjanje v specialnih knjižnicah

Ali so v prostorih knjižničnih skladišč zagotovljeni ustreznimi pogoji za varovanje in ohranjanje knjižničnega gradiva (okolijski pogoji, protipožarna varnost, oprema ipd.)?									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	4	14	12	7	3	1	0	2	43
NE	0	4	4	5	2	0	1	0	16
drugo	1	3	0	1	2	0	1	2	10
SKUPAJ	5	21	16	13	7	1	2	4	69

Dve tretjini anketiranih knjižnic nima nobenih pogojev za prostorsko širitev knjižničnih zbirk (Tabela 41). Večina anketiranih specialnih knjižnic pa ima zagotovljeno informacijsko-komunikacijsko infrastrukturo (IKT) in ustrezno omrežje za uporabo elektronskih virov (Tabela 42 in Tabela 43). V večini primerov se prostori in oprema knjižnice ustrezno vzdržujejo (Tabela 44).

Tabela 41. Zagotavljanje pogojev za prostorsko širitev specialnih knjižnic

Ali so zagotavljeni pogoji za prostorsko širitev knjižničnih zbirk? (Q18)									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	2	4	4	3	1	1	0	2	17
NE	3	16	11	7	4	0	1	2	44
drugo	0	1	1	3	2	0	1	0	8
SKUPAJ	5	21	16	13	7	1	2	4	69

Tabela 42. Zagotavljanje pogojev uporabo elektronskih informacijskih virov

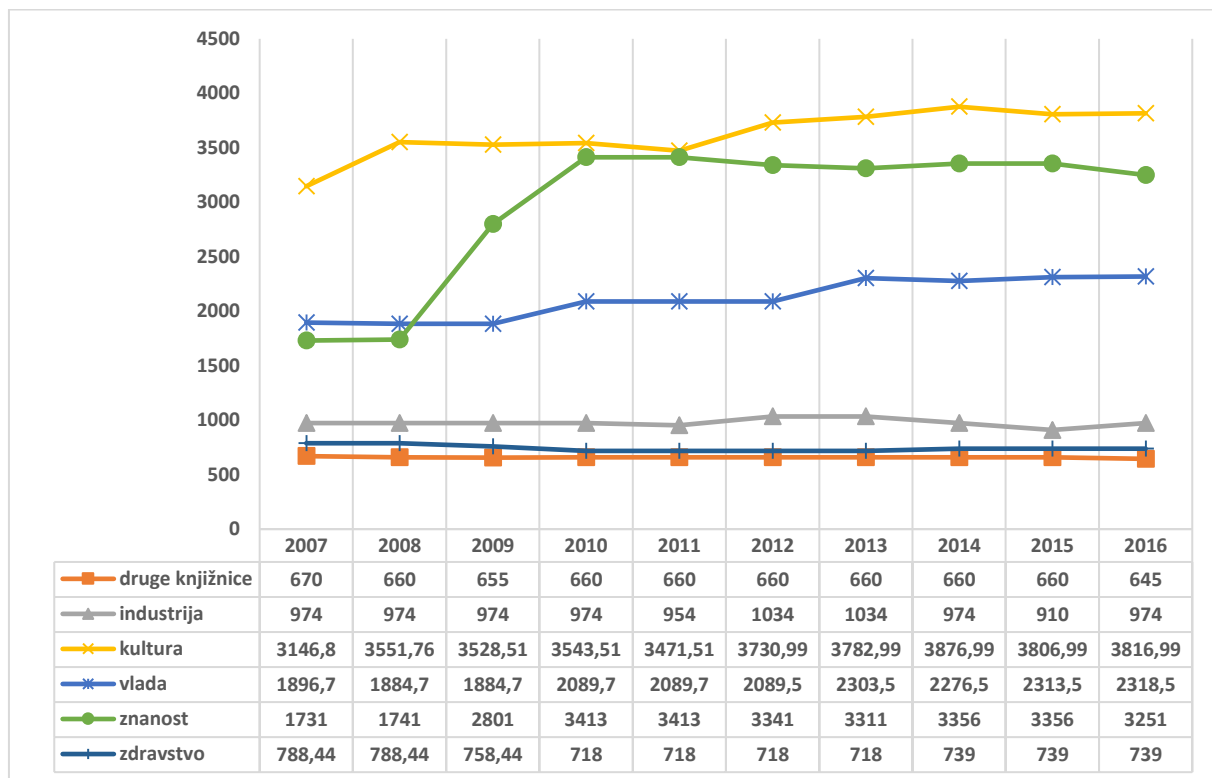
Ali sta električno in telekomunikacijsko omrežje v prostorih knjižnice primerna za uporabo elektronskih informacijskih virov ter storitev knjižnice? (Q19)									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	5	17	14	12	4	1	2	4	59
NE	0	3	2	1	0	0	0	0	6
drugo	0	1	0	0	3	0	0	0	4
SKUPAJ	5	21	16	13	7	1	2	4	69

Tabela 43. Zagotavljanje IKT infrastrukture v specialnih knjižnicah

Ali knjižnica zagotavlja ustrezno opremo (strežnik, programska oprema za oddaljen dostop) za uporabo njenih informacijskih virov in storitev na daljavo? (Q20)									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	4	13	8	11	3	1	1	3	44
NE	1	7	6	2	2	0	1	1	20
drugo	0	1	1	0	2	0	0	0	4
SKUPAJ	5	21	15	13	7	1	2	4	68

Tabela 44. Vzdrževanje prostorov in opreme specialnih knjižnic

Ali so prostori knjižnice in njena oprema ustrezno vzdrževani? (Q21)									
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene knjižnice	druge knjižnice	SKUPAJ
DA	4	20	11	10	3	1	1	3	53
NE	0	1	5	2	1	0	1	0	10
drugo	1	0	0	1	3	0	0	1	6
SKUPAJ	5	21	16	13	7	1	2	4	69

Slika 27. Neto uporabna površina specialnih knjižnic (Vir: Statistični, 2016)

Na podlagi pridobljenih odgovorov na anketni vprašalnik predvidevamo, da ima večina specialnih knjižnic svoj prostor v matični organizaciji, ki je vključena v IKT infrastrukturo matične organizacije. Zato je ta tudi ustrezno vzdrževana. Ustanovitelji specialnih knjižnic v večini primerov niso predvideli potrebe za širitev prostorov zaradi prirasta knjižnične zbirke.

5 | REZULTATI ANKETE ZA VODILNE DELAVCE MATIČNIH ORGANIZACIJ

Kot je bilo že navedeno v tretjem poglavju tega dokumenta, so se vodilni delavci matičnih organizacij specialnih knjižnic zelo slabo odzvali na anketo. Vprašalnik je dosegljiv v **Prilogi 2**. Od 114 specialnih knjižnic smo dobili le 13 odgovorov, od katerih je bil eden nepopoln. Zato ni mogoče generalizirati rezultatov na vse vodilne delavce matičnih organizacij specialnih knjižnic. Lahko pa ugotovimo, kako razmišljajo nekateri vodilni delavci matičnih organizacij.

Vodilni, ki so se odzvali na našo anketo, prihajajo iz manjših matičnih organizacij s 30-60 zaposlenimi, z izjemo dveh (100 in 1017 zaposlenih). Osem matičnih organizacij so javni zavodi s področja kulture (5), zdravstva (2) in znanosti (1). Dve matični organizaciji sta raziskovalna inštituta, ena zasebni zavod in ena vladna specialna knjižnica.

Večina odgovorov je pozitivna v odnosu do specialne knjižnice, kar kaže na dobro sodelovanje vodje specialne knjižnice z vodstvom matične organizacije. Verjetno je to tudi razlog, da smo dobili odgovore na anketni vprašalnik. Dva anketirana vodilna delavca pa sta zelo kritična do specialne knjižnice. Njuni odgovori so dragocena informacija o izzivih, s katerimi se morajo soočiti specialni knjižničarji.

Anketa je obravnavala naslednja področja:

- Informacijske potrebe vodstva matične organizacije
- Pomen knjižnice v matični organizaciji
- Usklajenost poslanstva in ciljev knjižnice s poslanstvom in cilji matične organizacije
- Financiranje specialne knjižnice
- Zaposlovanje v specialni knjižnici
- Razvoj kadrov v specialni knjižnici
- Uporaba specialne knjižnice s strani vodstva matične organizacije
- Ocena delovanja knjižnice

5.1 INFORMACIJSKE POTREBE VODSTVA MATIČNE ORGANIZACIJE

Vsem 13 vodilnim delavcem matičnih organizacij specialnih knjižnic se zdi, da je dostop do informacij v organizaciji enostaven. Vsi se zavedajo, da so notranje in zunanje informacije bistvenega pomena za delovanje in uspešnost organizacije. Med temi sta dva, ki dajeta velik pomen tudi zunanjim plačljivim informacijam za svoje delovanje, med te so uvrstili nakup strokovne literature, bibliografske podatkovne zbirke, knjige, pravne informacijske sisteme, arhivsko in drugo gradivo, za katero je treba plačati za avtorske pravice.

5.2 POMEN SPECIALNE KNJIŽNICE V MATIČNI ORGANIZACIJI

Večina (10) vodilnih delavcev matičnih orgaizacij, ki so odgovorili na anketo, meni, da je specialna knjižnica (oz. informacijska služba/center) dobro seznanjena s cilji in prioriteta matične organizacije. Ravno toliko anketiranih vodilnih delavcev meni, da knjižnica nudi zadostno podporo delovanju matične organizacije. Med ostalimi tremi je eden mnenja, da knjižnica delno nudi zadostno podporo, drugi, da jo sploh ne nudi, tretji pa ne ve.

Pri tistem vodilnem delavcu matične organizacije, ki meni, da knjižnica ne nudi zadostne podpore, je za knjižnico zadolžen delavec iz organizacije, ki izvaja druga dela in naloge. Ta isti vodilni delavec je izjavil, da za uspeh in razvoj matične organizacije ne potrebujejo knjižnice. Vodilni delavec matične organizacije, ki je odgovoril, da knjižnica nudi delno podporo delovanju organizacije, ne ve, ali bi organizacija lahko bila uspešna brez knjižnice in načeloma na letnem ocenjevanju uspešnosti delavca knjižničarja ocenjuje kot manj uspešnega od ostalih zaposlenih.

Niso vsi anketirani vodilni delavci mnenja, da knjižnica z informacijsko podporo posredno prispeva k razvoju organizacije, uresničevanju njenih strateških ciljev in odločanju vodstva organizacije (**Tabela 45**).

Tabela 45. Prispevek specialnih knjižnic k razvoju organizacije

	Ali menite, da knjižnica posredno z informacijsko podporo prispeva k:								SKUPAJ
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene organizacije	druge knjižnice	
razvoju organizacije	0	3	0	2	2	0	0	0	7
sprejemanju boljših odločitev vodilnih delavcev	0	2	0	0	0	0	0	0	2
uresničevanju strateških ciljev organizacije	0	2	1	1	1	0	0	0	5
boljšim izidom poslovanja organizacije	0	1	0	1	0	0	0	0	2
drugo	0	0	0	1	0	0	0	0	1
SKUPAJ	0	3	1	3	2	0	0	0	9

Na vprašanje, ali bi matična organizacija lahko bila uspešna tudi brez knjižnice, je 7 anketiranih vodilnih delavcev matičnih organizacij menilo, da ne. Pri ostalih 6 smo dobili različne odgovore, in sicer: da; ne vem; da, a je knjižnica pomembna; ni jasno, v kakšnem smislu je mišljena knjižnica, zagotovo je nujno potreben dostop do strokovne literature in obdelava določenih podatkov; bi bila, vendar ne tako.

Zanimalo nas je, kako vodstvo matične organizacije sodeluje z vodjo knjižnice. V šestih primerih je vodja knjižnice član kolegija vodstva, je aktivno vključen v snovanje planov, vizije organizacije, svetuje glede informacijske politike in dostopa do informacijskih virov in je obveščen o delovanju organizacije, čemur prilagaja informacijsko podporo. Le v štirih primerih vodja knjižnice sodeluje pri reševanju informacijskih potreb organizacije, v petih primerih vodja knjižnice sodeluje pri ostalih

dejavnosti organizacije, v treh primerih opravlja tudi administrativna dela, v enem primeru pa je vključen v delo z javnostmi (PR).

5.3 USKLAJENOST POSLANSTVA IN CILJEV SPECIALNIH KNJIŽNIC S POSLANSTVOM IN CILJI MATIČNE ORGANIZACIJE

Vsi vprašani menijo, da so poslanstvo in cilji knjižnice usklajeni s poslanstvom in cilji celotne organizacije. V desetih primerih so poslanstvo in cilji knjižnice vključeni v strateške in letne načrte matične organizacije, v enem primeru delno.

5.4 FINANCIRANJE SPECIALNIH KNJIŽNIC

V večini primerov (9) se financiranje specialne knjižnice izvaja v okviru skupnega načrta organizacije. V šestih primerih smo dobili odgovor, da se finančna sredstva določajo na osnovi načrta delovanja knjižnice in v treh primerih je navedeno, da knjižnica nima vpliva na odločanje o finančnih sredstvih. Zelo malo knjižnic (2) pridobiva sredstva na osnovi pavšalnega izračuna glede na proračun organizacije. (Tabela 46)

Tabela 46. Financiranje specialnih knjižnic

	Kako so določena finančna sredstva za delovanje knjižnice?								
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene organizacije	druge knjižnice	SKUPAJ
Na podlagi zakonskih določil in uredb	0	2	1	0	1	0	0	0	4
Na osnovi načrta delovanja knjižnice	0	2	1	1	2	0	0	0	6
V okviru skupnega načrta organizacije	0	4	0	2	2	0	0	0	8
Izračunajo se pavšalno na podlagi proračuna organizacije	0	2	0	0	0	0	0	0	2
Knjižnica nima vpliva na odločanje o finančnih sredstvih	0	0	0	2	0	0	0	1	3
drugo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKUPAJ	0	5	1	3	2	0	0	1	12

5.5 ZAPOSLOVANJE V SPECIALNI KNJIŽNICI

Zanimalo nas je, kako vodilni v matičnih organizacijah izbirajo delavce za knjižnico. V šestih primerih so navedli, da z zunanjimi kadrovskimi razpisi, v dveh z internimi razpisi, v treh pa, da zadolžijo delavca organizacije, da dodatno skrbi za knjižnico. Glavni kriteriji za izbor knjižničnih delavcev so naštetih v Tabeli 47.

Tabela 47. Kadrovska politika v specialnih knjižnicah

	Kako izbirate knjižnične delavce?								SKUPAJ
	gospodarstvo	kultura	javna uprava	znanost in tehnologija	zdravstvo	društva	samostanske in druge cerkvene organizacije	druge knjižnice	
Z zunanjimi kadrovskimi razpisi	0	2	0	2	1	0	0	0	5
Z internimi razpisi z obsežnim selekcijskim postopkom	0	1	0	0	1	0	0	0	2
Zadolžite delavca organizacije, da dodatno skrbi za knjižnico	0	0	1	1	0	0	0	1	3
drugo	0	2	0	0	0	0	0	0	2
SKUPAJ	0	5	1	3	2	0	0	1	12

Ker je bilo možnih več odgovorov, so štirje vodilnih delavcev, poleg strokovnega izpita iz bibliotekarstva ali formalne izobrazbe s področja bibliotekarstva in informacijske znanosti, označili tudi izkušnje s področja delovanja matične organizacije oziroma diploma s področja delovanja matične organizacije. Dva sta menila, da zadostuje le diploma s področja delovanja matične organizacije. Ostalih sedem pa je navedlo, da morajo specialni knjižničarji imeti le strokovni izpit oz. formalno izobrazbo iz bibliotekarstva in informacijske znanosti. Pri nekaterih je bila navedena tudi potreba po splošnih uporabnih znanjih, kot so znanje jezikov, programiranje in podobno.

Odgovori na anketni vprašalnik za vodilne delavce matičnih organizacij kažejo na to, da v sedmih anketiranih specialnih knjižnicah v zadnjih petih letih ni bilo kadrovskih sprememb. V petih je prišlo do dveh upokojitev, do nadomeščanja delavca, nove zaposlitve in menjave zaposlenih z zaposlitvijo za polovični delovni čas.

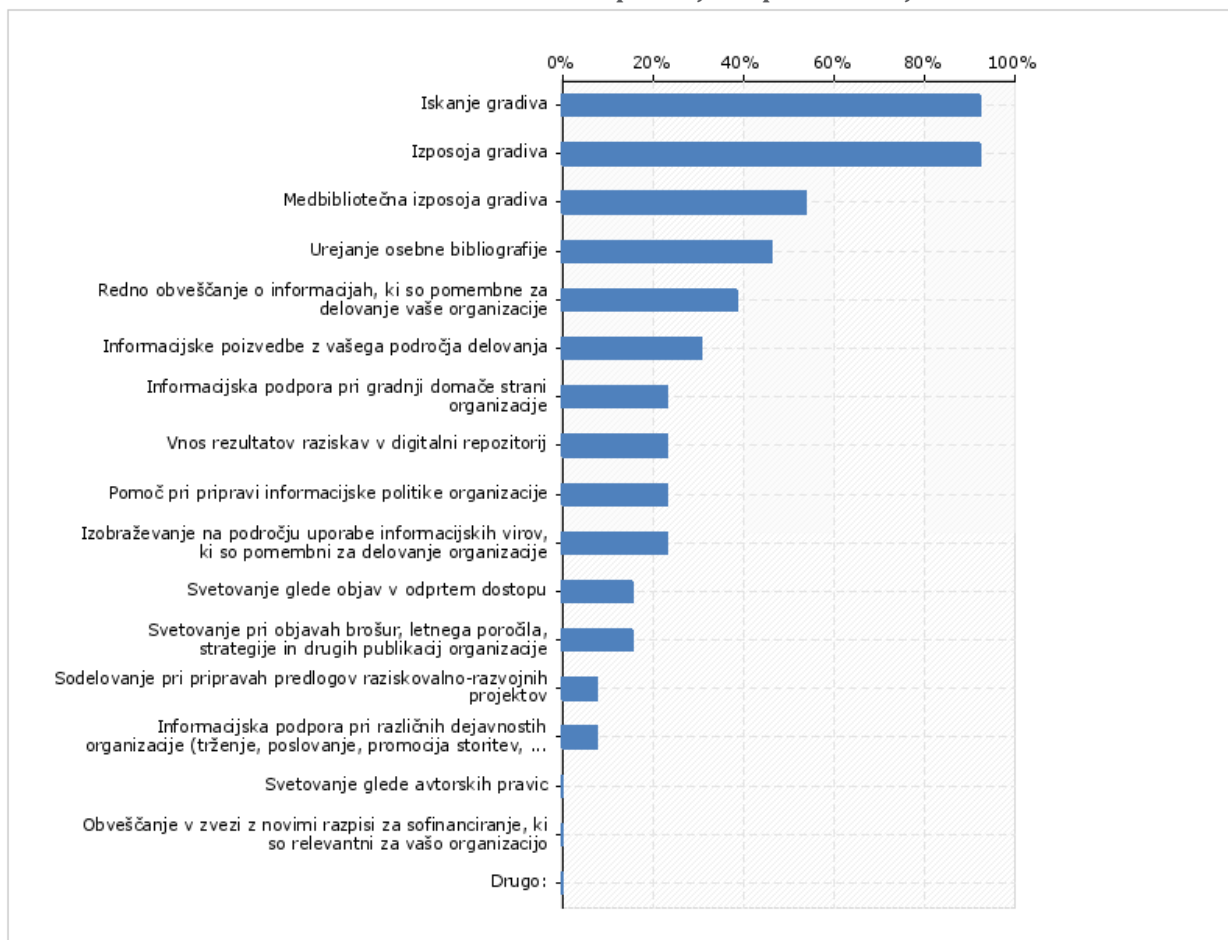
5.6 RAZVOJ KADROV V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

Večina (11) anketiranih vodilnih delavcev pričakuje, da se bodo zaposleni v knjižnici izobraževali tudi na drugih področjih, ne le v knjižničarstvu. V enem primeru je bilo navedeno, da potrebujejo specialista za delo v specialni knjižnici in zato ne pričakujejo, da se bo ta izobraževal na drugih področjih.

5.7 UPORABA SPECIALNIH KNJIŽNIC S STRANI VODSTVA MATIČNE ORGANIZACIJE

Na **Sliki 28** so prikazani odgovori na vprašanje, za katere namene vodstvo matične organizacije uporablja knjižnico. Na podlagi teh odgovorov ugotavljamo, da je večina seznanjena z osnovnimi knjižničnimi storitvami, kot so referenčna dejavnost, izposoja, selektivna diseminacija informacij, bibliografska dejavnost in podobno. Malokdo ali nihče ne vidi specialnega knjižničarja kot informacijskega strokovnjaka, ki obvlada širše področje informacij in ki lahko veliko več prispeva k strategiji in razvoju organizacije.

Za katere namene vi osebno uporabljate specialno knjižnico?

Slika 28. Uporaba specialnih knjižnic s strani vodstva matične organizacije

5.8 EVALVACIJA DELOVANJA SPECIALNIH KNJIŽNIC

Na letnem ocenjevanju uspešnosti delavca večina anketiranih vodilnih ocenjuje knjižničarje enako kot ostale sodelavce. Le v dveh primerih vodilna delavca menita, da sta knjižničarja manj uspešna od ostalih zaposlenih, v enem primeru pa nasprotno.

Mnenja o knjižnici so različna. V dveh primerih se zavedajo, da je knjižnica nujno potrebna za izvajanje osnovne dejavnosti matične organizacije. V petih primerih so ocenili, da knjižnica deluje dobro, v dveh primerih, da deluje zelo dobro, v enem, da »solidno dela glede na dane kadrovske in finančne pogoje«.

6 | RAZPRAVA

Raziskava je pokazala, da ni ustreznih formalnih delitev specialnih knjižnic, ki bi omogočile primerjalno analizo. Statistični viri in drugi formalni sezname specialnih knjižnic vsebujejo različne kategorizacije, ki povzročajo delno prekrivanje podatkov. Pri nekaterih specialnih knjižnicah, npr. pri specialnih knjižnicah s področja gospodarstva in zdravstva, je vzorec, ki smo ga upoštevali, premajhen za kakršno koli generalizacijo podatkov. Vsaka specialna knjižnica, glede na področje, ki ga pokriva, ima določene specifične lastnosti, ki nam preprečujejo, da bi vse specialne knjižnice obravnavali enako.

Pri anketah pogrešamo odgovore direktorjev oziroma višjega vodstva matičnih organizacij, ki bi nam predstavili dejanska stališča o tem, kaj pričakujejo od specialne knjižnice. Tako bi nam bilo lažje razumljivo, zakaj nekatere specialne knjižnice niso uspešne pri pridobivanju večje podpore v svojih matičnih organizacijah.

Večina anketiranih specialnih knjižnic ima v svojih internih aktih opredeljeno **vizijo in poslanstvo**, ki sta usklajena s strategijo matične organizacije in sta poznana zaposlenim v knjižnici oziroma v matični organizaciji, nista pa javno objavljena. Zaskrbljujoče je dejstvo, da sta v večini knjižnic vizija in poslanstvo knjižnice bolj jasna zaposlenim v matični organizaciji kot pa samim zaposlenim v knjižnici. V teh primerih lahko le sklepamo, da specialni knjižničarji ne sodelujejo pri oblikovanju vizije in poslanstva knjižnice oziroma nimajo vpliva na politiko matične organizacije.

Knjižnice s področja kulture, ki so jih ustanovile občine, so bolj odvisne od trenutne občinske politike kot tiste knjižnice, ki so del zavodov, ki jih je ustanovilo Ministrstvo za kulturo. Vizija, poslanstvo in strateški načrt bi morali biti za vse knjižnice, ne glede na ustanovitelja, čim bolj jasno opredeljeni in javno objavljeni, predvsem pa s spremembami, kadar je to res potrebno, nikakor pa ne ob vsaki menjavi občinske oz. državne politike. Letni načrt in letno poročilo pa bi morala biti izkaz vsake knjižnice.

Pri večini specialnih knjižnic so **zastavljeni cilji** realni, niso pa pri vseh jasno zastavljeni ali merljivi. V večini primerov vodja knjižnice ne sodeluje pri pripravi strategije matične organizacije, delovanje knjižnice pa je kljub temu v strategiji opredeljeno. Zato so razumljivi odgovori dobre petine anketiranih vodij specialnih knjižnic, da jim strateški cilji matične organizacije niso razumljivi.

Vodje specialnih knjižnic bi morali biti pri strateških načrtovanjih v matičnih organizacijah večkrat prisotni, saj so prav knjižnice in specialni knjižničarji s svojim znanjem nepogrešljivi v vseh delovnih procesih zaposlenih matične organizacije. Posebej želimo poudariti, da bi morali biti vodje specialnih knjižnic s področja kulture, ki bi zaradi svojega odgovornega položaja in poznavanja ter sodelovanja pri vseh segmentih dela v zavodih, vključeni v strateške odločitve in načrtovanje.

Priporočila in standardi bi morali podati kazalec, na kakšen način lahko knjižnica sodeluje pri strateškem načrtovanju matične organizacije in kje ter na kakšen način naj bo knjižnica v njej umeščena.

Položaj specialne knjižnice v matični organizaciji je formalno dober, saj je večina anketiranih vodij specialnih knjižnic neposredno podrejena najvišjemu vodstvu matične organizacije in tretjina jih je članov kolegijev vodstva. Ta položaj bi morali specialni knjižničarji za izboljšanje svojega statusa v

organizaciji bolj izkoristiti. Tesnejše sodelovanje vodij knjižnic z vodstvom matične organizacije, njihova prisotnost na strokovnih kolegijih in spremljanje politike in strategije podjetja lahko pozitivno vplivajo na razvoj matične organizacije in omogočajo specialni knjižničarji, da uresniči svoje poslanstvo. Aktivna vloga polovice anketiranih vodij specialnih knjižničarjev pri nudenju informacijske podpore matični organizaciji ni učinkovita, če njihov nadrejeni ne razume dela in namena specialne knjižnice. Tako polovica anketiranih vodij specialnih knjižnic meni, da njihovemu vodstvu niso jasna pričakovanja glede samega delovanja knjižnice. Iz tega izhajajo vse nadaljnje težave, vključno z njihovim financiranjem.

Na vprašanje »Ali način upravljanja matične organizacije spodbudno vpliva na delovanje knjižnice ter na učinkovito izrabo njenih informacijskih virov in storitev?« je le več kot polovica anketiranih vodij specialnih knjižnic (41) odgovorila z DA. Četrtnina meni, da ne, slaba četrtnina pa da delno. Odgovori so odraz trenutnega stanja v specialnih knjižnicah, saj je očitno zelo pomembno, kdo in kako vodi matično organizacijo in kako razume vlogo knjižnice oziroma knjižničarja v njej. To še bolj potrjuje nujnost sodelovanja vodje knjižnice v strateških, dolgoročnih in letnih načrtovanjih v matičnih zavodih.

Vsekakor bo treba okrepiti vlogo vodje knjižnice znotraj matične institucije: formalno, vsebinsko, kadrovsko in tudi finančno. V prihodnjih priporočilih oziroma kazalcih bo specialnim knjižničarjem treba zagotoviti temeljne pogoje za normalno delo, ki bodo podkrepili z ustreznimi standardi na ključnih področjih: 1. na področju formalnega sodelovanja pri strateških odločitvah matične organizacije, prisotnosti na kolegijih in pravočasno informiranje, možnost sodelovanja pri znanstvenoraziskovalnem delu v organizaciji, itn. ; 2. zagotoviti bo treba standard za primerno kadrovsko zasedbo knjižnice in možnost permanentnega izobraževanja (ne samo COBISS), spodbujanje kreativnosti in drugih aktivnosti v korist knjižnice in širše matične institucije; 3. zagotoviti bo treba natančno metodologijo za evalvacijo dela, vplivov in učinkov na okolje, finančnih učinkov knjižnice itn. in voditi statistiko glede navedenega; 4. zagotoviti bo treba zadostna in predvsem redna finančna sredstva za nakup strokovne literature in drugega gradiva za knjižnično zbirko posamezne specialne knjižnice.

Izvajanje redne **evalvacije lastne dejavnosti** je zelo pomembno orodje za ugotavljanje končnih učinkov oz. vplivov svojega delovanja ter osnova za nadaljnje načrtovanje. Evalvacija dejavnosti je vodstvena tehnika, ki bi jo morale izvajati vse knjižnice. Rezultati evalvacije so lahko tudi dober argument za dodatno podporo in/ali sofinanciranje v matični organizaciji.

Kljub temu da je knjižnična dejavnost neprofitna in so njeni učinki dolgoročni, bi specialni knjižničarji morali obvladati trženjske tehnike, ki bi jim omogočile pridobivanje uporabnikov in njihove podpore. Specialna knjižnica je najpomembnejša informacijska enota v matični organizaciji in bi morala biti odlično seznanjena z informacijskimi potrebami svojih uporabnikov ter kot nekakšna informacijska avantgarda predvideti učinkovito uporabo informacijskih virov na področju matične organizacije z vzporednim informacijskim opismenjevanjem. Tu bi morali upoštevati Charlesa Darwina, ki pravi, da »Ne preživijo najmočnejši ali najpametnejši, ampak tisti, ki se najbolj prilagajajo spremembam.« (cit. v Musek Lešnik, 2003, str. 38).

Evalvacije svojega delovanja specialni knjižničarji ne izvajajo. Prav tako ne vrednotijo svojega finančnega prispevka matični organizaciji. Čeprav so nekateri vodje specialnih knjižnic izjavili, da vrednotijo vpliv na okolje, verjetno razumevanje tega vpliva in postopka evalvacije ni zadostno, saj so prav te knjižnice izjavile, da ne izvajajo evalvacije delovanja in ocene finančnega prispevka matični

organizaciji. Odgovori na anketni vprašalnik prikazujejo, da vodje specialnih knjižnic, ki redno poročajo o statistikah delovanja, ne razmišljajo o kakršni koli evalvaciji svojega dela. Morda bi bilo treba na tem področju oziroma za oceno finančnega prispevka knjižnice matični organizaciji, ki bi bila sprejemljiva za večino specialnih knjižnic, uvesti metodologijo za evalvacijo delovanja in meritve vpliva in učinkov na okolje

Financiranje specialnih knjižnic je podrejeno skupnemu proračunu matične organizacije in razumevanju vodstva pomena dejavnosti specialne knjižnice. V večini primerov vodje specialnih knjižnic ne odločajo o porabi proračunskih sredstev knjižnice. Ta so večinoma omejena na stroške za plače knjižničnih delavcev in materialne stroške knjižnice, kamor spada tudi nabava strokovne literature. Posebej na področju kulture je situacija iz leta v leto vse bolj kritična, saj je iz odgovorov možno razbrati njihovo finančno podhranjenost v sami višini sredstev za osnovno delovanje knjižnic. Težava je, da vse več knjižnic ne dobiva dovolj sredstev za permanentno in vseživljenjsko izobraževanje, zato se specialni knjižničarji večinoma udeležujejo brezplačnih strokovnih srečanj.

Vodjem specialnih knjižnic je potrebno zagotoviti večjo avtonomnost pri razpolaganju s proračunskimi sredstvi knjižnici in stabilno financiranje s strani matične organizacije. Vodja specialne knjižnice velikokrat ni seznanjen s podrobnostmi, kako se v matični organizaciji razporejajo finančna sredstva za nakup strokovne literature. Namen in višina sredstev za nakup strokovne literature morata biti jasna že pri nakazilu sredstev matični organizaciji s strani ustanovitelja, specialna knjižnica pa mora v letnem poročilu podati vsa ustrezna dokazila o porabi namenskih sredstev.

Odgovori na anketni vprašalnik za vodje specialnih knjižnic so pokazali, da ima večina specialnih knjižnic le enega ali manj kot enega zaposlenega delavca. S takšno kadrovsko podhranjenostjo je nemogoče normalno izvajati informacijsko in knjižnično dejavnost. Posebej naj izpostavimo specialne knjižnice s področja kulture, ki že dlje časa delujejo v neprimernih kadrovskih razmerah. To sporočajo tudi odgovori anketirancev in stanje je res alarmantno. Specialne knjižnice s področja kulture imajo precej velike, predvsem pa dragocene in unikatne knjižnične zbirke (velika odgovornost pravičnega hranjenja!) in tudi veliko uporabnikov (notranjih in zunanjih). Obstajajo primeri, ko je v posamezni specialni knjižnici s področja kulture zaposlen le en knjižničar, ki skrbi za zbirko s 70.000 enotami, sam izvaja vse naloge, ki mu jih nalaga zakonodaja (javna služba ...) in vodstvo matične organizacije, katalogizira za vzajemni katalog COBIB (večinoma kreirane zapise), vodi izmenjavo publikacij, zadovoljuje informacijske potrebe uporabnikov, sodeluje v matični organizaciji pri projektih, vodi knjižnico, po možnosti še muzejsko trgovino in še kaj. Akutna preobremenjenost knjižničarjev in kadrovska podhranjenost v specialnih knjižnicah s področja kulture pa ima za posledico tudi številne druge negativne učinke, to je, da knjižnice krajšajo obratovalni čas, namenjen uporabnikom, da se knjižničarji ne morejo v zadostni meri posvetiti uporabnikom, ki imajo upravičeno zelo visoka pričakovanja po strokovnem servisu, zaposleni se ne morejo udeleževati prepotrebni izobraževanj, delovati v raziskovalnih procesih, ki se sicer odvijajo v njihovih institucijah, izdelovati bibliografij zaposlenih, aktivno sodelovati v strokovnih združenjih itn. Tudi skromno število vodij knjižnic, ki imajo možnost sodelovati pri odločanju o kadrovskega načrtu knjižnice, pove, kako odgovorno direktorji organizacij in zavodov smatrajo kadrovske problematiko knjižnic oziroma, da takih načrtov sploh ni, saj je zaposlovanje v kulturi v zadnjih dvajsetih letih tako rekoč obstalo.

Ocena prioritetnih lastnosti specialnega knjižničarja v odgovorih na anketni vprašalnik vodij specialnih knjižnic je pokazala, da specialni knjižničarji dajejo večji poudarek strokovnim lastnostim in knjižničnim opravilom kot pa lastnostim, ki so pomembne za vodenje in interakcijo z vodstvom

matične organizacije. Specialne knjižničarje lahko dojemamo kot vsestranske strokovnjake, saj obvladajo tako strokovno področje bibliotekarstva in informacijske znanosti kot tudi področje matične organizacije. Čeprav bi se morali nenehno izobraževati na obeh strokovnih področjih, dajejo prednost bibliotekarstvu in informacijski znanosti. Ker pa so večinoma sami v knjižnici, morajo obvladati tudi različne veščine, med katerimi sta nepogrešljivi večopravnost in visoka stopnja prilagodljivosti. Vendar pa pri vsem tem zanemarjajo vodilne veščine, ki so pomembne za sodelovanje z višjo ravnijsko vodstva oziroma so pomembne za komunikacijo in strateško načrtovanje na najvišji ravni.

Zato menimo, da bi morali v priporočilih in standardih za specialne knjižnice dati poseben poudarek na oblikovanje profila specialnega knjižničarja, ki bi zajel kombinacijo strokovnih in menedžerskih znanj ter bi mu omogočal razvoj v informacijskega strokovnjaka. Njihova prihodnost je v stalnem strokovnem izpopolnjevanju na področju knjižničarske stroke in vseživljenjskem izobraževanju na področju delovanja matične organizacije. To poudarja tudi etični kodeks knjižničarjev, saj s tem prispevamo k napredku v stroki.

Pomembni del strokovnega izpopolnjevanja v knjižnici je tudi spremljanje in seznanjanje z novostmi na področju razvoja informacijskih virov, nosilcev, novih tehnologij, novega načina dela kot tudi spremljanje trendov v svetu in dela kolegov v tujini.

Pri vseživljenjskem učenju pa so to znanja s področja menedžmenta, za upravljanje na delovnem mestu in kompetence s področja osebnostnih znanj ter usposabljanje na področju razvoja socialnih veščin oziroma komuniciranja. Z vsemi temi znanji specialni knjižničar prispeva k osebni rasti in učenju za spremembe. Matična organizacija pa je tista, ki skrbi za vzdrževanje in ohranjanje teh znanj.

Skozi takšen proces izobraževanja si specialni knjižničar utrjuje odnos in delovno mesto v matični organizaciji, ki se odraža, da je knjižnica:

- prostor socialne interakcije, kjer lahko zaposleni na eni strani dejavno sodelujejo in med seboj izmenjujejo strokovna znanja ter ideje (interdisciplinarno sodelovanje) in na drugi strani knjižničarjev referenčni pogovor o informacijskih potrebah uporabnikov,
- prostor, ki se povezuje z zunanjimi institucijami in specialnimi knjižnicami na svojem področju.

Takšna vloga knjižnice v matični organizaciji specialnemu knjižničarju omogoča, da lahko spremlja organizacijsko klimo ter kulturo zaposlenih – opazovanje določnega vzorca vedenja zaposlenih v medsebojni interakciji, opazovanje delovnih skupin (kakšen način dela imajo), principi, ki jih skupina želi doseči.

Vse to so informacije, ki mu pomagajo pri oblikovanju knjižnične zbirke, nakupu knjig, baz podatkov, potreb po gradnji novih podatkovnih zbirk itd.

S tem si specialni knjižničar zagotovi trdno in pomembno vlogo znotraj matične organizacije in oblikuje vrednote, ki so:

- Odnos do gradiva in informacij (dostopnost, enakopravnost, zasebnost),
- odnos do sodelavcev (komunikacija, sodelovanje, vedenje),
- odnos do uporabnikov (enakopravnost do vseh, varstvo osebnih podatkov – etični kodeks za knjižničarje),
- odnos do poklica (ustvarjanje ugleda poklica, spoštljiv odnos, integriteta posameznikov, promocija v družbi). (Oven M., 2005)

Poleg omenjenega ne smemo zanemariti potrebe po vseživljenjskem izobraževanju na področju organizacije, kjer specialni knjižničar dela. Knjižničar mora biti vključen v interna izobraževanja matične organizacije. Tako lahko ohranja stik z njo, se informira, v katero smer mora graditi svojo knjižnično zbirko, spoznava informacijske potrebe sodelavcev in pri katerih projektih matična organizacija sodeluje.

Prostor ima raznolik pomen, ki je odvisen od področja dejavnosti specialnih knjižnic. Pri specialnih knjižnicah s področja tehničnih in naravoslovnih znanosti je primarnega pomena strokovna in znanstvena literatura, dosegljiva na daljavo, in zato prostor izgublja pomen. Na področju kulture, družboslovja in humanističnih znanosti je povsem nasprotna situacija, saj te specialne knjižnice pridobivajo in hranijo večinoma gradivo v tradicionalni obliki, torej gradivo, ki potrebuje prostor, primerne pogoje za hranjenje in tudi ustrezno prostorsko načrtovanje za morebitno povečevanje knjižnične zbirke.

Ko govorimo o prostorih, velikokrat pozabimo tudi na delavce v knjižnici, ki večinoma delujejo v slabih pogojih (v temnih, neustreznih prostorih). Tudi za ohranjanje gradiva so potrebni specifični pogoji (temperatura, vlaga, svetloba), ki jih malokatera specialna knjižnica lahko izpolni.

Specialni knjižničarji izvajajo osnovne **informacijske in dokumentacijske storitve**. Razvoj informacijske tehnologije je po eni strani obogatil knjižnične storitve (nudenje oddaljenega dostopa do virov, oddaja del v digitalne repozitorije, organizacija spletne strani, digitalizacija itd.), po drugi strani pa postavil dodatne zahteve po obvladovanju znanj in veščin. S kakovostnimi informacijskimi storitvami za uporabnike bi si specialna knjižnica oziroma informacijski strokovnjak, zaposleni v specialni knjižnici, zagotovili večji vpliv v matični organizaciji. Če npr. raziskovalci v matični organizaciji potrebujejo oddaljeni dostop do konzorcijsko nabavljenih elektronskih virov, bi morala specialna knjižnica imeti in urejati nadzor nad uporabo licenčnih informacijskih virov (dodeljevanje privilegijev dostopa do elektronskih publikacij).

Specialni knjižničarji prevzemajo nove naloge, tudi tiste, ki ne sodijo v strokovno delo knjižnice. Za slednje porabijo 18 % svojega časa. S tem si skušajo zagotoviti obstanek znotraj matične organizacije. Vprašanje je, kako omejiti te dejavnosti, da ne bi ovirale kvalitetnega izvajanja primarnega strokovnega informacijskega dela v knjižnicah.

Veliko vodij specialnih knjižnic je navedlo, da sodelujejo pri ustvarjanju publikacij matične organizacije ter svetujejo pri objavah brošur, letnega poročila, strategije in drugih publikacij matične organizacije. To je poseben problem pri specialnih knjižnicah s področja kulture. Ker so zavodi s področja kulture v veliki meri muzeji in galerije, ti izdajajo razstavne kataloge in druge publikacije, ki jih je treba urediti, izdati in postproducirati. Ta dejavnost bi v normalnih okoliščinah zahtevala profesionalnega urednika, v slovenskih muzejih in galerijah pa se te naloge dodatno dodelijo že tako preobremenjenim knjižničarjem.

Iz celotne analize vprašalnikov lahko sklepamo, da bi priporočila in standardi za specialne knjižnice morali posvetiti večjo pozornost naslednjim kritičnim področjem:

- Statusu specialne knjižnice v matični organizaciji,
- evalvaciji dejavnosti specialnih knjižnic,
- razvoju kadrov, s posebnim poudarkom na razvoju sodobnega profila specialnega knjižničarja.

Zaradi raznolikosti knjižnic pa ne vidimo kakršne koli možnosti, da bi v strokovnih priporočilih za specialne knjižnice določili številčna merila. To bo naloga novega Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe. Priporočila in standardi naj bi usmerjali delo specialnih knjižničarjev in jih spodbujali k razvoju dejavnosti in strokovnemu razvoju.

7 | LITERATURA

7.1 CITIRANI VIRI

- *BibSist*. (2017). Ljubljana: NUK, Center za razvoj knjižnic. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: <https://bibsist.nuk.uni-lj.si/statistika/index.php>
- *Competencies for Special Collections Professionals*. (2017). Chicago: Association of College and Research Libraries. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: <http://www.ala.org/acrl/standards/comp4speccollect>
- Češnovar, N. (1998). Praktična uporaba standardov v specialnih knjižnicah, *Knjižnica*, 42(2-3).
- Češnovar, N. (2002). Razvoj specialnih knjižnic v Sloveniji, *Knjižnica*, 46(1-2).
- *Guidelines for Australian Special Libraries*. (2010). Canberra: Australian Library and Information Association. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: <https://www.alia.org.au/about-alia/policies-and-guidelines/alia-policies/guidelines-australian-special-libraries>
- *Information Industry Outlook 2016*. (2015). Burlingame (CA) ; London: Outsell. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: http://info.outsellinc.com/rs/422-MBV-091/images/Outsell_CEO_Topics_01oct2015_Info_Industry_Outlook_2016_Tipping_Point.pdf
- ISO 11620:2014 - Information and documentation -- Library performance indicators. Geneva: ISO. = SIST ISO 11620:2015 Informatika in dokumentacija - Kazalci uspešnosti knjižnic [angleški, slovenski; Objavljen: 01-mar-2015]. Ljubljana: SIST.
- ISO 16439:2014 - Information and documentation -- Methods and procedures for assessing the impact of libraries. Geneva: ISO. = SIST ISO 16439:2014 Informatika in dokumentacija - Metode in postopki za ocenjevanje vpliva knjižnic [angleški; Objavljen: 01-dec-2014 Preveden v slovenski jezik]. Ljubljana: SIST
- Johnson, V. (2017). Leveraging technical library expertise for big data management. *Journal of the Australian Library and Information Association*, 66(3), str. 271-286.
- Južnič, P. (2000). Ali so možna skupna merila in standardi za organizacijo in poslovanje specialnih knjižnic? V *Zbornik referatov za VIII. posvetovanje Sekcije za specialne knjižnice ZBDS*. Ljubljana : NUK.
- Jugoslovenski standardi za specijalne biblioteke. (1975). Beograd, *Bibliotekar*, 27.
- Kanič, I., Leder, Z., Ujčič, M., Vilar, P. in Vodeb, G. (2009). Bibliotekarski terminološki slovar. Ljubljana : Zveza bibliotekarskih društev Slovenije : Narodna in univerzitetna knjižnica. *Knjižnica*, 53 (3-4).
- Knjižnice v sistemu COBISS.SI. (2017). Maribor: IZUM. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: <https://plus.si.cobiss.net/opac7/libraries>
- Kodrič Dačić, E. (2017). *Knjižničarske novice*, 27(7/8), str. 28-29.
- Lešnik Musek, K. (2003). *Od poslanstva do vizije zavoda in neprofitne organizacije: kako razjasniti vrednote, opredeliti poslanstvo in ustvariti vizijo zavoda ali neprofitne organizacije za nove čase*. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.
- *Librarians: Future Guides to Big Data*. (2018). University of Southern California, USC Marshall School of Business. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: <https://librarysciencedegree.usc.edu/resources/articles-and-blogs/librarians-future-guides-to-big-data/>
- *Merila in standardi za organizacijo in delovanje specialnih knjižnic*. (2000). Ljubljana: Ministrstvo za znanost in tehnologijo.

- Morgan, A., Duffield, N. in Walkley Hall, L. (2017). Research data management support: sharing experiences. *Journal of the Australian Library and Information Association*, 66(3), str. 299-305.
- Murray, T.E. (2014). Applying Traditional Librarianship to New Roles for Special Librarians. *Journal of Library Administration*, 54(4), 327-336, DOI: 10.1080/01930826.2014.924321.
- Murray, T.E. (2016). The Forecast for Special Libraries. *Journal of Library Administration*, 56(2), 188-198, DOI: 10.1080/01930826.2014.1124699.
- *Openness, access and sharing - DEFF strategy 2016-2019*. (2016). København : Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: <https://www.deff.dk/publikationer/openness-access-and-sharing-deff-strategy-2016-2019/>
- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe. (2003). *Uradni list RS*, št. 73/03, 70/08 in 80/12.
- *Professional Ethics Guidelines*. (2010). Special Libraries Association. Pridobljeno 15. 11. 2017: <https://www.sla.org/about-sla/competencies/sla-professional-ethics-guidelines/>
- Raju, R., Adam, A., Johnson, G., Miller, C. in Pietersen, J. (ur.). (2015). *The quest for deeper meaning of research support*. Cape Town: University of Cape Town Libraries.
- Senica, Simona (2005). Stili mišljenja pri knjižničarjih v splošnih in specialnih knjižnicah v ljubljanski regiji. *Knjižnica*, 49(4), str. 77-98.
- Shore, E. in Shearer, K. (2015). Chapter Ten. Fostering Collaboration in the 21st Century Research Library. V Raju, R., [et al.] [Eds.], *The quest for deeper meaning of research support*. (str. 113-120). Cape Town: University of Cape Town Libraries.
- *Slovenske knjižnice v številkah. Specialne knjižnice*. Poročilo za leto 2016. (2017). Ljubljana: NUK. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: https://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/analize/publikacija_specialne2016.pdf
- *Slovenske knjižnice v številkah. Specialne knjižnice*. Poročilo za leto 2015. (2016). Ljubljana: NUK. Pridobljeno 16. 9. 2017 s spletne strani: https://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/analize/publikacija_specialne2015.pdf
- *Slovenske muzejske in galerijske knjižnice*. (2016). Ljubljana: Skupnost muzejev Slovenije. Pridobljeno 16. 9. 2017 s spletne strani: <http://www.sms-muzeji.si/ckfinder/userfiles/files/Muzejske%20in%20galerijske%20knjiznice.pdf>
- *Standards for Special Libraries in the Philippines*. (2016). (<https://drive.google.com/file/d/0Bw4bvMnzeid1NGRJR25wS0RvU0E/view>)
- Statistični podatki o knjižnicah: Specialne knjižnice (2016). *BibSist*. Ljubljana: NUK, Center za razvoj knjižnic. Pridobljeno 16. 9. 2017 s spletnih strani: <https://bibsist.nuk.uni-lj.si/statistika/index.php>; <https://cezar.nuk.uni-lj.si/statistika/index.php>
- *Strokovni standardi in priporočila za organizacijo, delovanje in evalvacijo visokošolskih (za obdobje 2012-2020)*. (2012). Ljubljana: Nacionalni svet za knjižnično dejavnost.
- Šlajpah, M. (1972). Standardi za specialne knjižnice, *Knjižnica*, 16(1/4), str. 38-52.
- Šlajpah, M. (1978). Uvod k jugoslovankim standardom za specialne knjižnice, *Knjižnica*, 22(3-4), str. 263-264.
- Šlajpah, M. (1990). Pomen standardov za specialne knjižnice za njihov razvoj. V III. *Posvetovanje Sekcije za specialne knjižnice ZBDS*. Ljubljana : CTK.
- Terminološki slovarček : karijerne orientacije 2011. (2011). Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.
- Tise, E., Raju, R. in Adam, A. (2015). Chapter One. From research support to research partners. V Raju, R., [et al.] [Eds.]. *The quest for deeper meaning of research support*. (str. 1-12). Cape Town: University of Cape Town Libraries.

- Tržan Herman, N. (1990). Uvod k slovenskim standardom za specialne knjižnice. V *Slovenski standardi za specialne knjižnice*. Ljubljana: CTK.
- Yu, F., Deuble, R. in Morgan, H. (2017). Designing research data management services based on the research lifecycle – a consultative leadership approach. *Journal of the Australian Library and Information Association*, 66(3), str. 287-298.
- Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1). (2001). *Uradni list RS*, št. 87.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona knjižničarstvu (ZKnj-1A). (2015). *Uradni list RS*, št. 92.
- Zakon za uravnoteženje javnih financ (ZUJF). (2012). *Uradni list RS*, št. 40 in 96.

7.2 UPORABLJENI VIRI

- *ACRL Code of Ethics for Special Collections Librarians*. (2003). Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: http://rbms.info/standards/code_of_ethics/
- *ACRL/RBMS Guidelines Regarding Security and Theft in Special Collections*. (2009). ACRL. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: http://www.ala.org/acrl/standards/security_theft
- *ACRL/SAA Joint Statement on Access to Research Materials in Archives and Special Collections Libraries*. (2009). ACRL. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: <http://www.ala.org/acrl/standards/jointstatement>
- Češnovar, N. (ur.). (2001). *Priročnik za izločanje in odpis knjižničnega gradiva*. Ljubljana: NUK.
- *Dani specialnih i visokoškolskih knjižnica* (13 ; 2013 ; Opatija) : konferenčni zbornik. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014.
- Dibling, D. W. (2007). Costing Library. V *Special Libraries Management Handbook : The Basics*. Columbia, South Carolina: CLIS 724. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: <http://faculty.libsci.sc.edu/bob/class/clis724/SpecialLibrariesHandbook/INDEX.htm>
- Dimovski, V., Penger, S. in Peterlin, J. (2009). *Avtentično vodenje v učeči se organizaciji*. Ljubljana: Planet GV.
- Dossett, J.C. (2004). Budgets and Financial Management in Special Libraries. V *Special Libraries Management Handbook : The Basics*. Columbia, South Carolina: CLIS 724. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: <http://faculty.libsci.sc.edu/bob/class/clis724/SpecialLibrariesHandbook/INDEX.htm>
- Durrance, J. C. in Fisher, K. E. (2005). *How libraries and librarians help: a guide to identifying user-centered outcomes*. Chicago: ALA
- *Etični kodeks slovenskih knjižničarjev*. (1995). ZBDS. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: http://www.zbds-zveza.si/sites/default/files/dokumenti/2012/eticni_kodeks.pdf
- Evans, G. E. (2000). *Developing information and library center collections*. Englewood: Libraries Unlimited.
- Grover, R. J., Greer, R. C. in Agada, J. (2010). *Assesing information needs: managing transformative library services*. Santa Barbara: Libraries Unlimited.
- *Guidelines: Competencies for Special Collections Professionals*. (2017). ACRL. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: <http://www.ala.org/acrl/standards/comp4specollect>
- *Guidelines for the Interlibrary Loan of Rare and Unique Materials*. (2012). ACRL. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: <http://www.ala.org/acrl/standards/rareguidelines>
- Faulkner-Brown, H (1997) Some thoughts on the design of major library buildings. V: *Intelligent library buildings : proceedings of the tenth seminar of the IFLA section on library buildings and equipment*. The Hague 1997. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: <http://archive.ifla.org/VII/s20/rep/intlib1.pdf>
- *First, Do No Harm : A Register of Standards, Codes of Practice, Guidelines Recommendations and Similar Works relating to Preservation and Conservation in Libraries and Archives*. (2005). Compiled

- by John McIlwaine. The Hague : IFLA 2005. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: <http://archive.ifla.org/VII/s19/pubs/first-do-no-harm.pdf>
- Majcen, M. (2009). *Management kompetenc : izdelava modela kompetenc ter njegova uporaba za razvoj kadrov in za vodenje zaposlenih k doseganju ciljev*. Ljubljana: GV založba.
 - Mayo, D. (2005). *Technology for results*. Chicago: ALA.
 - McCloskey, D.J. (2004). Communicating With Upper Level Management. V *Special Libraries Management Handbook : The Basics*. Columbia, South Carolina: CLIS 724. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: <http://faculty.libsci.sc.edu/bob/class/clis724/SpecialLibrariesHandbook/INDEX.htm>
 - Mumel, M. (2012). *Komuniciranje v poslovnem okolju*. Maribor: De Vesta.
 - Murray, T.E. (2013). What's So Special About Special Libraries? *Journal of Library Administration*, 53(4), 274-282, DOI: 10.1080/01930826.2013.865395.
 - Murray, T.E. (2013). How Much Is a Special Library Worth? Valuing and Communicating Information in an Organizational Context. *Journal of Library Administration*, 53(7-8), 462-471, DOI: 10.1080/01930826.2013.882200.
 - Murray, T.E. (2015). Collaboration and Competition in Special Libraries. *Journal of Library Administration*, 55(2), 142-152, DOI: 10.1080/01930826.2014.996440.
 - Nelson, S. (2003). *Creating policies for results: from chaos to clarity*. Chicago: ALA.
 - Nelson, S. (2008). *Strategic planning for results*. Chicago: ALA.
 - Nelson, S. (2009). *Implementing for results: your strategic plan in action*. Chicago: ALA.
 - Novljan, S., Potokar, R., Slokar, R. in Sannwald, W. (2001). *Načrtovanje gradnje in opreme knjižnic. Premišljeno načrtovanje knjižnične zgradbe*. Ljubljana: NUK.
 - Oven, M. in Zabukovec, V. (2005). Vseživljenjsko izobraževanje in specialne knjižnice. *Knjižnica*, 49(1/2), str. 217-230.
 - Poll, R. in Boekhorst, P. te (2007). *Measuring Quality. Performance Measurement in Libraries*. 2nd rev. Ed. München: K.G. Saur.
 - Poll, R. in Payne, P. (2006). Impact measures for libraries and information services. *Library Hi Tech*, 24(4), pp. 547-562.
 - Pušnik, Miro (2014). Kako izmjeriti vrijednost visokoškolskih i specijalnih knjižnica = How to measure the value of academic and special libraries. V *Knjižnice: kamo i kako dalje? : zbornik radova. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo*
 - Rahovsky-Šuligoj, T., Požarna varnost arhivskih depojev. V *Arhivski depoji v Sloveniji / [avtorice uvodnih besedil Jedert Vodopivec ... [et al.]. - Ljubljana : Arhiv Republike Slovenije, 2009. - ISBN 978-961-6638-11-1. - Str. 51-60.*
 - Rozman, R. in Kovač, J. (2012). *Management*. Ljubljana: GV založba.
 - Rubin, R. J. (2006). *Demonstrating results: using outcome measurement in your library*. Chicago: ALA.
 - Seer, G. (2000). Special library financial management: the essentials of library budgeting, *The Bottom Line*, 13(4), pp.186-193. Pridobljeno 15. 11. 2017 s spletne strani: <https://doi.org/10.1108/08880450010355922>
 - *Standardi za splošne knjižnice (2018-2018)*, predlog 28. 11. 2017) (2017). Ljubljana: Ministrstvo za kulturo RS, Nacionalni svet za knjižnično dejavnost.
 - Stueart, R. D. in Sullivan, M. (2010). *Developing library leaders: a how-to-do-it manual for coaching, team building and mentoring library staff*. New York: Neal-Schuman.
 - *Thinking outside the borders*. (2008). Urbana-Champaign: Mortenson Center for International Library Programs
 - Uredba o osnovnih storitvah knjižnic. *Uradni list RS*, št. 29/03.
 - Yap, J. M., Perez, M. J. V., Ayson, M. C. I. in Entico, G. J. E. (2015). *Special Library Administration, Standardization and Technological Integration*. Hershey (PA) : IGI Global.

PRILOGA 1

VPRAŠALNIK ZA VODJE SPECIALNIH KNJIŽNIC

Kratko ime ankete: VPRAŠALNIK ZA VODJE
SPECIALNIH KNJIŽNIC

Dolgo ime ankete: VPRAŠALNIK ZA VODJE
SPECIALNIH KNJIŽNIC

Število vprašanj: 42

Anketa je zaključena.

Aktivna od: 07.03.2017

Avtor: Alenka Kavčič-Čolić

Dne: 07.02.2017

Opis:

Aktivna do: 07.06.2017

Spreminjal: Alenka Kavčič-Čolić

Dne: 07.03.2017

Spoštovani!

Nacionalni svet za knjižnično dejavnost pri Ministrstvu za kulturo je v začetku leta 2016 imenoval Delovno skupino za področna strokovna priporočila za specialne knjižnice, ki se bo v letu 2017 posvetila pripravi novih strokovnih priporočil za specialne knjižnice. Izhodišče omenjenih priporočil bo analiza stanja specialnih knjižnic ter drugi viri, med ostalim tudi statistika Centra za razvoj knjižnic NUK in vaši odgovori na anketo, ki je pred vami. Podatki, pridobljeni z anketo, nam bodo pomagali pridobiti dodatne informacije glede profila slovenskega specialnega knjižničarja ter statusa specialnih knjižnic v matični organizaciji. Anketa je anonimna, vaši odgovori bodo uporabljeni le v raziskovalne namene. Prosim, da si vzamete nekaj minut časa in s klikom na naslednjo stran začnete z izpolnjevanjem ankete.

Q1 - Označite področje delovanja vaše knjižnice:

- gospodarstvo
- kultura
- javna uprava
- znanost in tehnologija
- zdravstvo
- društva
- samostanske in druge cerkvene knjižnice
- drugo:

Q2 - Vaša knjižnica ima:

Možnih je več odgovorov

- opredeljeno vizijo in poslanstvo
- letni načrt
- strateški načrt delovanja
- drugo:

IF (1) Q2 = [Q2a] (opredeljeno vizijo in poslanstvo)

Q3 - Ali sta vizija in poslanstvo knjižnice javno objavljena?

- DA
- NE

IF (1) Q2 = [Q2a] (opredeljeno vizijo in poslanstvo)

Q4 - Ali sta vizija in poslanstvo knjižnice opredeljena tako, da sta razumljiva:

Možnih je več odgovorov

- zaposlenim v knjižnici
- zaposlenim v matični organizaciji
- širši javnosti

IF (1) Q2 = [Q2a] (opredeljeno vizijo in poslanstvo)

Q5 - Ali sta vizija in poslanstvo knjižnice usklajena z vizijo ter poslanstvom matične organizacije?

- DA
- NE
- drugo:

Q6 - Ali so cilji knjižnice:

Možnih je več odgovorov

- jasno zastavljeni
- realni, tj. dosegljivi v zastavljenem časovnem obdobju
- merljivi
- drugo:

Q7 - Knjižnica v procese načrtovanja vključuje:

Možnih je več odgovorov

- zaposlene v knjižnici
- zaposlene v matični organizaciji
- uporabnike
- druge deležnike

Q8 - Ali je knjižnica vključena v procese načrtovanja (strateškega, letnega, itd.) v okviru matične organizacije?

- DA
- NE
- drugo:

Q9 - Prosimo, označite trditev, ki najbolje opredeljuje vašo knjižnico:

- naša knjižnica je center znanja matične organizacije
- naša knjižnica je informacijsko-dokumentacijska služba matične organizacije
- naša knjižnica je skladišče in arhiv publikacij, ki jih organizacija ne potrebuje oz. jih občasno potrebuje
- naša knjižnica je pomemben dejavnik pri oblikovanju informacijske politike matične organizacije

Q10 - Ali način upravljanja matične organizacije spodbudno vpliva na delovanje knjižnice ter na učinkovito izrabo njenih informacijskih virov in storitev?

- DA
- NE
- drugo:

Q11 - Ali je pravno-formalni status knjižnice opredeljen v dokumentih matične organizacije?

- DA
- NE
- drugo:

Q12 - Komu je v okviru matične organizacije odgovoren vodja knjižnice?

Q13 - Ali knjižnica izvaja načrtno in stalno evalvacijo svojega delovanja?

- DA
 NE
 drugo:

Q14 - Ali knjižnica ugotavlja končne rezultate oziroma vplive in učinke svojega delovanja na okolje?

- DA
 NE
 drugo:

Q15 - Ali ste kdaj skušali finančno ovrednotiti prispevek knjižnice vaši matični organizaciji?

- DA
 NE
 drugo:

Q16 - Prostorji knjižnice so dobro načrtovani, varni in dovolj veliki glede na potrebe:

Možnih je več odgovorov

- delovnega procesa knjižnice
 zaposlenih v knjižnici
 uporabnikov, zaposlenih v matični organizaciji
 uporabnikov, ki niso zaposleni v matični organizaciji

Q17 - Ali so v prostorih knjižničnih skladišč zagotovljeni ustrezni pogoji za varovanje in ohranjanje knjižničnega gradiva (okoljski pogoji, protipožarna varnost, oprema ipd.)?

- DA
 NE
 drugo:

Q18 - Ali so zagotovljeni pogoji za prostorsko širitev knjižničnih zbirk?

- DA
 NE
 drugo:

Q19 - Ali sta električno in telekomunikacijsko omrežje v prostorih knjižnice primerna za uporabo elektronskih informacijskih virov ter storitev knjižnice?

- DA
 NE
 drugo:

Q20 - Ali knjižnica zagotavlja ustrezno opremo (strežnik, programska oprema za oddaljen dostop) za uporabo njenih informacijskih virov in storitev na daljavo?

- DA
 NE
 drugo:

Q21 - Ali so prostori knjižnice in njena oprema ustrezno vzdrževani?

- DA
 NE
 drugo:

Q22 - Prosimo, navedite število zaposlenih v vaši knjižnici:

Q23 - Ali je število zaposlenih delavcev ustrezno za izpolnjevanje potreb uporabnikov po knjižničnih storitvah ter za nemoteno izvajanje knjižnične dejavnosti?

- DA
 NE
 drugo:

Q24 - Ali so zaposleni v knjižnici ustrezno usposobljeni za delo z informacijskimi viri in za posredovanje informacij v različnih oblikah?

- DA
 NE
 drugo:

Q25 - Ali vodja knjižnice sodeluje pri odločanju o kadrovskem načrtu knjižnice?

- DA
 NE
 drugo:

Q26 - Ali je zaposlenim v knjižnici omogočeno sodelovanje v strokovnem oz. raziskovalnem procesu in jim je priznan ustrezen status?

- DA
- NE
- drugo:

Q27 - Ali je zagotovljeno usposabljanje zaposlenih v knjižnici?

- DA
- NE
- drugo:

Q28 - Označite stopnjo pomembnosti osebnostnih lastnosti/sposobnosti, za katere menite, da so bistvenega pomena pri vašem delu v knjižnici: (1 = povsem nepomembno; 3 = niti pomembno, niti nepomembno; 5 = zelo pomembno)

	1	2	3	4	5
komunikativnost	☐	☐	☐	☐	☐
večopravnost	☐	☐	☐	☐	☐
strokovnost	☐	☐	☐	☐	☐
razgledanost	☐	☐	☐	☐	☐
kreativno razmišljanje	☐	☐	☐	☐	☐
sposobnost kritičnega razmišljanja	☐	☐	☐	☐	☐
sposobnost hitrega razmišljanja in sprejemanja	☐	☐	☐	☐	☐
pravilnih odločitev	☐	☐	☐	☐	☐
pripravljenost za sodelovanje	☐	☐	☐	☐	☐
pozitiven odnos do svojih dosežkov in dosežkov drugih	☐	☐	☐	☐	☐
ustvarjanje okolja medsebojnega spoštovanja in zaupanja	☐	☐	☐	☐	☐
Nenehna pripravljenost deliti pridobljeno znanje in informacije s sodelavci	☐	☐	☐	☐	☐
prilagodljivost na spremembe	☐	☐	☐	☐	☐
pozitiven odziv na stresne situacije	☐	☐	☐	☐	☐
zmožnost	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
premišljenega tveganja izkušnje z raziskovalnim delom	☐	☐	☐	☐	☐
spodobnost strokovnega in znanstvenega komuniciranja	☐	☐	☐	☐	☐
strokovno obvladovanje področja dejavnosti matične ustanove	☐	☐	☐	☐	☐
občutek enakovrednosti z raziskovalci in strokovnimi delavci matične organizacije	☐	☐	☐	☐	☐
spodobnost jasnega predstavljanja idej sodelavcem in vodstvu organizacije	☐	☐	☐	☐	☐
spodobnost samozavestnega in prepričljivega pogajanja z vodstvom organizacije in sodelavci	☐	☐	☐	☐	☐

Q29 - Prosimo, približno ocenite, koliko odstotkov časa vsi zaposleni v knjižnici porabite za:

	odstotek vašega skupnega časa (%)
vodilne kadre matične organizacije	____
druge uporabnike matične organizacije	____
zunanje uporabnike	____
urejanje elektronskega dostopa do evirov/epublikacij	____
ostalo knjižničarsko delo, v katerem ni neposredno delo z uporabniki ali urejanje dostopa do evirov/epublikacij	____
druga dela	____

Q30 - Ali v vaši knjižnici omogočate storitve, ki so uporabnikom dostopne 24/7 (npr. oddaljen dostop)?

- DA
- NE
- drugo:

Q31 - V nadaljevanju so našete storitve oz. dejavnosti, ki jih izvajajo mnoge specialne knjižnice. (Izpustili smo dejavnosti, ki jih je knjižnica obvezna izvajati po Pravilniku o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe - Uradni list RS 87/01 in 96/02-ZUJIK). Prosimo, označite, katere dejavnosti ali storitve izvajate v vaši knjižnici:

Možnih je več odgovorov

- urejanje spletne strani knjižnice
- gradnja digitalnih zbirk organizacije
- zagotavljanje oddaljenega dostopa do licenciranih elektronskih informacijskih virov
- selektivna diseminacija informacij
- urejanje osebnih bibliografij raziskovalcev
- svetovanje glede avtorskih pravic
- vnos rezultatov raziskav v digitalni repozitorij
- svetovanje oz. pomoč pri objavah rezultatov raziskav in podatkov v odprtem dostopu
- urejanje pogodb o nakupu in licenciranju informacijskih izdelkov in storitev
- nadzor nad uporabo licenciranih informacijskih virov (dodeljevanje privilegijev dostopa do elektronskih publikacij)
- zahtevnejše analize/sinteze strokovnih informacij
- izvajanje kontrole kakovosti lastne bibliografske dejavnosti
- analiza citiranosti raziskovalcev
- razvoj in uporaba ustreznih instrumentov za merjenje kakovosti in vrednosti ponujenih informacij ter določanje stopnje pomembnosti
- gradnja/posodabljanje intraneta matične organizacije
- objava spletnega dnevnika ali biltena z relevantnimi informacijami za podjetje
- pridobivanje informacij o sorodnih organizacijah ali konkurenci
- informacijska podpora pri različnih dejavnostih organizacije (trženje, poslovanje, promocija storitev, načrtovanje itd.)
- obveščanje v zvezi z novimi razpisi za sofinanciranje, ki so relevantni za matično organizacijo
- sodelovanje pri pripravah predlogov in izvajanju raziskovalnih in razvojnih projektov
- svetovanje pri objavah brošur, letnega poročila, strategije in drugih publikacij matične organizacije
- sodelovanje pri ustvarjanju publikacij matične organizacije
- pomoč pri pripravi informacijske politike organizacije
- organizacija dogodkov v prostorih knjižnice
- sooblikovanje spletišča organizacije

Q32 - Ali so vam jasni strateški cilji organizacije?

- DA
- NE
- drugo:

Q33 - Ali menite, da so vašemu vodstvu jasna pričakovanja glede samega delovanja knjižnice?

- DA
- NE
- drugo:

Q34 - Ali ste kot vodja knjižnice član kolegija vodstva matične organizacije?

- DA
 NE
 drugo:

Q35 - Prosimo, izberite trditve, ki najbolje opredeljuje vlogo vaše knjižnice v matični organizaciji:

- Skušate predvideti informacijske potrebe sodelavcev v organizaciji in jih redno obveščati; izobražujete uporabnike pri iskanju in uporabi informacijskih virov in skrbite, da je knjižnica čim bolj vpeta v procese organizacije; informacije prilagajate potrebam vsakega posameznika v organizaciji.
 Skušate predvideti informacijske potrebe manjšega dela sodelavcev v organizaciji in jih redno obveščati; preostalemu delu sodelavcev ste na voljo, ko vas ti izrecno prosijo za pomoč in jim ponudite seznam virov iz katerih morajo sami ugotoviti kaj potrebujejo.
 Čakate, da se sodelavci obrnejo na vas; sodelavci lahko samostojno uporabljajo gradivo v knjižnici in ne potrebujejo vaše pomoči; v primeru, da vas prosijo za pomoč, jim ponudite seznam virov, iz katerih morajo sami ugotoviti, kaj potrebujejo.

Q36 - Ali vodstvo podpira vaše nadaljnje izobraževanje?

- DA
 NE
 drugo:

IF (2) Q36 = [1] (DA)**Q37 - Če DA, v katerih oblikah?**

Možnih je več odgovorov

- podpirajo vašo udeležbo oz. udeležbo delavcev knjižnice na strokovnih in znanstvenih srečanjih
 podpirajo nadaljnje formalno izobraževanje delavcev knjižnice (izobraževanje za pridobitev akademskega naziva)
 podpirajo permanentno izobraževanje delavcev knjižnice (strokovno izobraževanje)
 omogočajo vam druge oblike izobraževanja oz. usposabljanja
 drugo:

Q38 - Kako je vaša knjižnica financirana?

- določen je delež financiranja v okviru matične organizacije
 določena je natančna vsota na podlagi načrta dejavnosti na podlagi načrta dejavnosti, letnih in drugih planov
 za finančne vire morate dodatno poskrbeti iz zunanjih virov
 knjižnica se financira izključno iz projektnih sredstev
 drugo:

Q39 - Ali kot vodja knjižnice samostojno razporejate proračunska sredstva knjižnice?

- DA
 NE
 drugo:

Q40 - Ali so v letnem proračunu knjižnice zagotovljena zadostna sredstva za izvajanje osnovnih storitev knjižnice?

- DA
- NE
- drugo:

Q41 - Ali se obseg nalog knjižnice usklajuje z razpoložljivimi sredstvi za knjižnico v letnem proračunu matične organizacije?

- DA
- NE
- drugo:

Q42 - Ali so v letnem proračunu knjižnice predvidena sredstva za zaščito, varovanje in popravilo poškodovanega knjižničnega gradiva?

- DA
- NE
- drugo:

PRILOGA 2

VPRAŠALNIK ZA DIREKTORJE MATIČNIH ORGANIZACIJ SPECIALNIH KNJIŽNIC

Kratko ime ankete: Vprašalnik - direktorji mat.
org. SK

Dolgo ime ankete: VPRAŠALNIK ZA DIREKTORJE
MATIČNIH ORGANIZACIJ SPECIALNIH KNJIŽNIC

Število vprašanj: 27

Anketa je zaključena.

Aktivna od: 22.03.2017

Avtor: Alenka Kavčič-Čolić

Dne: 07.02.2017

Opis:

Aktivna do: 22.06.2017

Spreminjal: Alenka Kavčič-Čolić

Dne: 22.03.2017

Spoštovani!

V okviru Delovneskupine za strokovna priporočila za specialne knjižnice, ki jo je v letu 2016 imenoval Nacionalni svet za knjižnično dejavnosti pri Ministrstvu za kulturo, izvajamo raziskavo o statusu specialne knjižnice in njeni vpetosti v delovanje matične organizacije. Zanima nas predvsem vaš pogled na knjižnico v vaši organizaciji in mnenje o tem, ali knjižnica izpolnjuje vaša pričakovanja. Anketa je anonimna, vaši odgovori bodo uporabljeni le v raziskovalne namene. Prosim, da si vzamete nekaj minut in s klikom na Naslednja stran začnete z izpolnjevanjem ankete.

Q1 - Prosim, označite, katere strokovne informacije so bistvenega pomena za delovanje in uspešnost vaše organizacije:

	Se sploh ne strinjam	Se ne strinjam	Se srednje strinjam	Se strinjam	Se zelo strinjam
Notranje informacije, ustvarjene v organizaciji	☐	☐	☐	☐	☐
Zunanje brezplačne informacije	☐	☐	☐	☐	☐
Zunanje informacije proti plačilu	☐	☐	☐	☐	☐

Q2 - Dostop do informacij v vaši organizaciji je:

- enostaven
- vse prej kot enostaven
- drugo:

Q3 - Ali menite, da vaša organizacija za uspešno delo potrebuje plačljive informacijske vire?

- DA
- NE
- drugo:

IF (1) Q3 = [2] (NE)

Q4 - Če NE, prosim, navedite zakaj.

IF (2) Q3 = [1] (DA)

Q5 - Če DA, ali nam lahko zaupate katere?

Q6 - Ali menite, da so vsi zaposleni, ki vašo organizacijo oskrbujejo z informacijami, dobro seznanjeni s cilji in prioritetai vaše organizacije?

- DA
 NE
 ne vem

Q7 - Kako se imenuje organizacijska enota, ki vašo organizacijo oskrbuje s strokovnimi informacijami?

- knjižnica
 informacijska služba
 informacijski center
 INDOK (informacijsko-dokumentacijska služba)
 drugo:

Q8 - Ali menite, da knjižnica nudi zadostno podporo delovanju vaše organizacije?

- DA
 NE
 ne vem
 drugo:

IF (3) Q8 = [1] (DA)

Q9 - Ali menite, da knjižnica posredno z informacijsko podporo prispeva k:

Možnih je več odgovorov

- razvoju organizacije
 sprejemanju boljših odločitev vodilnih delavcev
 uresničevanju strateških ciljev organizacije
 boljšim izidom poslovanja organizacije
 drugo:

Q10 - Ali menite, da bi bila vaša organizacija lahko uspešna tudi brez knjižnice?

- DA
 NE
 ne vem
 drugo:

Q11 - Kako sodelujete z vodjo knjižnice?

Možnih je več odgovorov

- vodja knjižnice je član kolegija vodstva
 vodja knjižnice sodeluje pri reševanju informacijskih potreb organizacije
 vodja knjižnice je aktivno vključen v snovanje planov, vizije organizacije
 vodja knjižnice vam svetuje glede informacijske politike in dostopa do informacijskih virov
 vodja knjižnice je obveščen o delovanju organizacije in temu prilagaja informacijsko podporo

- vodja knjižnice je aktivno vključen v PR organizacije
- vodja knjižnice sodeluje pri opravih administrativno/pravne narave
- vodja knjižnice sodeluje pri ostalih dejavnostih organizacije
- drugo:

Q12 - Ali so poslanstvo in cilji knjižnice usklajeni s poslanstvom in cilji celotne organizacije?

- DA
- NE
- ne vem
- drugo:

Q13 - Ali so poslanstvo in cilji knjižnice vključeni v strateške in letne načrte organizacije?

- DA
- NE
- ne vem
- drugo:

Q14 - Kako so določena finančna sredstva za delovanje knjižnice?

Možnih je več odgovorov

- na podlagi zakonskih določil in uredb
- na osnovi načrta delovanja knjižnice
- v okviru skupnega načrta organizacije
- izračunajo se pavšalno na podlagi proračuna organizacije
- knjižnica nima vpliva na odločanje o finančnih sredstvih
- drugo:

Q15 - Kako izbirate kadre za knjižnico?

Možnih je več odgovorov

- z zunanjimi kadrovskimi razpisi
- z internimi razpisi z obsežnim selekcijskim postopkom
- zadolžite delavca organizacije, da dodatno skrbi za knjižnico
- drugo:

Q16 - Po katerih kriterijih izbirate vaše kadre v knjižnici?

Možnih je več odgovorov

- formalna izobrazba s področja bibliotekarstva in informacijske znanosti
- strokovni izpit iz bibliotekarstva
- diploma iz področja delovanja organizacije
- izkušnje z delom v knjižnici
- izkušnje s področjem delovanja vaše organizacije
- licenca za vzajemno katalogizacijo
- splošna uporabna znanja kandidata (tuji jezik, programiranje ...)
- drugo:

Q17 - Ali pričakujete, da se bo zaposleni v knjižnici izobraževal tudi na drugih področjih, ne le v knjižničarstvu?

- DA
 NE
 ne vem
 drugo:

IF (5) Q17 = [2] (NE)

Q18 - Če ste odgovorili z NE, kaj je glavna ovira?

Q19 - Ali so bile v knjižnici kakšne kadrovske spremembe v zadnjih petih letih?

- DA
 NE
 drugo:

IF (6) Q19 = [1] (da)

Q20 - Če DA, ali nam lahko zaupate katere?

Q21 - Za katere namene vi osebno uporabljate knjižnico?

Možnih je več odgovorov

- iskanje gradiva
 izposoja gradiva
 medbibliotečna izposoja gradiva
 redno obveščanje o informacijah, ki so pomembne za delovanje vaše organizacije
 informacijske poizvedbe z vašega področja delovanja
 urejanje osebne bibliografije
 informacijska podpora pri gradnji domače strani organizacije
 svetovanje glede objav v odprtem dostopu
 vnos rezultatov raziskav v digitalni repozitorij
 svetovanje glede avtorskih pravic
 obveščanje v zvezi z novimi razpisi za sofinanciranje, ki so relevantni za vašo organizacijo
 sodelovanje pri pripravah predlogov raziskovalno-razvojnih projektov
 pomoč pri pripravi informacijske politike organizacije
 informacijska podpora pri različnih dejavnostih organizacije (trženje, poslovanje, promocija storitev,

načrtovanje ...)

- svetovanje pri objavah brošur, letnega poročila, strategije in drugih publikacij organizacije
- izobraževanje na področju uporabe informacijskih virov, ki so pomembni za delovanje organizacije
- drugo:

Q22 - Na letnem ocenjevanju uspešnosti delavca, ocenjujem knjižničarja(e):

- načeloma kot bolj uspešne od ostalih zaposlenih
- načeloma kot manj uspešne od ostalih zaposlenih
- brez večjih razlik
- drugo:

Q23 - Prosimo, navedite kolikšen je koeficient EPZ (ekvivalent polne zaposlitve) celotne vaše organizacije

Q24 - Prosimo, navedite kolikšen je koeficient EPZ (ekvivalent polne zaposlitve) knjižnice znotraj vaše organizacije

Q25 - Osebno o knjižnici vaše organizacije menite:

Q26 - Vaša organizacija je:

- privatno podjetje/gospodarska organizacija
- raziskovalni inštitut
- drugi javni zavod
- drugo:

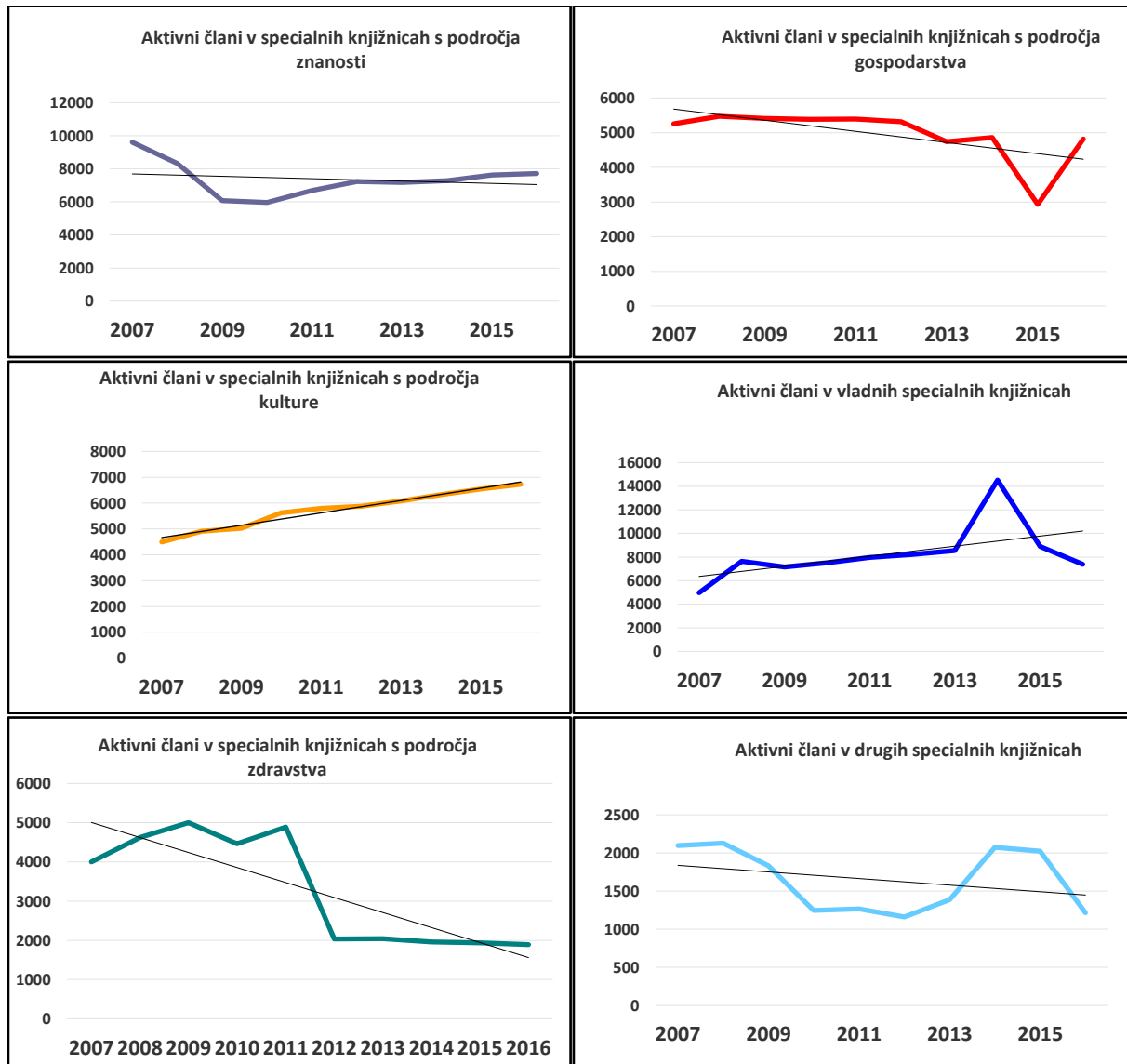
Q27 - Področje delovanja vaše organizacije:

- gospodarstvo
- kultura
- javna uprava
- znanost in tehnologija
- zdravstvo
- društva
- samostanske in druge cerkvene organizacije
- drugo:

PRILOGA 3: PRIKAZ GRAFIKONOV PO POSAMEZNIH PODROČJIH DELOVANJA SPECIALNIH KNJIŽNIC

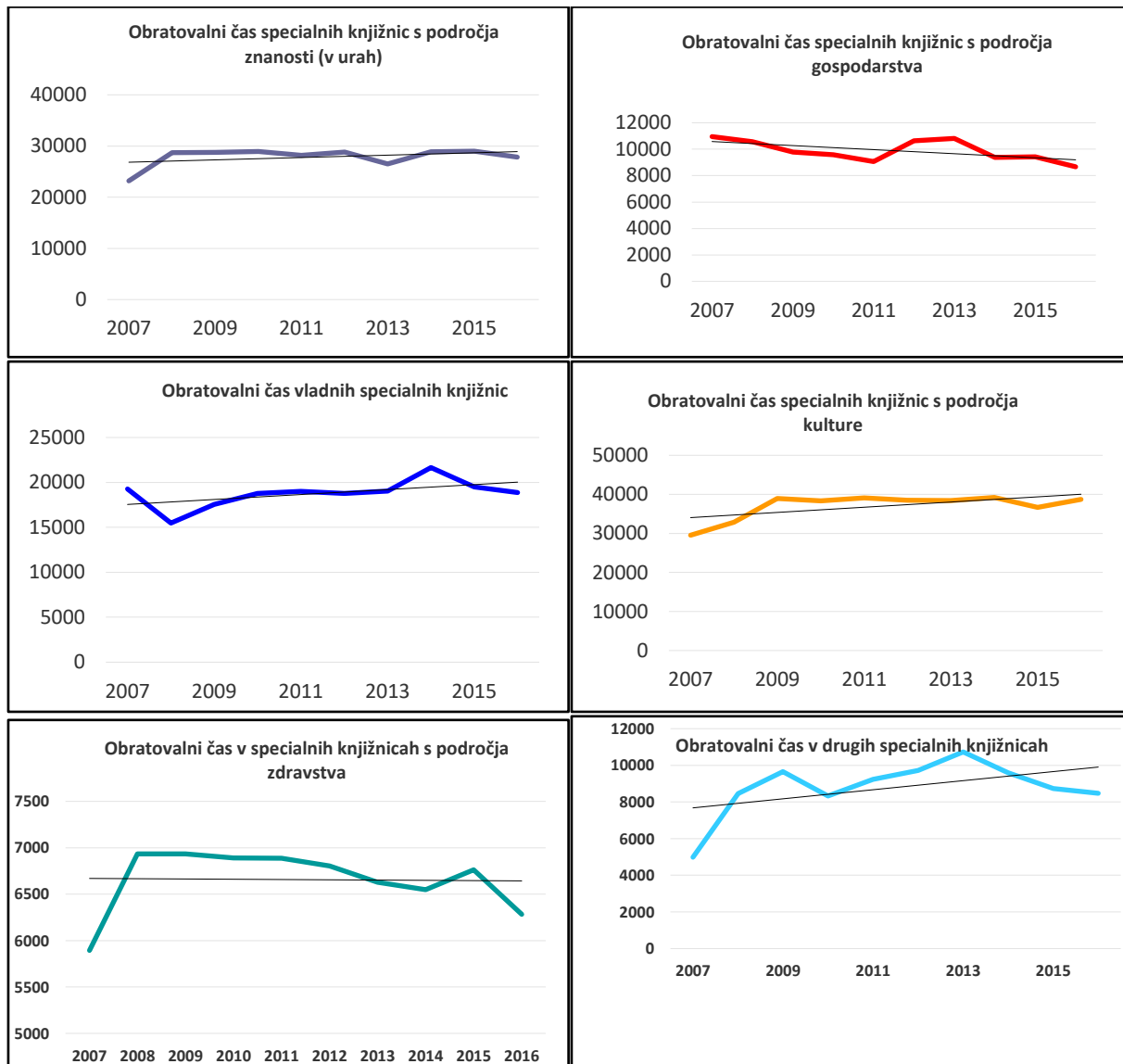
1. AKTIVNI ČLANI

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

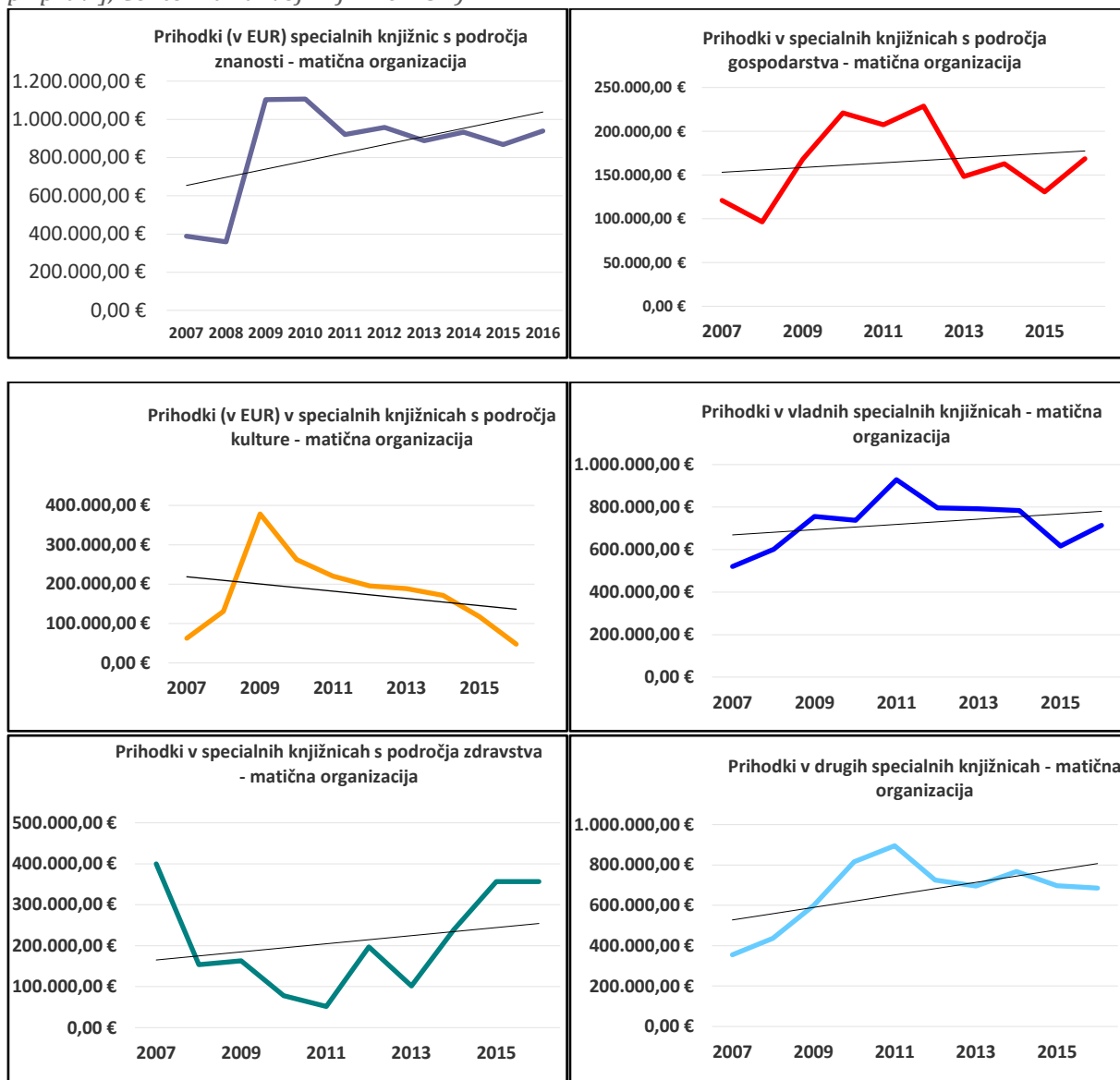
2. OBRATOVALNI ČAS NA LETNI RAVNI

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

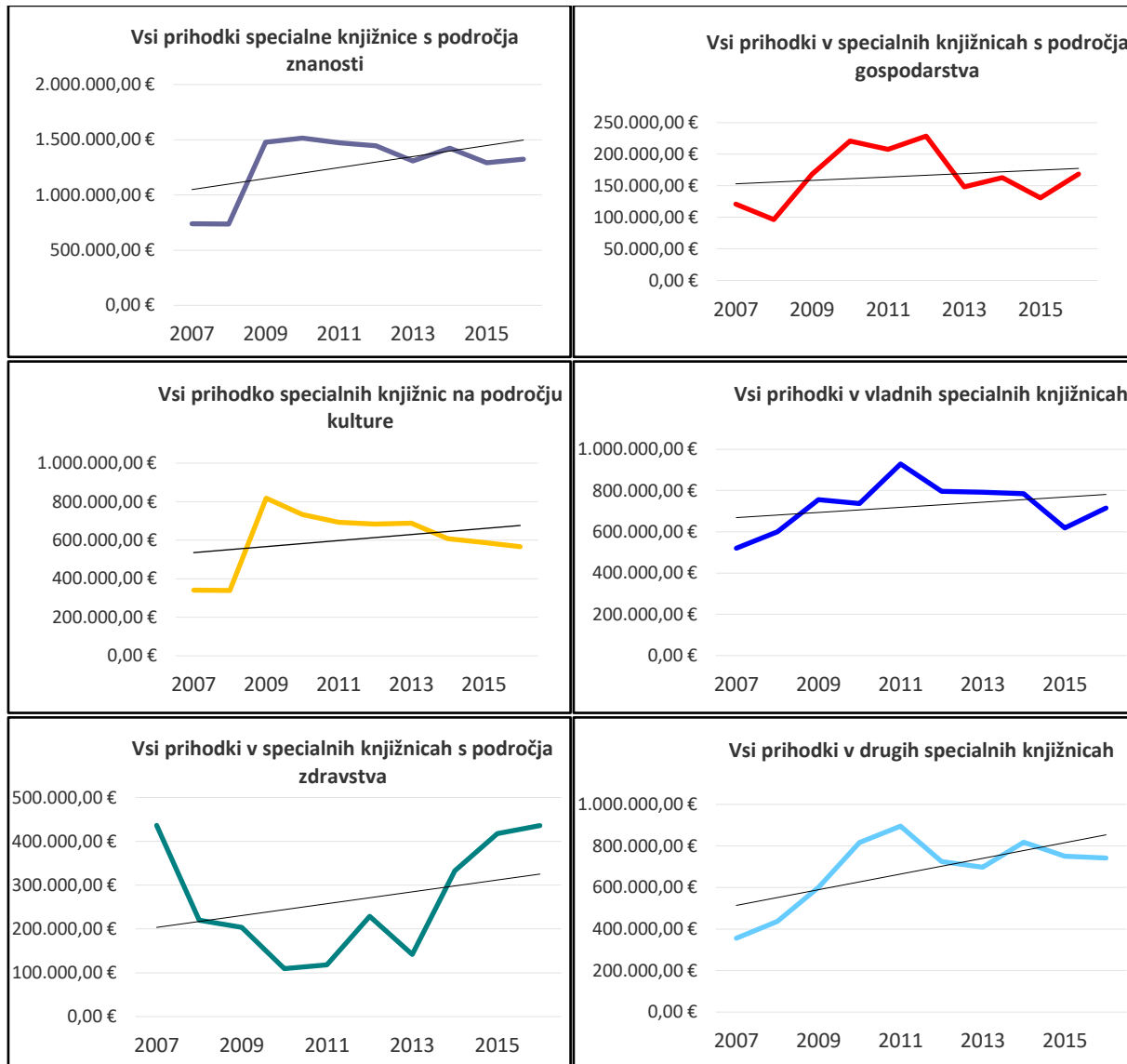
3. PRIHODKI S STRANI MATIČNE ORGANIZACIJE

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

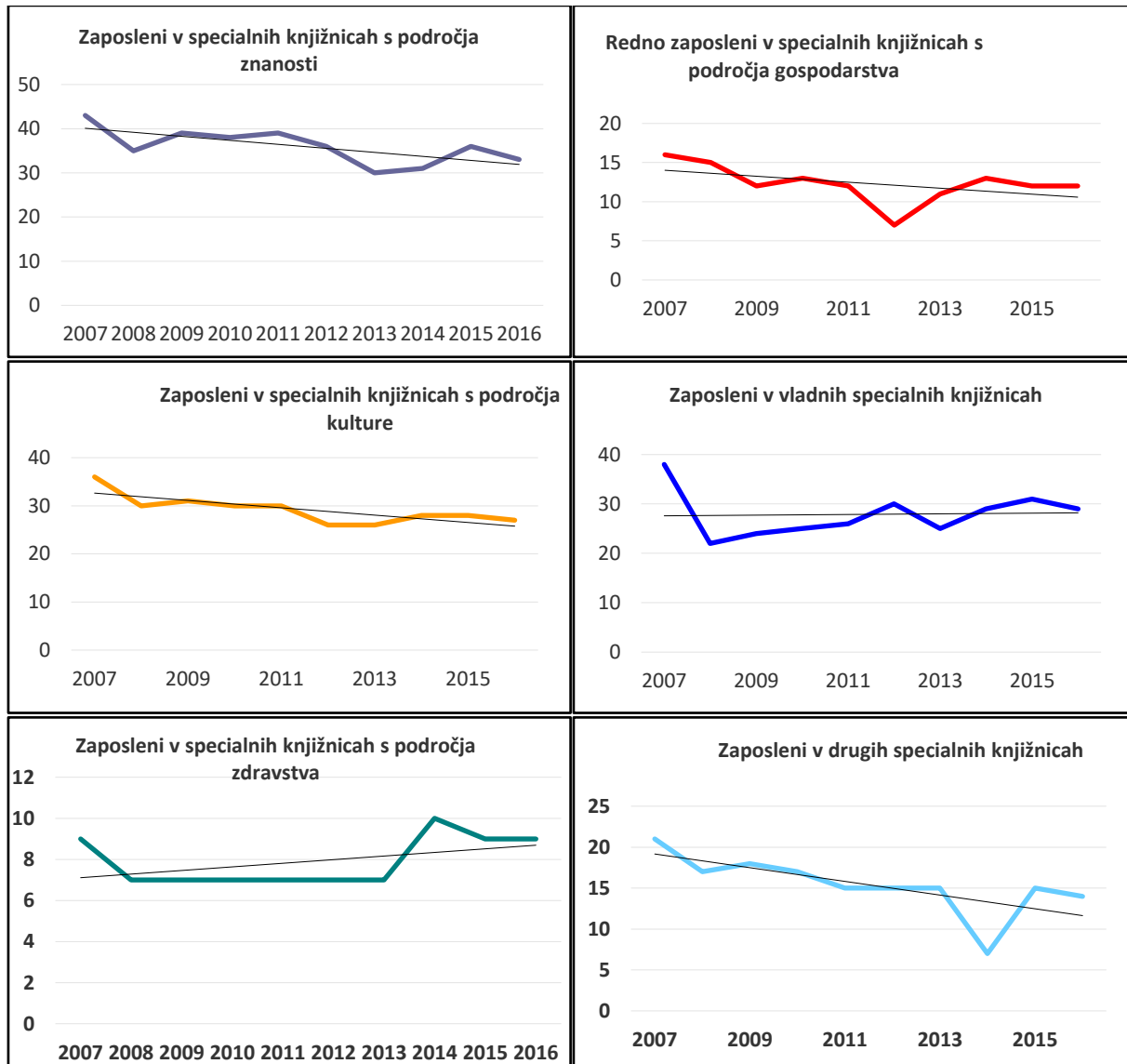
4. VSI PRIHODKI

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

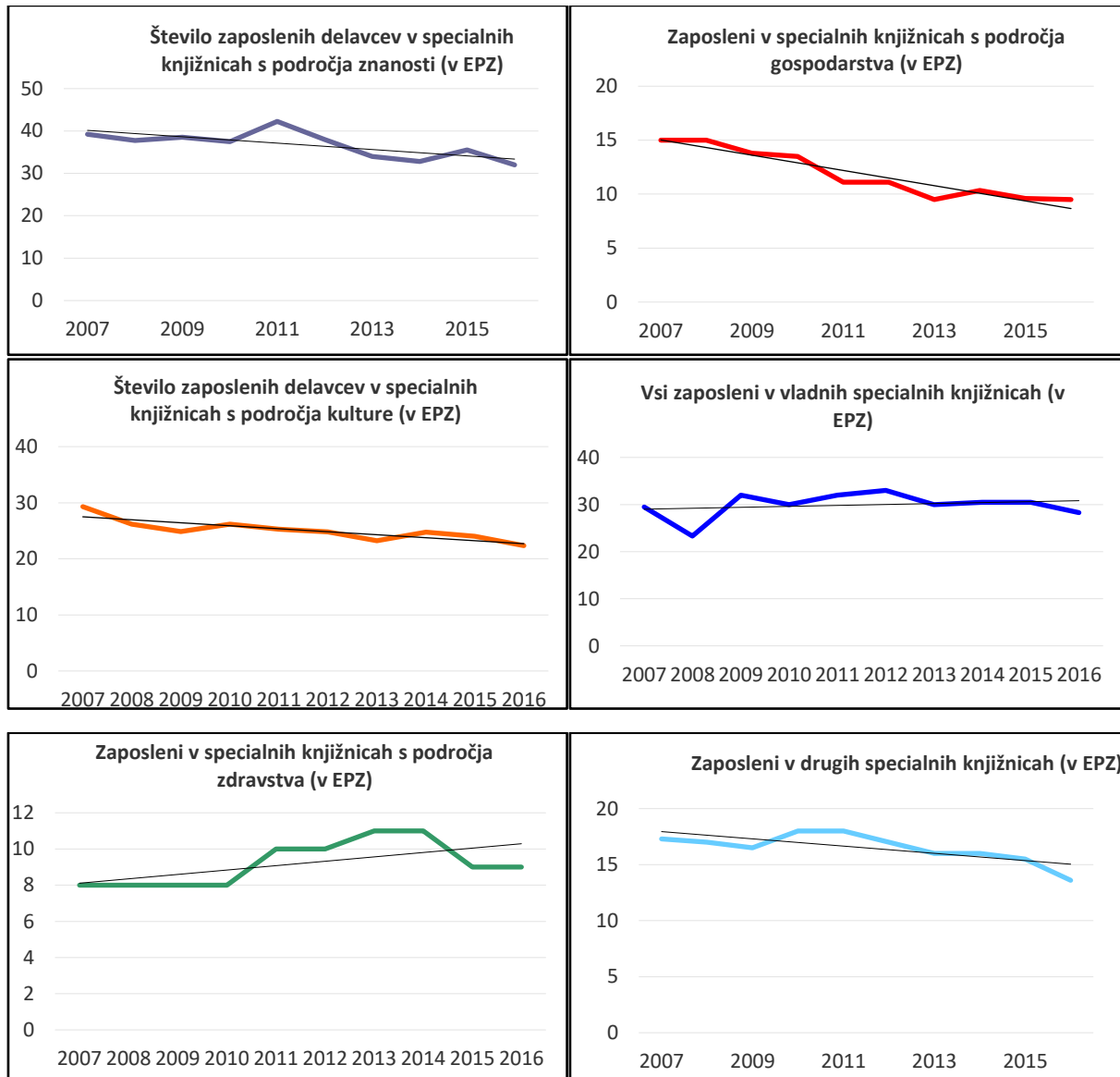
5. REDNO ZAPOSLENI

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

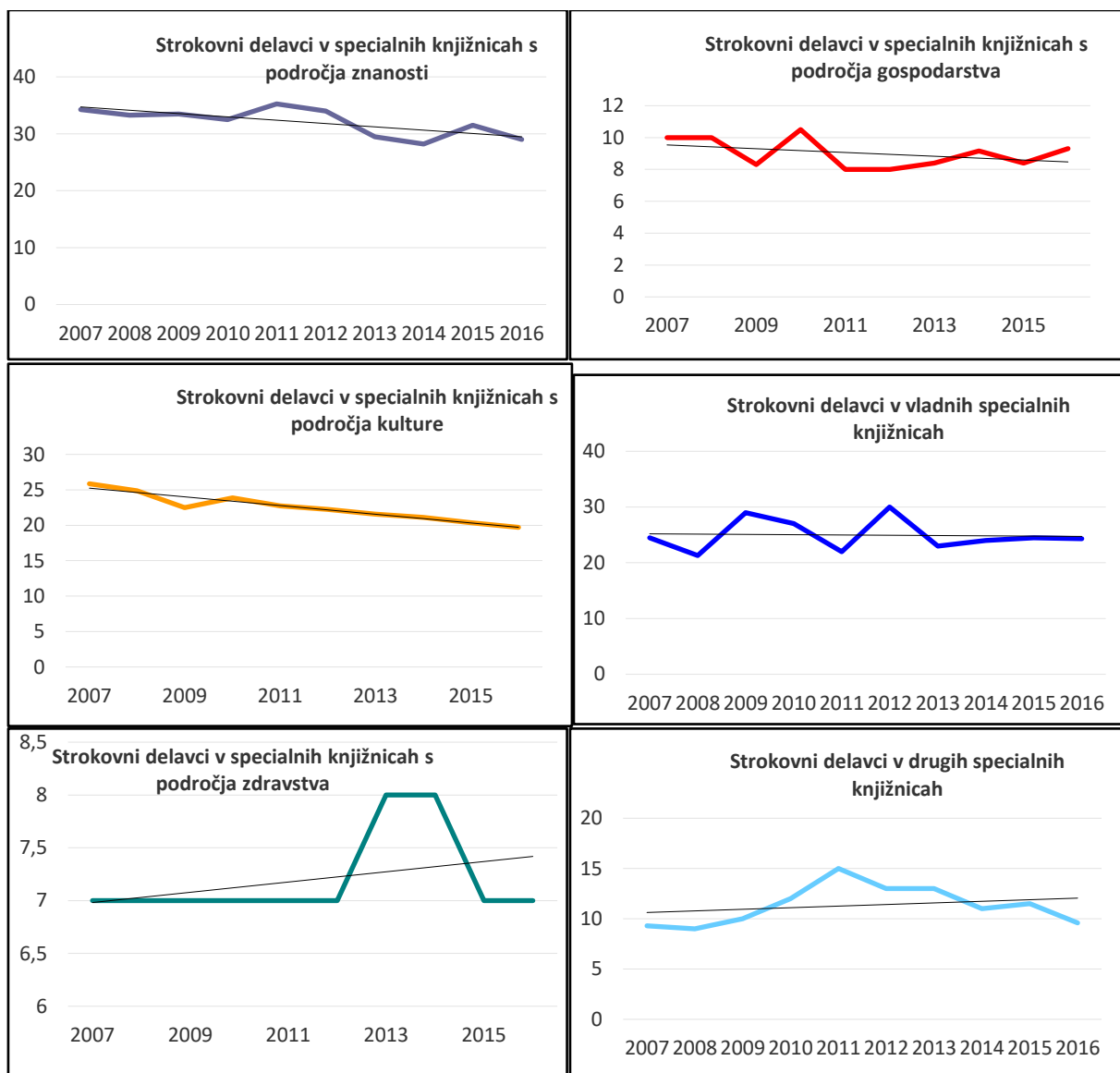
6. ZAPOSLENI PO PODROČJIH SPECIALNIH KNJIŽNIC (V EPZ)

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

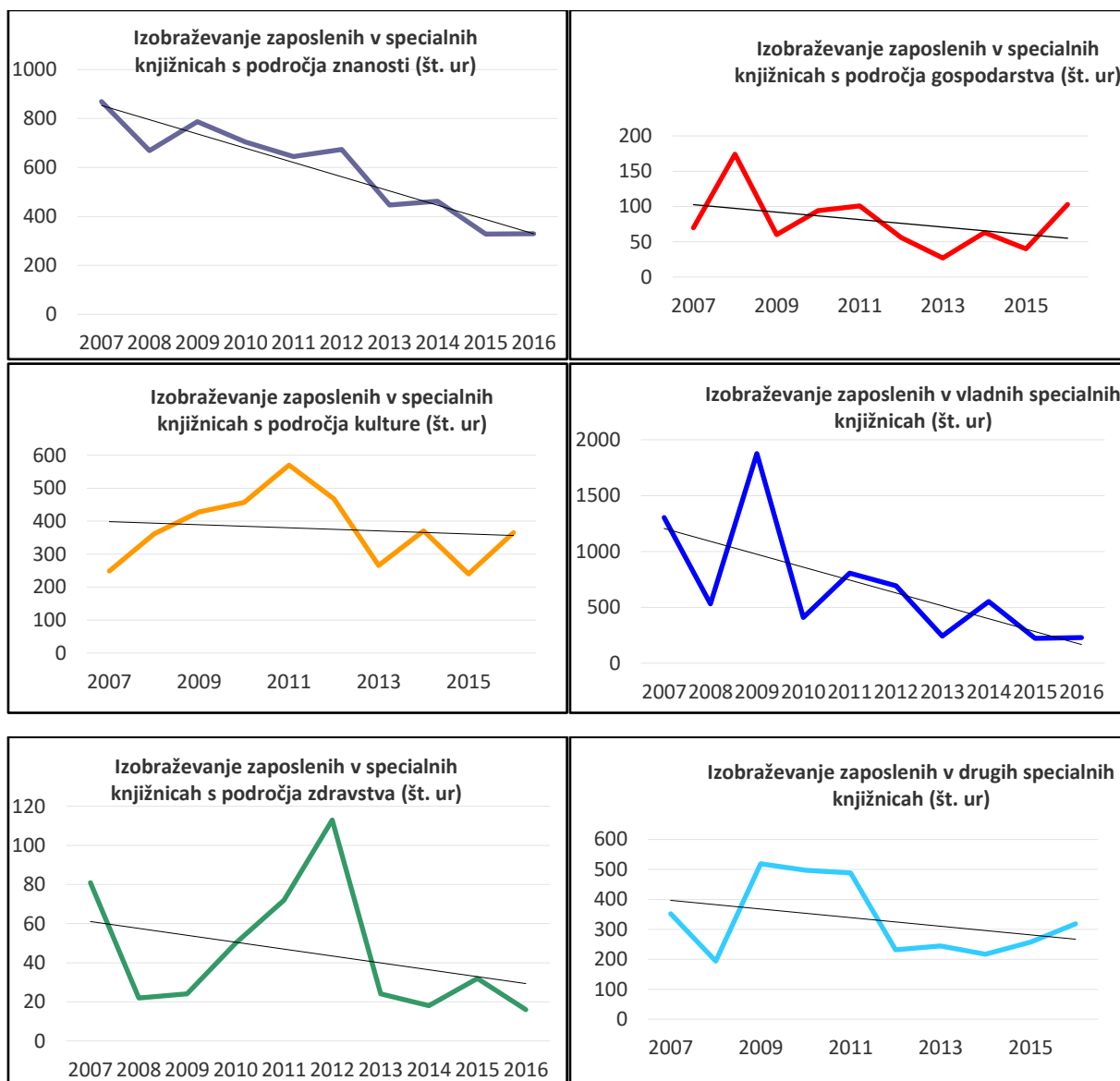
7. ZAPOSLENI STROKOVNI DELAVCI

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

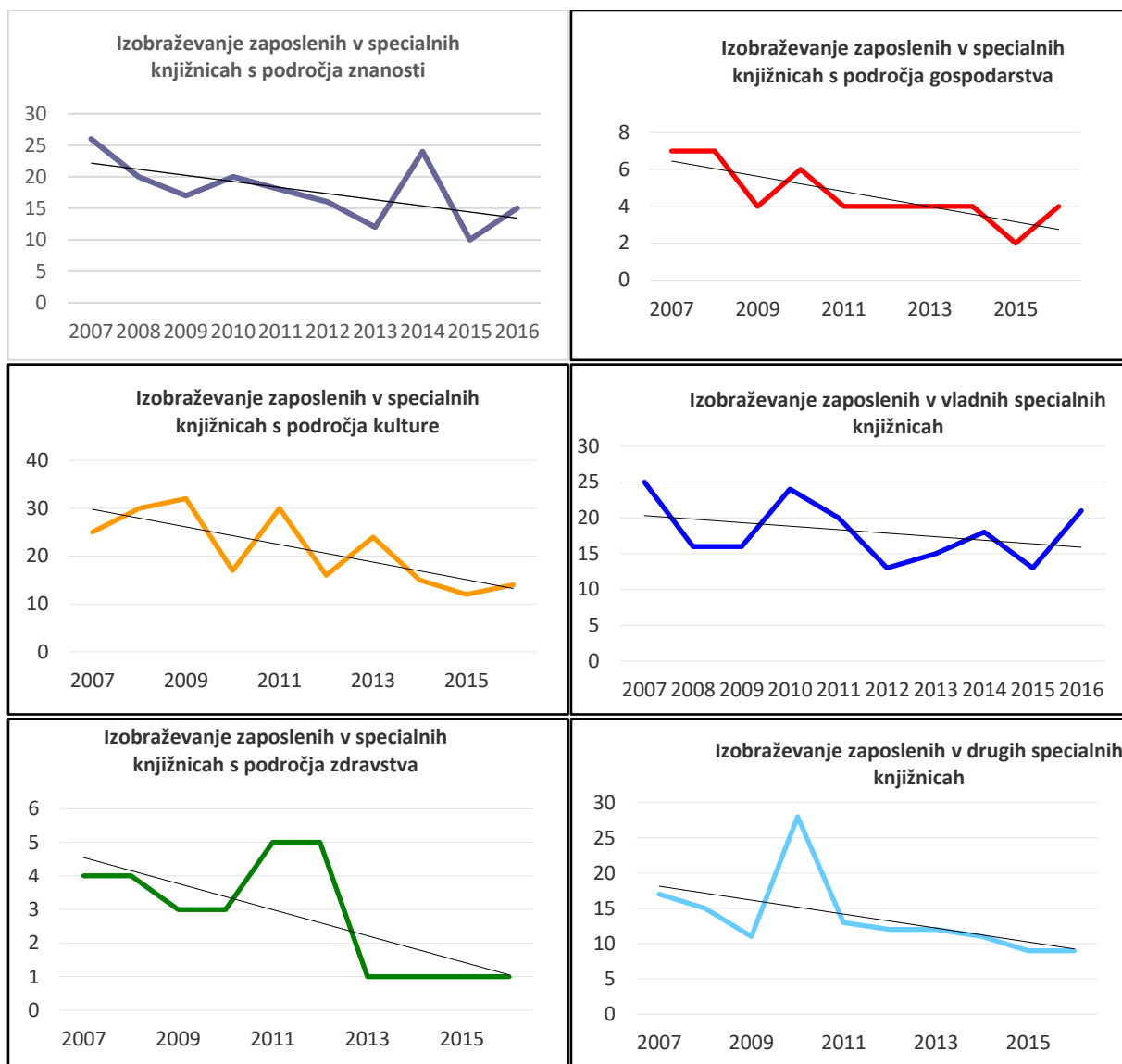
8. IZOBRAŽEVANJE ZAPOSLENIH (V URAH)

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

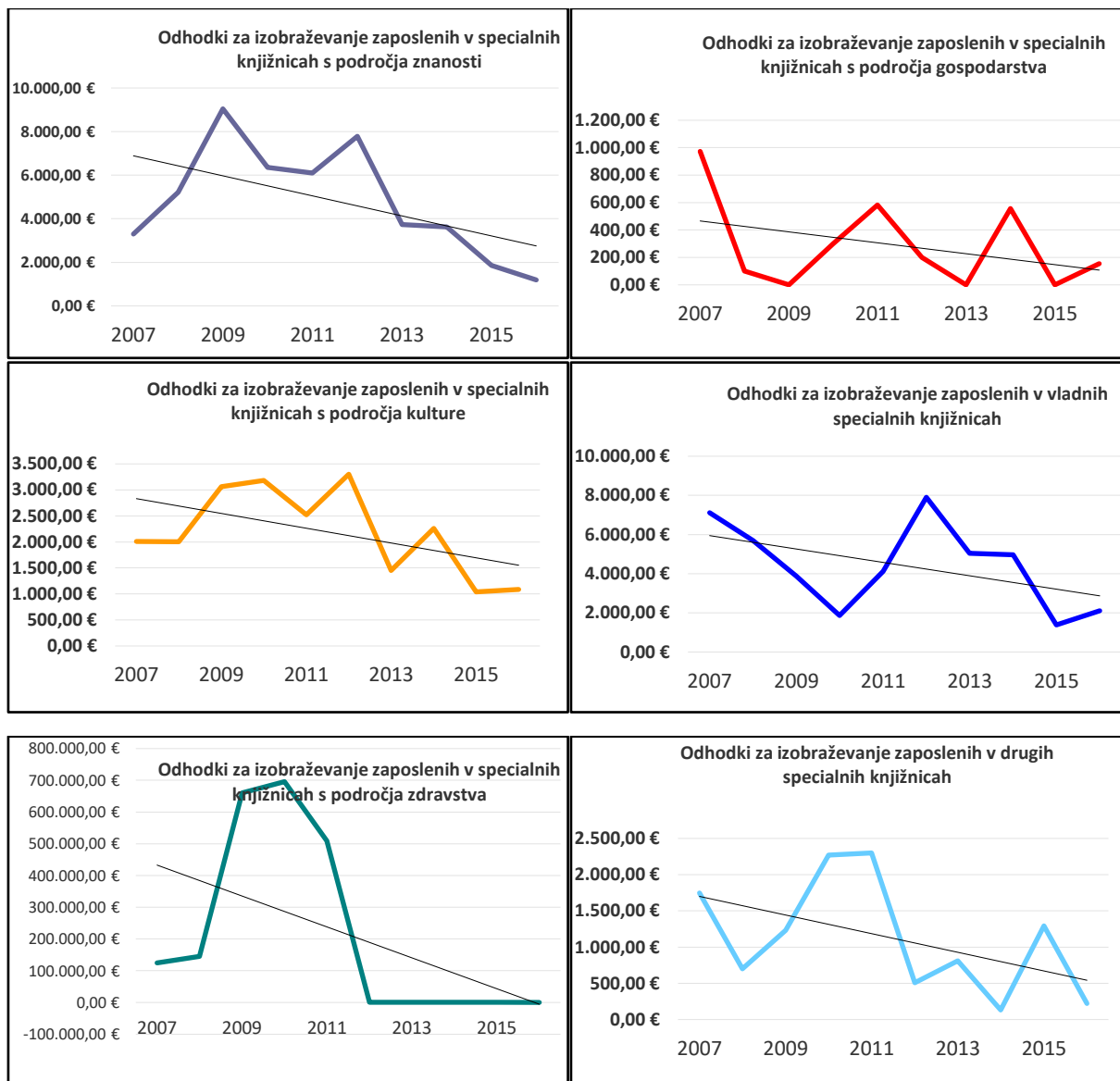
9. ŠTEVILO UDELEŽENCEV IZOBRAŽEVANJ

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

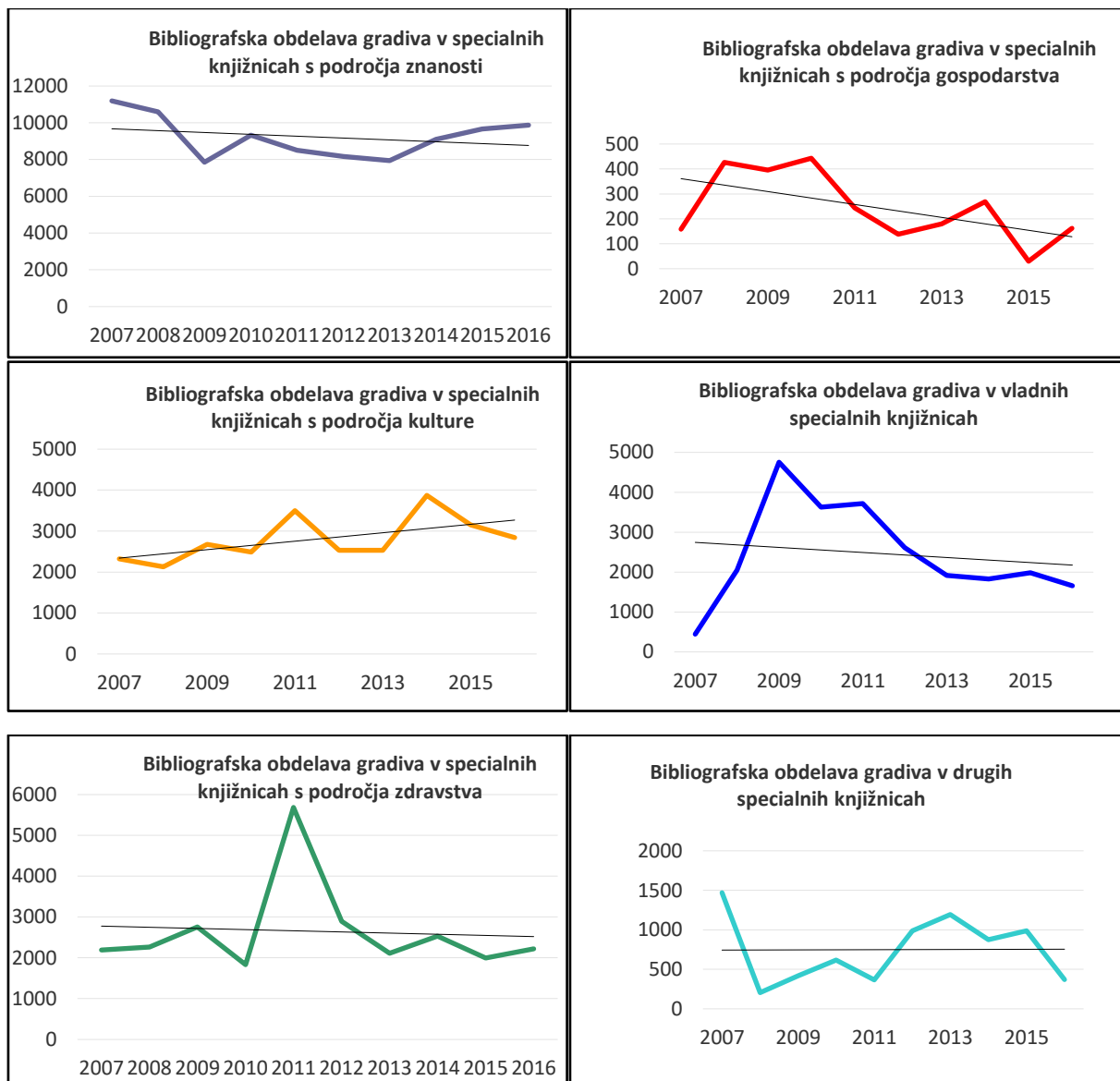
10. ODHODKI V EUR ZA IZOBRAŽEVANJE ZAPOSLENIH V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

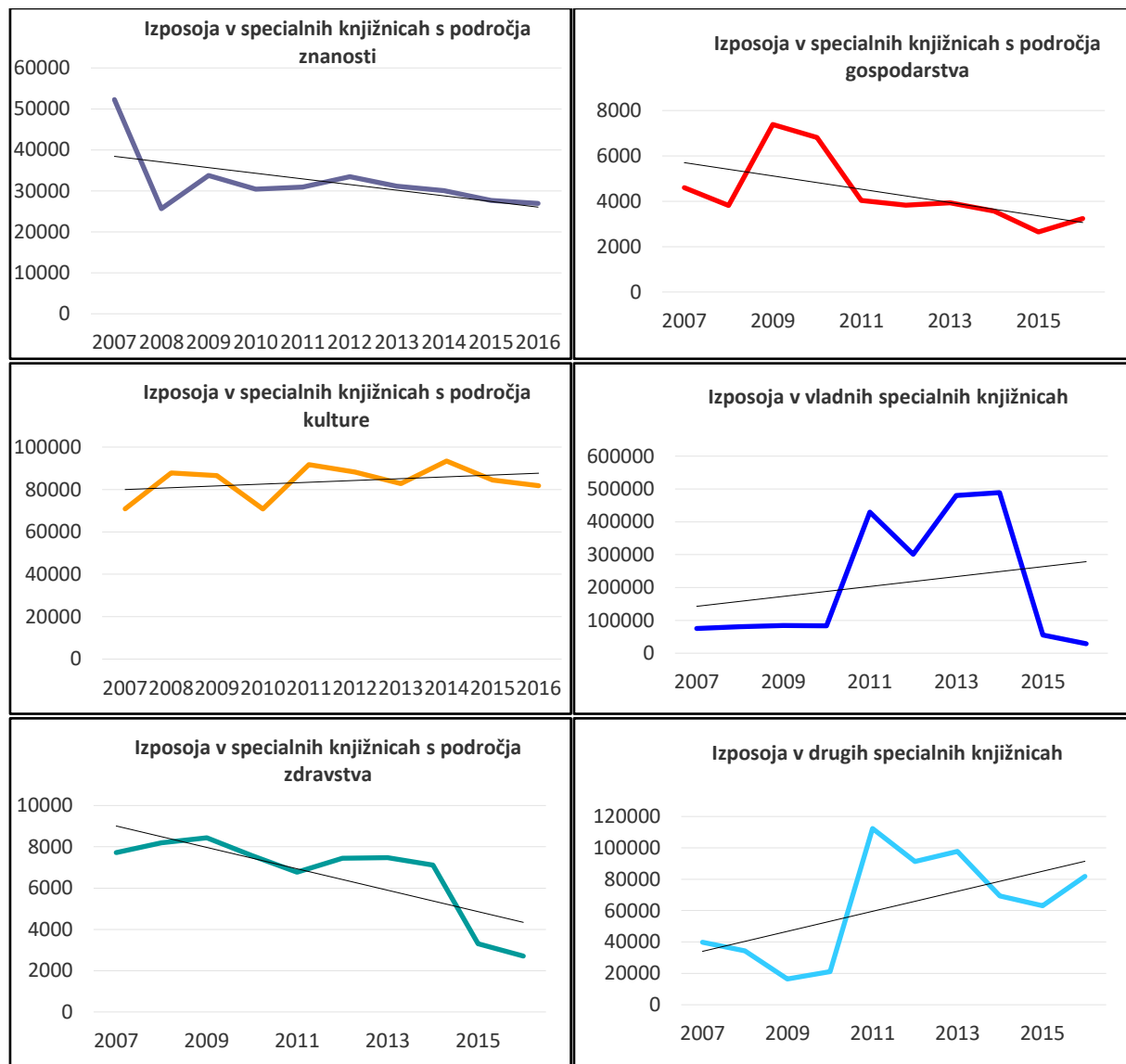
11. BIBLIOGRAFSKA OBDELAVA GRADIVA

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

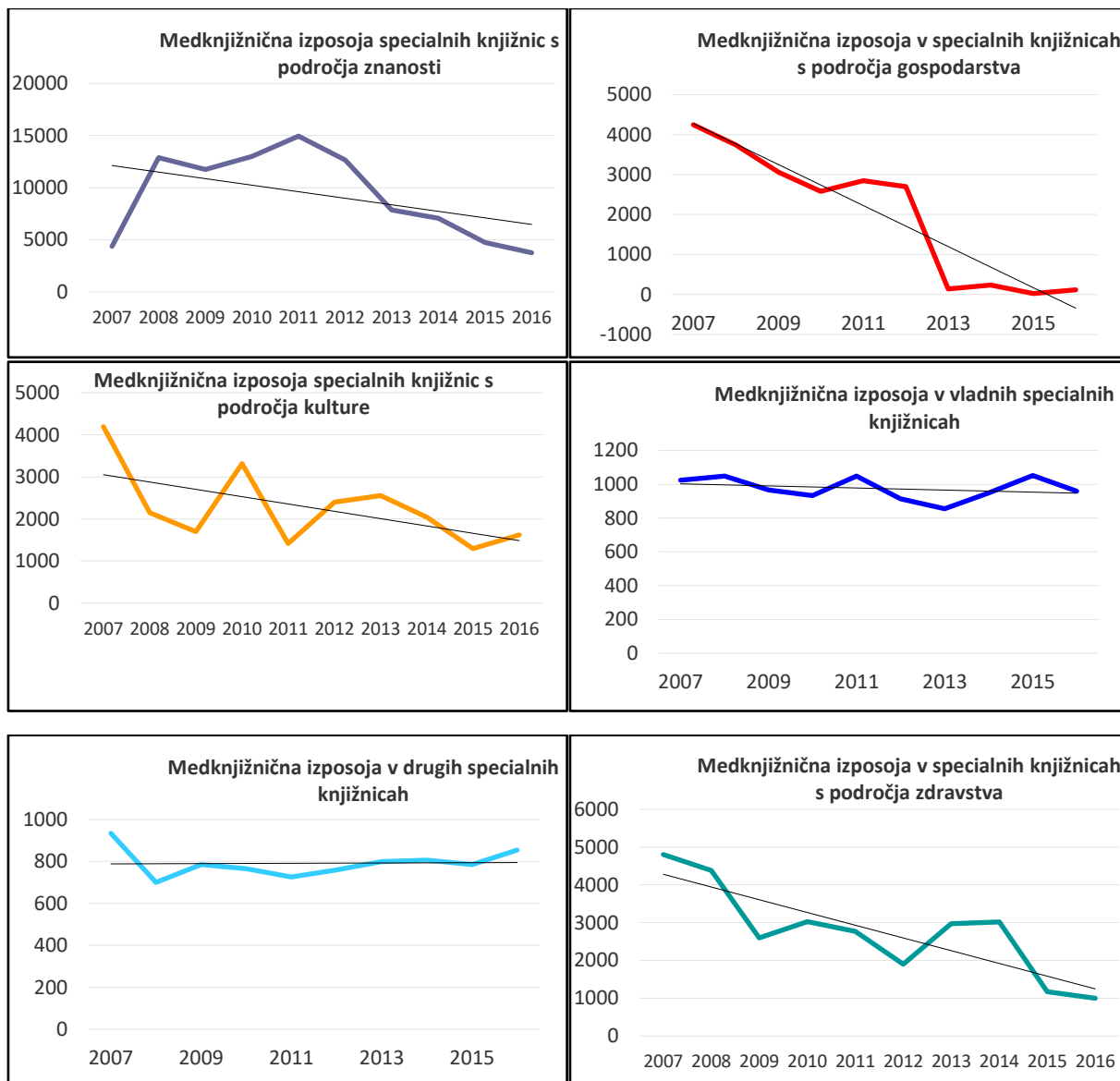
12. ŠTEVILO IZPOSOJENIH ENOT GRADIVA

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

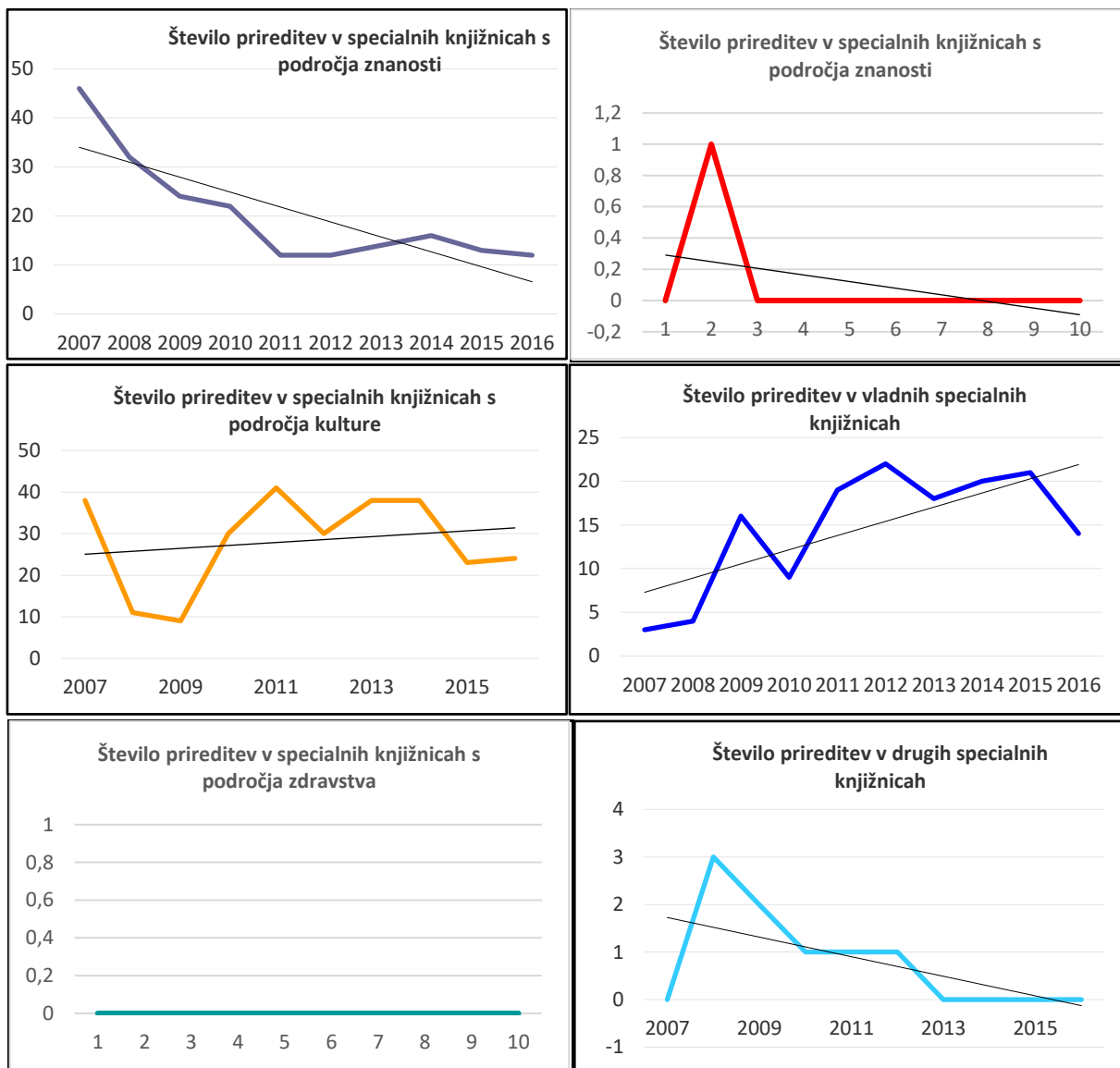
13. MEDKNJIŽNIČNA IZPOSOJA

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

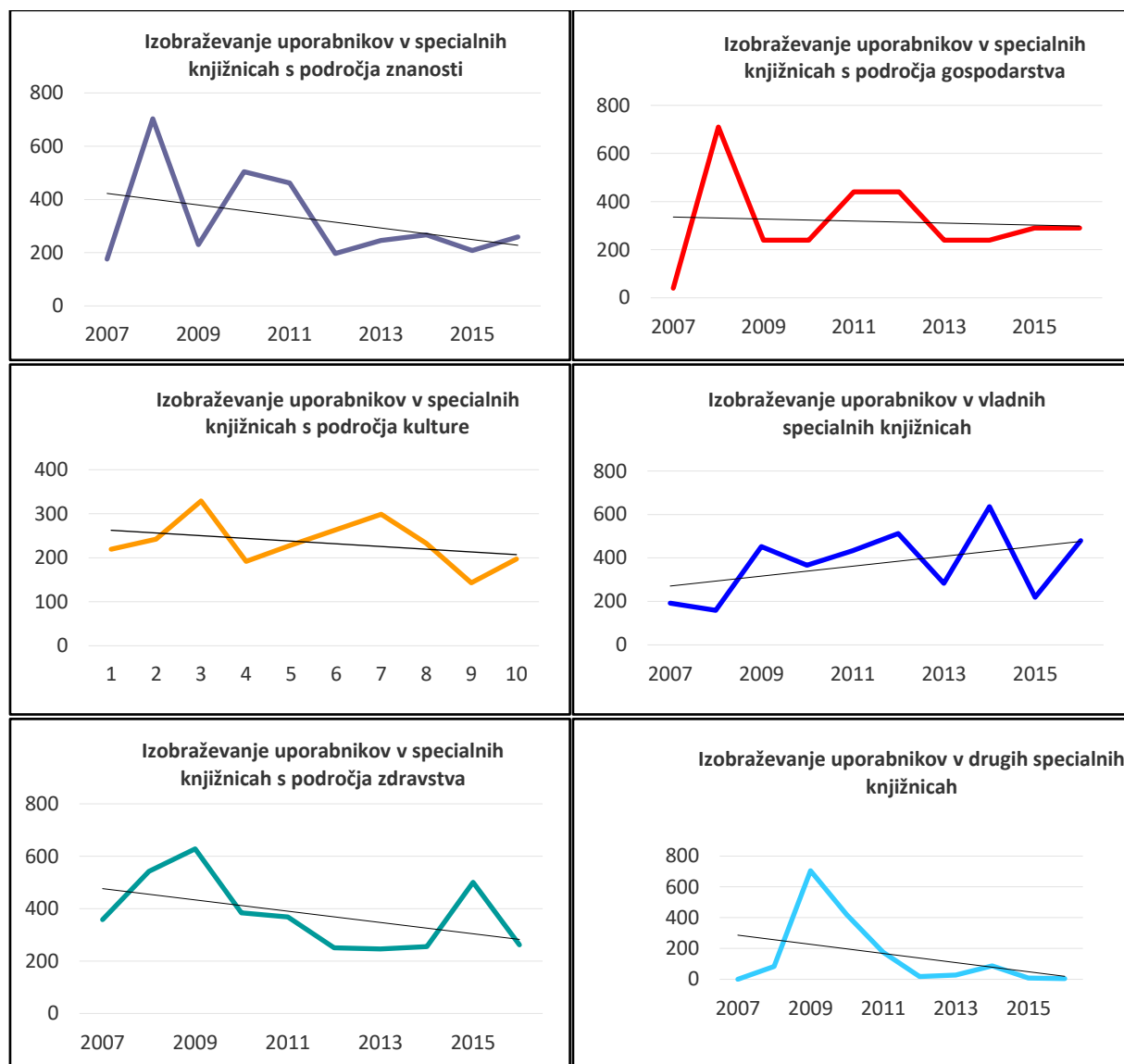
14. ORGANIZACIJA PRIREDITEV

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

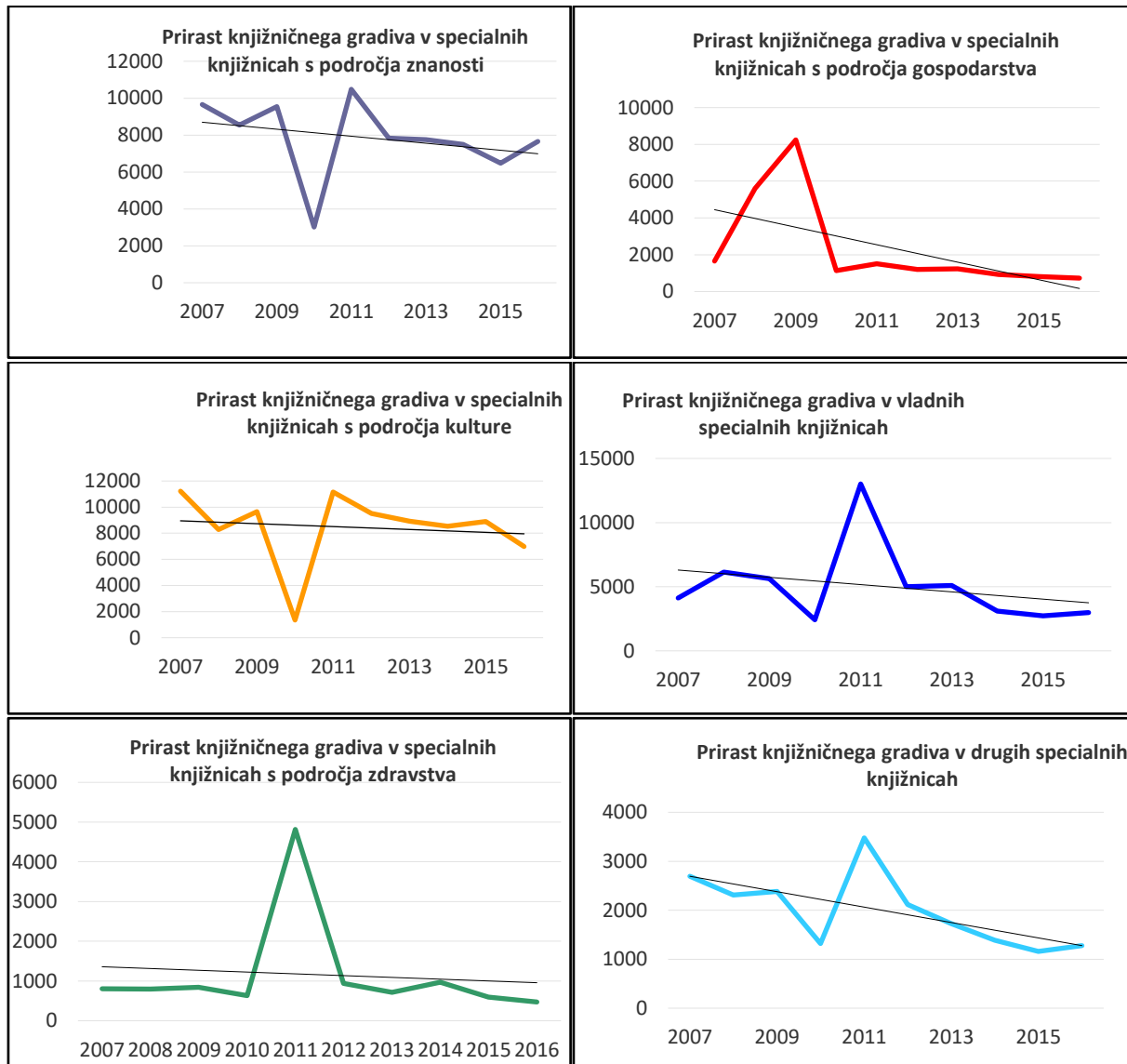
15. UDELEŽENCI IZOBRAŽEVANJ, ORGANIZIRANIH V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK.

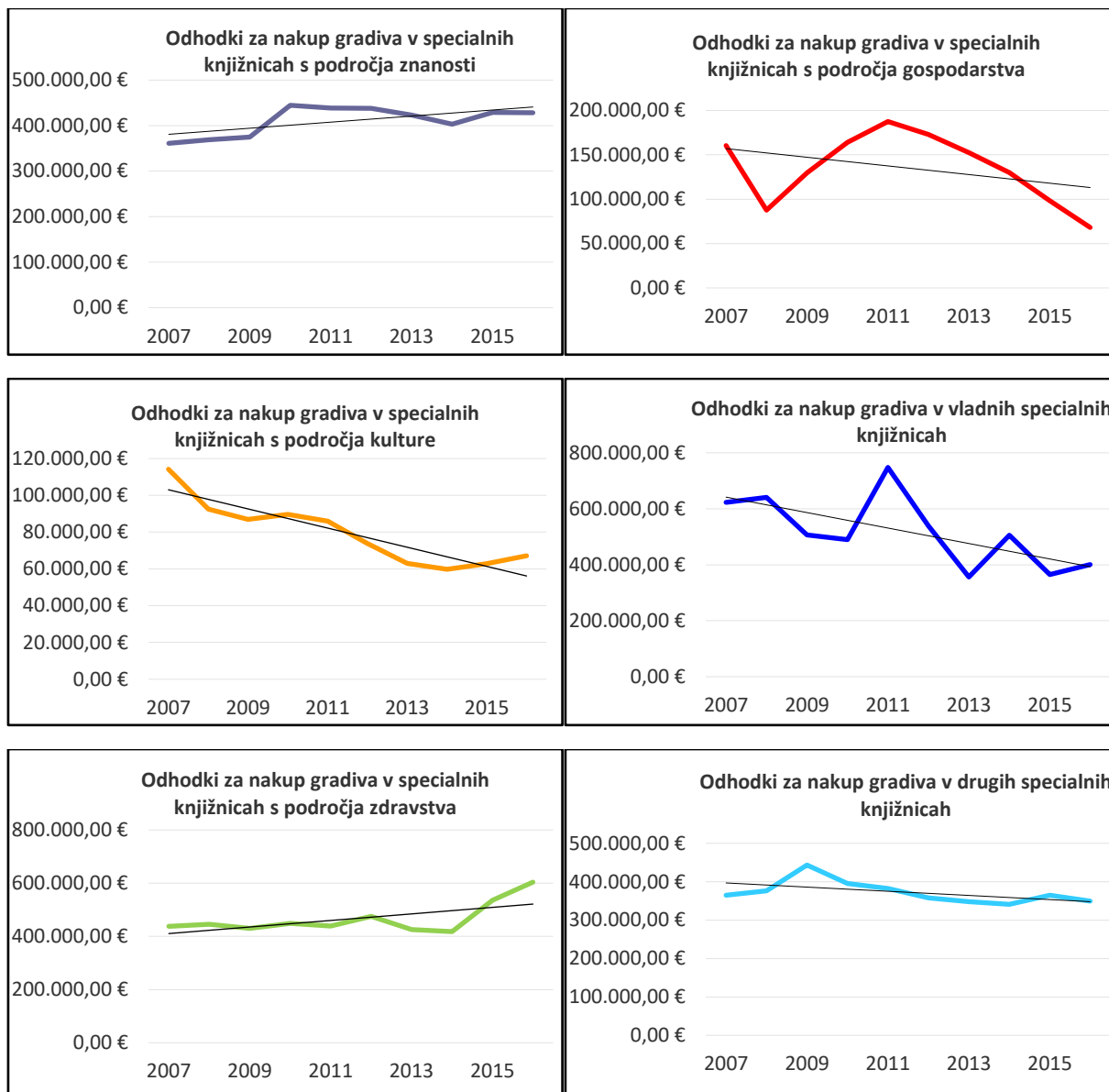
16. PRIRAST NASLOVOV KNJIŽNIČNEGA GRADIVA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

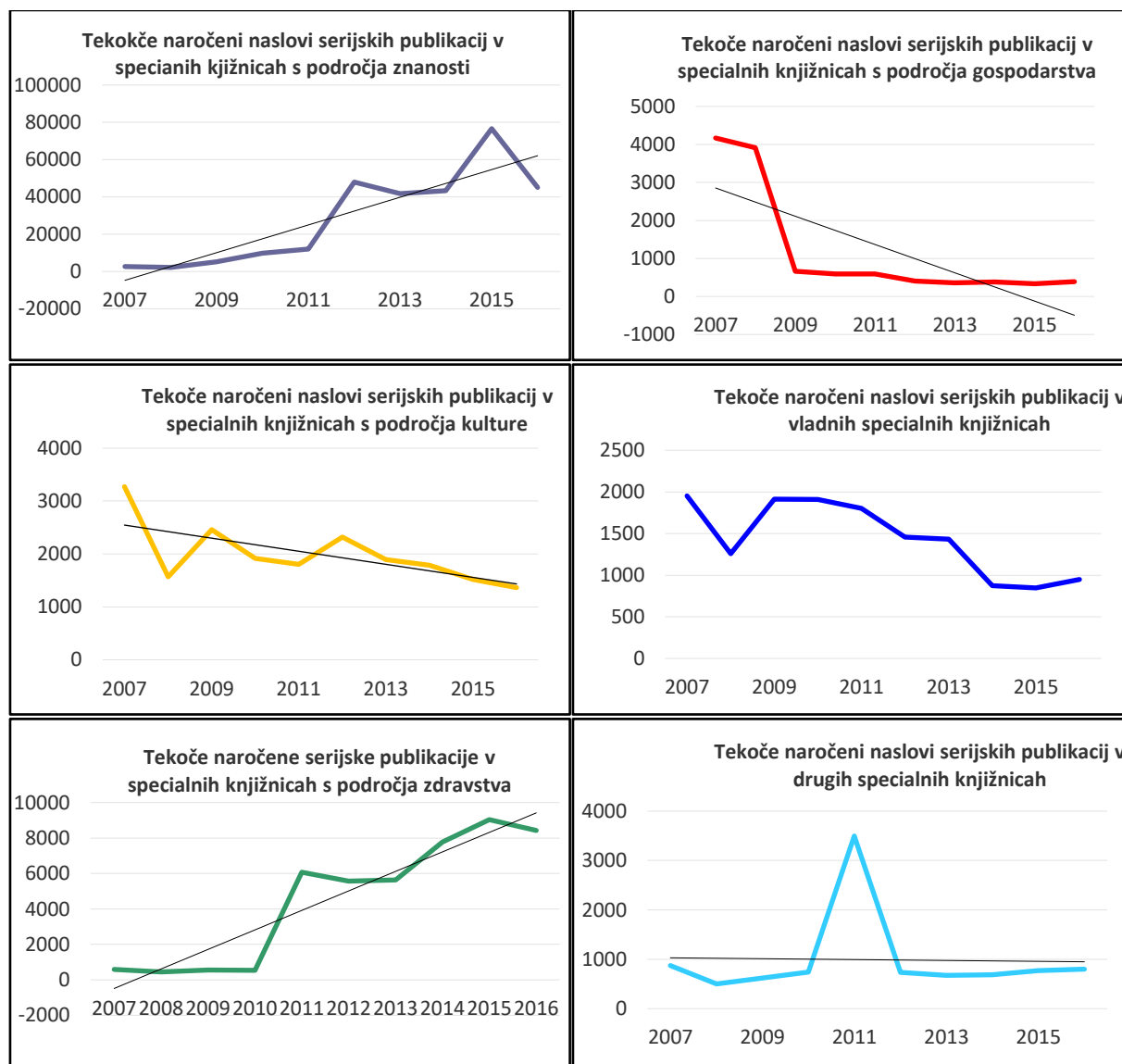
17. ODHODKI SPECIALNIH KNJIŽNIC ZA NAKUP GRADIVA

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

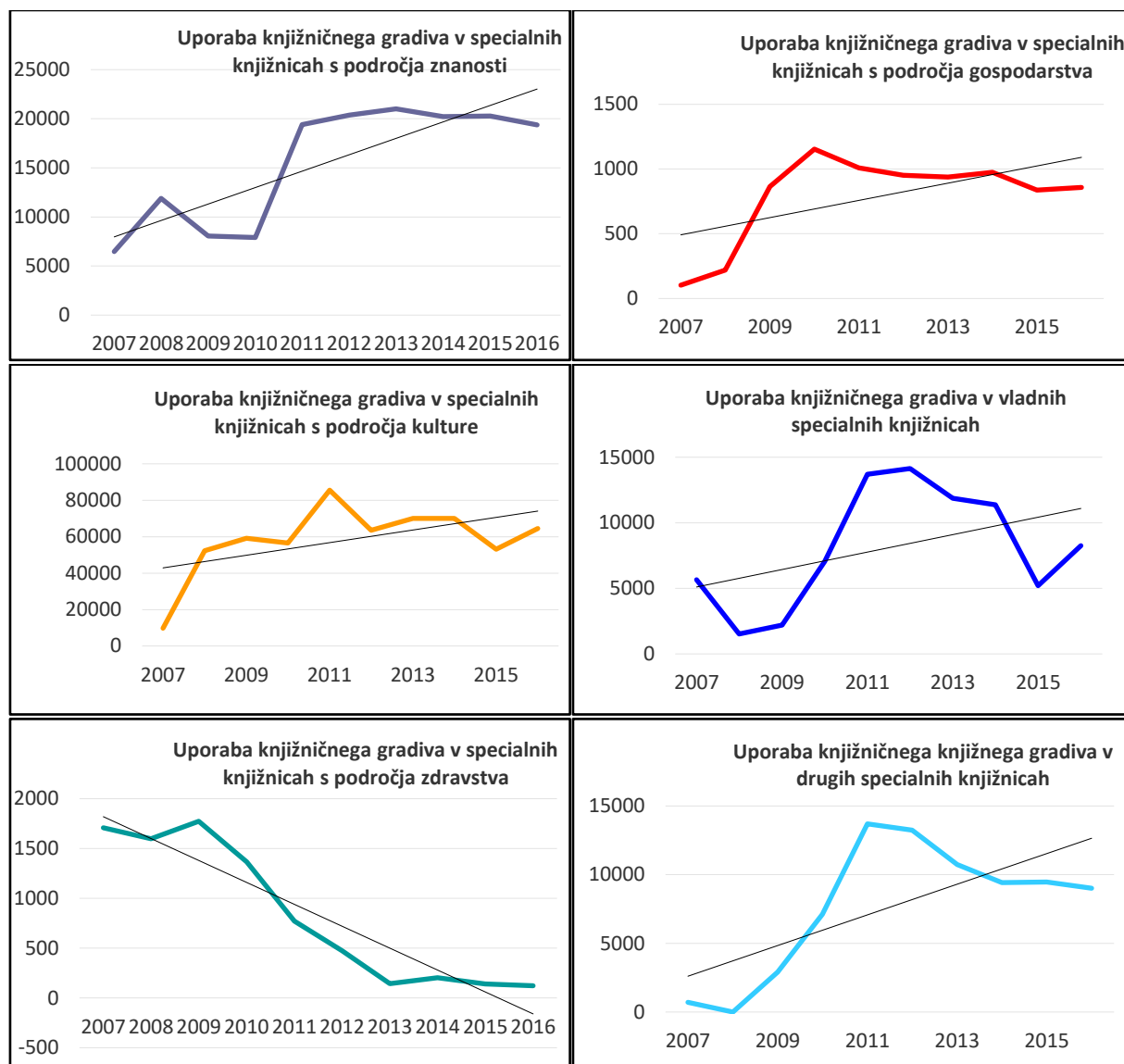
18. TEKOČE NAROČENI NASLOVI SERIJSKIH PUBLIKACIJ V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

19. UPORABA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA V SPECIALNIH KNJIŽNICAH

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

20. NETO UPORABNA POVRŠINA SPECIALNIH KNJIŽNIC

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročilo za leto 2010-2015; Slovenske knjižnice v številkah 2016 [v pripravi], Center za razvoj knjižnic NUK)

